

keramiske noter 45/2017

23. årgang

Keramikkens Venner

Udstillinger hvor og hvornår - Danmark

ved Jens Bukh og Gunnar Jakobsen

Udstillingsoversigten er ikke komplet, men indeholder et udvalg af udstillinger med keramik, gruppeudstillinger, hvor keramik indgår, og enkelte udstillinger af andre former for kunsthåndværk. Oversigten publiceres med forbehold for eventuelle aflysninger, ændringer åbnings-tider og lignende.

Find yderligere oplysninger om medlemmer af Danske Kunsthåndværkere og Designerne, udstillinger og andre nyheder på www.danskekunsthandaerker.dk/.

København

Ny Carlsberg Glyptotek, Dantes Plads 7, 1556 København V. Website: www.glyptoteket.dk.

Dauids Samling, Kronprinsessegade 30, 1306 København K. Website: <https://www.davidmus.dk>.

Kastrupgaardssamlingen, Kastrupvej 399, 2770 Kastrup. Website: www.kastrupgaardssamlingen.dk.

Officinet, Bredgade 66, 1260 København K. Website: www.danskekunsthandaerker.dk.

Ann Linnemann studie galleri, Kronprinsessegade 51, 1306 København K. Tlf 33 93 35 03. Website: <http://annlinnemann.blogspot.com>.

Køppe Contemporary Objects, Gammel Kongevej 167C 1850 Frederiksberg. Website: www.contemporary-objects.com.

Butik for Borddækning, Møntergade 6, 1116 København K. Website: <http://www.butikforborddaekning.dk>.

A. Petersen. Collection & Craft, Kløvermarksvej 70, 2300 København. Website: <http://apetersen.dk>.

18.03.17 kl 14 og 15 *Begejstringen for Kina - Fra islamsk keramik til europæiske kineserier*. Omvisning ved Mariette Tiedemann. Dauids Samling. *Gratis billetter udleveres i foyeren samme dag, som omvisningen afholdes. Der kan ikke reserveres billetter. Højest 15 gæster pr. omvisning.*

19.03.17 kl 16 *Ejer og stifter af Wise Wise, Taketoshi Sato, fortæller om japansk kunsthåndværk og om de udvalgte japanske kunsthåndværkere*. A. Petersen. Collection & Craft. *Gratis adgang, men tilmelding påkrævet på mail kari@apetersen.dk.*

05.04.17 kl 1930 *Porcelæn: Det hvide gulds vej fra det fjerne Østen til Europa*. Omvisning ved Mariette Tiedemann. Dauids Samling. *Gratis billetter udleveres i foyeren samme dag, som omvisningen afholdes. Der kan ikke reserveres billetter. Højest 15 gæster pr. omvisning.*

→26.03.17 Helle Vibeke Steffensen: *Fresko - Tegn og Fortællinger i Kalk*. Officinet. *Udstillingen rummer skitser og forarbejder til større projekter, der viser freskoteknikkens muligheder i moderne byggeri og det offentlige rum.*

→01.04.17 Louise Hindsgavl · 'Fixed ideas'. Hans Alf Gallery, Holbergsgade 8, 1057 København K. Website: www.hansalf.com.

→22.04.17 *Nye udsigter*. Udstilling med Ann Linnemann. Ann Linnemann studie galleri. *Værkerne - Views & Forms of Forest refererer til historiske og konceptuelle temaer, maleri fra renaissance til nu. Det drømmende og ukonkrete gemmer sig i objekternes konkrete virkelighed. Rejsebilleder, vinduer, landskaber, træer og skove afslører nye udsigter.*

→23.04.17 *Japanomania i Norden 1875-1918*. Bogudgivelse. Statens Museum for Kunst, Sølvgade 48-50, 1307 København K. Website: www.smk.dk. *Japansk kunst havde en omvæltende indflydelse på nordisk kunst i perioden 1875-1918. Fra eksotiske geishaer og overraskende naturskildringer til dyrkelsen af en forfinet æstetik. Påvirkningen fra Japan var især stor for kunstnere som Edvard Munch, Carl Larsson, Helene Schjerfbeck, Vilhelm Hammershøi, Anna Ancher og L.A. Ring.*

På udstillingen ser man også megen især dansk keramik, som var stærkt påvirket af japansk kunst.

I anledning af udstillingen har kunstnerduoen Claydies, Tine Broksø og Karen Kjældgård-Larsen, skabt en original kop,

der er inspireret af japansk kunst og kunsthåndværk. Kopperne er håndlavet og håndmalede i Claydies værksted i København og vil i løbet af udstillingsperioden blive solgt på SMK.

→30.04.17 *Revner i sjælen*. Udstilling med Gukki Nuka Willsen Møller. Nordatlantens Brygge, Strandgade 91, 1401 København K. Website: www.bryggen.dk. Når kunstnere skaber, gøres det af mange forskellige grunde, nogle tydeligere end andre. For Gukki Nuka Willsen Møller er den kunstneriske virkestrang en nødvendighed, der har hjulpet ham gennem en barn- og ungdom, hvor han blev krænket seksuelt.

Værkerne og udstillingen *Revner i sjælen* har selvsagt et dybt personligt udgangspunkt, og har for Gukki været en måde at takle sine oplevelser og overleve på. Gukki har valgt at tage udgangspunkt i sine egne oplevelser, og kroppen og seksualiteten er afgørende i værkernes motiver og stemning, men udstillingen har også et langt bredere sigte.

Krænkelser af børn og unge er et generelt samfundsproblem, som desværre finder sted i alle samfund, men emnet er tabubelagt og forbundet med skam og tavshed. Med sine værker, der udstråler enorm sårbarhed og sensibilitet, tilbyder Gukki generøst publikum en mulighed for at diskutere og samtale om temaer og problemer, som oftest er svære at håndtere og snakke om.

Udstillingen består af en række selvportrætter, hvor kroppen både er et objekt, et offer og et menneske, som er iscenesat i drømmeligende skov- og islandskaber.

Jeg bruger mig selv og min krop som voksen og ikke som 14-årig, da jeg føler, at den bedste måde for mig at vise smerten, afmagten, vreden, sorgen og til sidst styrken, er ved at fortælle det igennem den person, du ser i dag. Den person, der gennemlevede helvede, men er kommet ud på den anden side stærk som aldrig før.

Gukki Nuka, der også kendt for sine keramiske arbejder, har skabt alle værkerne til udstillingen med sin smartphone, som han altid har haft ved hånden. Hvad der startede som en reel overlevelsesmetode, udviklede sig således til en kunstnerisk strategi.

→24.09.17 *Learning from Japan*. Designmuseum Danmark, Bredgade 68, 1260 København K. Website: www.designmuseum.dk. Designmuseum Danmark satsede fra første færd på japansk kunst til inspiration for dansk kunst og industriel design. Fornem japansk brugskunst gav et iøjefaldende løft til dansk kunsthåndværk i årtierne omkring århundredskiftet. Fascinationen holdt sig gennem det 20. århundrede, og i dag er forbindelsen mellem japansk og dansk design særdeles livskraftig.

Udstillingen præsenterer museets fornemme japanske samling og dansk kunsthåndværk og design med inspiration fra Japan. Alle museets forskellige materialegrupper indgår, heriblandt genstande, der kun sjældent har været udstillet.

→31.12.17 *Japansk og dansk kunsthåndværk og design*. A. Petersen. Collection & Craft.

Traditionelle japanske håndværk formidlet gennem både æstetiske objekter og produkter, der fungerer som brugsting i hverdagen: thedåser, keramik, sølvtøj, lamper, tekstiler, urushi-skåle, bambus-flet, jern-thekander og meget mere.

A. Petersen har i samarbejde med det japanske designagentur Wise Wise, der repræsenterer ca. 600 japanske kunsthåndværkere, udvalgt 14, der alle mestrer forskellige håndværksteknikker.

Senere suppleres udstillingen med andre danske kunsthåndværkere og designere, heriblandt modedesigner Jan Machenhauer, keramikker Kirsten Sloth og glasdesigner Tora Urup samt møbler fra firmaet Kitani, der bl.a. fremstiller snedkermæssigt krævende møbler tegnet af Jacob Kjær, Finn Juhl og Sigurd Ressel.

17.03.17-31.12.17 *Kirsten Sloth · 100 keramiske beholdere*. A. Petersen. Collection & Craft. Kirsten Sloth viser 100 japansk-inspirerede beholdere til te og røgelse. Med en maksimal højde på 11 cm udgør de fine og delikate keramiske beholdere et kondenseret mini-univers af Kirsten Sloths mangeårige virke. Sikkerheden i formen, gentagelsen af mønstre og den specifikke detaljerigdom er blandt Kirsten Sloths særkender. Kirsten Sloth dyrker dekorationen med variationer over temaer, så de keramiske objekter fremstår med ensartede træk, men er alligevel forskellige.

27.04.17-10.06.17 *I et nu*. Kirsten Coelho AU & Steven Rolf USA. Klassisk samtid - Classic Contemporary. Ann Linnemann studie galleri. Australsk og amerikansk keramik forener funktion, tradition og nutid på original vis. Fra British Studio Pottery til nye hverdagsting og eksklusive personlige værker af to anerkendte keramikere, der på trods af afstand og kulturforskelle har fælles interesseområder.

05.05.17-27.05.17 2017 *Biennalen for Kunsthåndværk og Design 2017*. Museumsbygningen, Kastelsvej 18, 2100 København Ø.

15.06.17-19.08.17 *Vociferous Void*. Topographies of the Obsolete. Karen Harsbo DK, Neil Brownsword UK, Anne Helen Mydland N. Ann Linnemann studie galleri. Et dansk-norsk-britisk samarbejdsprojekt: *Vociferous Void (Højlydt Tomhed)* har udgangspunkt i den forladte porcelænsindustri. Udstillerne vil visualisere projektets vedkommende fokus, filosofien og tankerne bag temaet.

22.06.17-10.09.17 *Olo - Mærkbart*. Øregaard Museum Ørehøj Allé 2, 2900 Hellerup. Website: <http://oregaard.dk>. Samtidens materielle kunst og design i Norden, med værker af 28 kunsthåndværkere og designere fra Danmark og Finland.

10.08.17-12.08.17 *Kunsthåndværkermarked*. Frue Plads, København. Website: www.danskekunsthaandvaerkere.dk.

24.08.17-15.09.17 *Mere end en krukke*. Udstilling med Hans Munck Andersen. Ann Linnemann studie galleri. *Hans Munck Andersen viser nye mesterværker indenfor både skulptur og kunsthåndværk. Skulpturel form og mønstrede skåle forenes i modellerede detaljer og tegnede dekorationer, der smelter sammen til en helhed, men afslører et dobbeltsidet interessefelt.*

09.09.17-24.09.17 *Papirkunst, keramik og tekstil* / Jette Nørregaard, Kirsten Holm Nielsen og Birgit Daa Birkkjær. Officinet.

21.09.17-21.10.17 *Nationalanatomisk atlas*. Udstilling med Sophus Ejler Jepsen. Ann Linnemann studie galleri. *Billedkunstner indsamler sten og ler i Norge, Danmark og Tyskland, brænder materialeprøver til en samlet fortælling om landskaber, råstoffer og kultur i et område, som stadig og alt for ofte fastholder nationale grænser, på trods af indlysende sammenhænge.*

30.09.17-08.10.17 *Keramik* / Jane Holmberg Andersen. Officinet.

14.10.17-29.10.17 *Keramik* / Inga Vestergaard Sørensen og Asger Kristensen. Officinet.

26.10.17-25.11.17 *Naturligvis*. Udstilling med Marianne Nielsen. Ann Linnemann studie galleri. *Marianne Nielsen interesserer sig for den kulturelt underliggende betydning i keramik og fremhæver trivielt velkendte genstandes ikoniske styrke. Universelle fænomener i stor og lille skala: bjerge, fjer og blomster, der modelleret i keramik, isoleres fra deres egentlige kontekst.*

01.12.17-23.12.17 *World cups*. Ann Linnemann studie galleri.

Øvrige Danmark

Bagsværd

Bagsværd Kirke, Taxvej 14-16, 2880 Bagsværd.
Website: www.bagsvaerdkirke.dk.

TIL STEDET. En udstillingsrække i Bagsværd Kirke med foreløbigt 11 danske kunsthåndværkere og designere, der på skift er inviteret til at gå i dialog med Jørn Utzons arkitektur og udstille nye værker lavet specielt til kirkens gallerigang.

→17.04.17 *MBADV/Maria Bruun & Anne Dorthe Vester*. Keramiske Strukturer. Bagsværd Kirke. *Maria Bruun er møbel- og rumdesigner, mens Anne Dorthe Vester er arkitekt.*

20.04.17-28.05.17 *Marianne Nielsen*. Bagsværd Kirke.

01.06.17-03.07.17 *Gitte Jungersen*. Bagsværd Kirke.

17.08.17-17.09.17 *Helle Vibeke Jensen & Wednesday Architecture*. Bagsværd Kirke.

21.09.17-22.10.17 *BIT/Birgitte Munk & Iben West*. Bagsværd Kirke.

26.10.17-26.11.17 *Ane Lykke*. Bagsværd Kirke.

30.11.17-01.01.18 *Louise Sass*. Bagsværd Kirke.

04.01.18-04.02.18 *Mette Saabye*. Bagsværd Kirke.

Birkerød

25.03.17-23.04.17 *Keramikerer Beate Andersen og maleren Poul Esting viser et bredt udvalg af deres værker* Birkerød Kunstforening, Birkerød Gl. Præstegård, Stationsvej 32, 3460 Birkerød. Website: <http://birkerod-kunstforening.dk>.

Bogense

Galleri 55, Adelgade 55, 5400 Bogense. Tlf 64 81 33 55.

Dronninglund

27.08.17-01.10.17 *Udstilling med Aage Birck, Birgitte Börjeson og Hans Börjeson, Steen Lykke Madsen og Anne Fløche*. Katalog. Dronninglund Kunstcenter, Thorup Hedevej 1, 9330 Dronninglund. Website: www.dronninglund-kunstcenter.dk.

Fur

08.04.17-05.11.17 Susan Lange udstiller sammen med 10 billedkunstnere. Karolines Hus, Madsbadvej 40, 7884 Fur. Website: www.karolineshus.dk.

Haderslev

Ehlers-samlingen, Slotsgade 20, 6100 Haderslev. Website: www.museum-sonderjylland.dk. *Se samlingen nu - museet er nedlæggelsestruet i disse fattige sparetider!*

Haderslev Kunstforening, Det gamle Havnekontor, Jomfrustien 52, 6100 Haderslev. Website: www.haderslev-kunstforening.dk.

→26.03.17 *Aqua · Anitta Due (keramik) og Line Gottfredsen Petersen (glas)*. Haderslev Kunstforening.

01.04.17-30.04.17 *Helle Bovbjerg (keramik) og Mette Mailund Strong (grafik og maleri)*. Haderslev Kunstforening.

28.10.17-26.11.17 *Anne Fløche og Louise Gaarmann*. Haderslev Kunstforening.

Hasle

Kunsthall Grønbechs Gård, Grønbechs Gård 4, 3790 Hasle. Website: www.groenbechsgaard.dk. Se website for information om udstillinger.

Holbæk

Holbæk Museum, Klosterstræde 18, 4300 Holbæk. Website: www.vestmuseum.dk.

Æglageret, Lindevej 3, 4300 Holbæk. Website: www.aeglageret.dk.

→13.04.17 *Marianne og Tue Poulsen* · vævning/keramik/bronze/skulptur/design. Æglageret.

→21.05.17 *Ungarerne på Knabstrup*. Holbæk Museum. Under 2. verdenskrig flygtede mange ungarer til Danmark, her blandt en del arkitekter og ingeniører, som fik midlertidigt arbejde på Knabstrup Teglværk. Flygtningene blev sat til at glasere og formgive unika-krukker, og deres værker blev i høj grad påskønnet med tiden og er i dag samlingsobjekter.

Særdstillingen fortæller historien om tre af de ungarske flygtninges skæbne og viser fine eksempler på deres værker samt fortæller historien via masser af fotos og tegninger. Udstillingen fokuserer især på tre af de flygtede ungarer, Zoltan Kiss, Lajos Mathé samt Endre Hevezi, der alle på grund af stor hjælpsomhed fra danskere, fik midlertidigt arbejde på Knabstrup Keramikfabrik, hvor to af dem var med at tegne og bygge den nye tunnelovn og flisefabrik i 1950 efter branden i 1948.

Det er en medrivende historie om de ungarske arkitektstuderende, der blev tvangsudskevet af nazisterne med den skjulte dagsorden, at de unge skulle studere ved tyske universiteter, mens de i virkeligheden skulle være med til at bygge Tyskland op efter 2. Verdenskrig.

14.10.17-19.11.17 *Maleri og keramik*. Caroline Krabbe (maleri), Dorthe Krabbe (skulpturer) og Luise Haugen (mixed media). Æglageret.

Horsens

Efteråret 2017 *Camilla Thorup*. Horsens Kunstmuseum, Carolinelundsvej 2, 8700 Horsens. Website: www.horsenskunstmuseum.dk.

Camilla Thorup (f. 1976) er uddannet fra Det Kongelige Danske Kunstakademi i 2008. Hun har været medstifter af galleriet Førstetilvenstre og udstillingsinitiativet Andetprojekt og kurateret flere gruppeudstillinger blandt andet i shoppingcenteret Field's og i en kolonihave.

Horsens Kunstmuseum erhvervede sit første værk af *Camilla Thorup* i 2009 og har siden fået flere værker til samlingen. Derfor glæder vi os meget til at vise vores publikum en større præsentation af hendes arbejde.

Den kommende udstilling byder på malerier, tegninger og keramiske skulpturer, der på kryds og tværs peger på en række

fælles fortællinger. Motiverne er oftest mennesker og huse og virker umiddelbart nærmest demonstrativt enkle. Men de anonyme figurer udtrykker samtidig en egen absurditet, hvor både huse og menneskekroppe virker som en slags hylstre om det liv, der udfolder sig under overfladen. På den måde leger *Camilla Thorup* med modsætninger mellem kendt og velkendt, nærvær og fravær, det personlige og det upersonlige.

Kolding

Trapholt, Æblehaven 23, 6000 Kolding. Website: www.trapholt.dk.

Galleri Pagter, Adelgade 3, 6000 Kolding. Website: www.galleripagter.dk. Tlf 75 54 09 30.

→08.04.17 *Lis Ehrenreich keramik og Ingelise Ravn billedkunst*. Galleri Pagter. *Lis Ehrenreich* viser 14 høje og lave "albarelloer" med flere nuancer af reduceret hvid glasur - og flere på keramiske sokler. *Inge-Lise Ravn* viser 16 tusch-billeder, som er "kalligrafiske landskaber" inspireret af Landmannalaugar, et vulkansk landskab i Island.

05.05.17-17.06.17 *Keramiker Aage Birck*. Galleri Pagter.

Lyngby

→23.04.17 *Glasur - keramisk og glaskunstnerisk design*. Sophienholm, Nybrovej 401, 2800 Kgs. Lyngby. Website: <http://www.sophienholm.dk>.

Udstillingen omhandler samspillet mellem glas og ler, og fortæller om tendenser i udviklingen efter 1980 og frem til i dag. Den viser værker af glaskunstnere og keramikere, der arbejder frit i forhold til de traditionelle barrierer mellem fag og discipliner i kunsthåndværket: *Pernille Braun* (glas), *Christina Schou Christensen* (keramik), *Gitte Jungersen* (keramik), *Maria Koshenkova* (glas), *Karen Lise Krabbe* (glas), *Pernille Pontoppidan Pedersen* (keramik), *Bente Skjøttgaard* (keramik), *Terese Waenerlund* (glas) og *Ida Wieth* (glas). Udstillingen er arrangeret i samarbejde med *Hempels Glasmuseum, Odsherred*.

Middelfart

Clay · Keramikmuseum Danmark, Grimmerhus, Kongebrovej 42, 5500 Middelfart. Tlf 64 41 47 98. Website: <http://claymuseum.dk>. [Den permanente samling af moderne keramik er midlertidigt nedtaget, mens Skatkammeret fortsat kan ses].

→17.04.17 *Interpretations/Fortoldkninger*. Clay · Keramikmuseum Danmark. *Hvad sker der, når man beder en gruppe unge studerende med vidt forskellig baggrund om at gentænke og nyfortolke danske designklenodier?*

Ti studerende fra *Keramisk Design/ SuperFormLab* på Kunstakademiets Designskole har i løbet af efteråret arbejdet på nye designforslag til *Royal Copenhagen A/S*, baseret på og inspireret af virksomhedens historie og tidligere produktioner.

De studerende kommer fra lande som Kina, Portugal, Italien, Island, Sverige og Danmark. Uddannelsesmæssigt spænder de

over felter som industrielt design, smykke-design og keramisk kunsthåndværk.

De studerende er i forløbet blevet introduceret til Royal Copenhagen A/S' fabrik i Glostrup og har også besøgt Clay's 'Skatkammer'.

Resultatet af deres arbejde kan ses i udstillingen "Interpretations/Fortolkninger", hvor indflydelsen fra de forskellige nationale og uddannelsesmæssige kulturer sætter deres tydelige præg.

→27.08.17 Veistrups valg – En samler fylder 80. Clay · Keramikmuseum Danmark.

I 2005 overdrog Erik Veistrup hovedparten af sin keramiksamling, ikke mindre end 847 keramiske værker, til Grimmerhus - Danmarks Keramikmuseum. I 2009 forærede han 76 værker i form af malerier og skulpturer af danske samtidskunstnere, fra Trampedach til Tal R, til Kunsten i Aalborg. Erik Veistrup har desuden med rund hånd begavet bl.a. Vendsyssel Kunstmuseum og Trapholt. I 2012 forærede han ikke mindre end 200 keramiske værker til Grimmerhus.

I anledning af 80-årsdagen har han udvalgt en række keramikere, han har fulgt tæt gennem mange år. Det drejer sig om kunstnere som Alev Siesbye, Bente Hansen, Gertrud Vasegaard, Morten Løbner Espersen, Bente Skjøttgaard, Per Ahlmann, Bjørn Nørgaard og Louise Hindsgavl. Deres værker afspejler mange af de kvaliteter, han søger i keramikken: det sanselige, poetiske, skulpturelle og provokerende.

→27.08.17 Versus: Talisman – agiske objekter. Clay · Keramikmuseum Danmark.

Med denne udstilling er der lagt op til et sceneskift af de helt store på Clay. Kunstnergruppen Versus skaber en totalinstallation, der iscenesætter deres keramiske objekter i ét sammenhængende kunsværk. Gennem scenografi og arbejde med lys og skygge vil publikum blive inviteret ind i et univers, der understreger objekternes magiske karakter, og giver beskueren en flerdimensionel oplevelse.

En talisman er en "magisk genstand", som tillægges evnen til at gøre noget godt for den, der bærer den. De har været brugt i religiøse eller ceremonielle sammenhænge langt tilbage i menneskehedens historier - og i keramikens. Faktisk regner man den ældste kendte keramiske genstand i verden, en ca. 26.000 år gammel Venusfigurine, for at have været en talisman for frugtbarhed.

Idéen om, at ting kan have særlige egenskaber, trives også i dag, f.eks. når man har en lykkesmønt i kommodeskuffen, et særligt vedhæng til halskæden, en god sten i lommen eller et mantra, der messes for at holde styr på den mentale balance.

Kunstnergruppen Versus vil med udstillingen præsentere et bud på en moderne talisman i en keramisk kontekst og derigennem bringe spørgsmålet om tro og irrationalitet ind i vores nutidige, rationelle tænkning.

Versus består af Lea Mi Engholm, Ane Fabricius Christiansen, Camille Rishøj Nielsen, Mariko Wada og Sissel Wathne.

→13.09.17 Axel Salto · Stentøjsmesteren/Axel Salto · The Master of Stoneware. Bogudgivelse. Clay · Keramikmuseum Danmark.

Med denne til dato største præsentation af Axel Saltos enestående keramiske livsværk kastes nyt lys over hans særegne position som sublim stentøjskunstner inden for skandinavisk design og kunsthåndværk. Saltos originale formsprog var i modernismens tidlige fase epokegørende, men også i dag vækker hans spirende, knoppe og riflede keramik fascination og forundring langt ud over Danmarks grænser. Udstillingen udfolder hele Saltos keramiske livsværk, fra de første arbejder i porcelæn for Bing & Grøndahl og de tidligste forsøg med stentøjet i 1929 til hans mange frugtbare år på Den kongelige Porcelainsfabrik.

Clay · Keramikmuseum Danmark råder over én af verdens største samlinger af Saltos stentøj, der tillige har en enestående proveniens, idet de fleste af værkerne stammer fra Royal Copenhagen's unikke samling. Her findes Saltos absolutte hovedværker, men også mere ukendte genstande, som ikke tidligere har været vist, er med på udstillingen. En oplagt mulighed for at gå på opdagelse i Stentøjsmesterens livsværk.

Primo 09.17-21.01.18 Figurinens fortælling. Fra fornem til folkelig. Clay · Keramikmuseum Danmark.

Primo 09.17-21.01.18 Elements. KADK Bornholms afgangsudstilling. Clay · Keramikmuseum Danmark.

02.10.17-02.04.18 Tommerup Keramiske Værksted 30 år. Bogudgivele. Clay · Keramikmuseum Danmark.

Nykøbing S

21.07.17-23.07.17 Ovnhus Kunsthåndværkermarked 2017. Havnevej 24, 4500 Nykøbing Sjælland. Website: www.ovnhaus.dk.

Rø

24.06.17→?? Kunstakademiets Designskole, Glas og keramik - Afgangsudstilling 2017. Bornholms Kunstmuseum, Otto Bruuns Plads 1, Rø, 3760 Gudhjem. Website: www.bornholms-kunstmuseum.dk.

Rønne

Hjorths Fabrik · Bornholms Keramikmuseum, Krystalgade 5, 3700 Rønne. Website: www.bornholmsmuseum.dk.

Silkeborg

Kunstcentret Silkeborg Bad, Gjessøvej 40, 8600 Silkeborg. Website: www.silkeborgbad.dk.

04.07.14→til nedbrudt af vind og vejr. 100 lerkar til Heraklit. Skulpturparken, Kunstcentret Silkeborg Bad. Keramiker Lise Seier Petersen (f. 1952) arbejder i dette værk med og mod naturens materialer og kræfter. Leret til de 100 lerkar er brændt ved forskellige temperaturer, så der er opstået

forskellige farvevirkninger. Samtidigt eksponeres det opstillede værk for vind og vejr i Kunstcentrets skulpturpark og vil gradvis ændres, til det helt er nedbrudt. Den græske filosof Heraklit er fadder til tesen om, at alting er i forandring.

→02.04.17 *Øen som inspiration – Gotland*. Kunstcentret Silkeborg Bad. Gotland har i mange år haft stor tiltrækning på kunstnere: maleren Lars Jonsson, keramikker Eva-Marie Kothe (begge fra Gotland) og kunstner Jens Overgaard Christensen (DK) har alle den gotlandske natur og kultur i blodet.

På udstillingen vises et stort antal akvareller med motiver fra Gotland - både af øens rige fugle- og planteliv og de storslåede landskaber med kirkerne og andre historiske bygninger.

Billederne suppleres af Eva-Marie Kothes sorte krukker og skåle, som også bærer inspirationen fra øens fortid i sig.

Skagen

→29.12.17 *Bølle – Thorvald Bindesbølls keramik*. Skagens Museum, Brøndumsvej 4, 9990 Skagen. Website: <http://skagenskunstmuseer.dk>.

Thorvald Bindesbøll - eller Bølle som han blev kaldt - betragtes i dag som et ikon indenfor formgivning fra slutningen af 1800-tallet og befinder sig tidsmæssigt på linie med skagensmalerne.

Thorvald Bindesbøll (1846-1908) var uddannet arkitekt og arbejdede med formgivning af keramik, grafiske mønstre og designs, sølvtoj, smykker og interiørs. Han kombinerede det klassiske, stringente objekt med florale, svungne, organiske mønstre og motiver, og var enormt nytænkende i sit udtryk og en af foregangsmændene indenfor den stilart man i dag benævner som skønvirke, art nouveau eller jugendstil.

Bindesbøll havde flere og længerevarende ophold i Skagen, og var en markant skikkelse i kredsen omkring skagensmalerne, og ikke mindst den gruppe af kunstnere som var med til at stifte Skagens Museum. Museet har derfor en fin samling af Bindesbølls værker, herunder krukker, fåde og vaser. Ud over tilknytningen til Skagens Museum er Bindesbøll i høj grad synlig i Skagen by i kraft af hans arkitektur og udsmykning; herunder bl.a. de røde pakhuse på havnen og Skagen Kirke.

Udstillingen på Skagens Museum præsenteres på museets 1. sal, og viser et fint udvalg af hans keramik, udelukkende fra museets egen samling.

Skælskør

Guldagergaard · International Ceramic Research Center, Heilmannsvej 31A, 4230 Skælskør. Website: <http://ceramic.dk>.

12.07.17 *Keramikfestival*. Skælskør Havn, 4230 Skælskør. Website: www.keramikfestival.dk. En årligt tilbagevendende begivenhed for professionelle keramikere, hvor den bedste danske og internationale keramik vises frem.

Struer

→19.03.17 *Vore designere*. Gimsinghoved Kunst- og Kulturcenter, Gimsinghoved 1, 7600 Struer. Website:

www.gimsinghoved.dk. En udstilling med både etablerede og upcoming designere med det fællstræk, at de alle har rødder i lokalområdet, heriblandt keramikeren og designeren Ole Jensen.

Varde

31.03.17-14.05.17 *Bjarke Regn Svendsen og Anna Sørensen*. Varde Kunstforening, Varde Kunstforenings udstillingssal, Museet for Varde By og Omegn, Kirkepladsen 1, 6800 Varde. Website: www.vardekunst.dk.

Vejen

→19.03.17 *Ingrid Vang Nyman – Pippi fra Vejen*. Bogudgivelse. Vejen Kunstmuseum, Østergade 4, 6600 Vejen. Website: www.vejenkunstmuseum.dk.

Virum

19.05.17-21.05.17. *Keramik i Haven*. Glasurgruppe i Nordsjællandske Keramikere. Højdevej 46, 2830 Virum, kl 11-18 alle tre dage.

Vraa

08.04.17-17.04.17 og 29.04.17-27.08.17 *Peter Brandes (keramik) og Gerda Louis-Hansen (akvareller)*. Børglum Kloster, 9760 Vraa. Website: www.boerglumkloster.dk.

Aarhus

03.06.17-01.07.17 *Keramikker Ane Fabricius Christensen*. Plads artspace, Vestergade 62, 8000 Aarhus C. Website: <http://www.plads-artspace.dk>.

19.06.17-24.06.17 *Bord til To*. Arrangeret af Danske Kunsthåndværkere og Designere, Region Midt. Aarhus Rådhus, Rådhuspladsen 2, 8000 Aarhus C.

Udstillinger hvor og hvornår - udlandet

Oversigten over udstillinger med keramik i udlandet findes kun i den fulde udgave af *keramiske noter*, som ligger på www.keramikkens-venner.dk.

www.keramikkens-venner.dk

På www.keramikkens-venner.dk finder du foreningens vedtægter, oplysninger om dens bestyrelse samt ikke mindst oplysninger om kommende arrangementer, generalforsamling, generalforsamlingsreferater mv samt links på internettet til forskellige udstillingssteder i Danmark samt andre nyttige links.

De fleste af de hidtil udkomne numre af *keramiske noter* er lagt ud på www.keramikkens-venner.dk, så skulle nogen have brug for at slå tilbage i gamle numre, så er dette også muligt.

Udstillinger hvor og hvornår - udlandet

ved Gunnar Jakobsen

Udstillingsoversigten er udarbejdet på grundlag af afsøgninger på Internettet. Oversigten dækker heller ikke alle lande. Oversigten er at betragte som et udvalg og er ikke komplet for det pågældende land. Oversigten publiceres med forbehold for eventuelle aflysninger/ændringer. Inden et eventuelt besøg bør man derfor undersøge, om udstillingen nu er blevet til noget samt udstillingens åbningstider.

Skal man en tur til udlandet, så vil bl.a. følgende websites med gode links til museer eller med udstillingsoversigter kunne anbefales:

www.konstkalendern.se [Sverige]
<http://www.svensktkulturarv.se> [Sverige]
www.studiopottery.co.uk [Storbritannien]
<https://www.artfund.org/what-to-see> [Storbritannien]
www.keramik-atlas.de [Tyskland]
www.keramikfreunde-keramos.de
www.thefrenchporcelainsociety.com
www.viaceram.eu [Netværket keramikbyer i Europa].

Nogle af de bedre tidsskrifter indeholder også gode omfattende udstillingsoversigter som bl.a.:

Ceramic Review - www.ceramicreview.com
Neue Keramik/New Ceramics - www.neue-keramik.de

Sverige

→03.01.18 *Ulla Nilsson - 40 år i keramikens och konsthantverkets tjänst*. Rackstadmuseet, Kungsvägen 11, S-671 41 Arvika. Website: www.rackstadmuseet.se.
Keramiker Ulla Nilsson gick bort i oktober. Rackstadmuseet visar nu en retrospektiv minnesutställning med arbeten från hela hennes yrkesliv. Hon började att lära sig grunderna av sin farmors bror, Samuel "på Stortorpet" Johansson i hans verkstad. Hennes utbildning fortsatte på Kyrkerud i Årjäng och sedan Konstfack i Stockholm. Vi visar arbeten från de allra tidigaste från början av 1970-talet och fram till sommaren 2016.

Gustavsberg

Gustavsberg Porslinsmuseum, Odelbergs väg 5, S-134 40 Gustavsberg. Website: www.gustavsbergsporslinsmuseum.se. Se website for udstillingsinformation.

Göteborg

Röhsska Museet, Vasagatan 37-39, S-400 15 Göteborg. Website: www.designmuseum.se. Museet stänger för besök från och med 27 februari 2017. Museet öppnar igen den 2 juni 2018.

Lerverk, Postgatan 8A, Kronhusbodarna, S-411 13 Göteborg. Website: www.lerverk.se. Se website for udstillingsinformation.

Sintra, Landsvägsgatan 5, Haga, S-413 04 Göteborg. Website: www.sintra.se. Se website for udstillingsinformation.

Höganäs

Keramiskt Center, Gärdesgatan 4B, S-263 39 Höganäs. Website: www.keramisktcenter.se.

Höganäs Museum, Polhemsgatan 1, S-263 37 Höganäs. Website: www.hoganasmuseum.se. Se website for yderligere information.

→28.05.17 *Keramiker från Arts and Crafts Association Bornholm: Variationer*. 17 utställare från Bornholm. Galleriet, Keramiskt Center.

08.04.17-25.06.17 *Bodil Manz*. Galleriet, Höganäs Museum.

22.04.17-25.06.17 *Anita Carlsson/E-B Rosenquist*. Keramik/Måleri. Konsthallen, Höganäs Museum.

10.06.17-24.09.17 *Keramikgruppen Kaolin*. Utställningshallen, Keramiskt Center.

30.07.17 *Keramikauktion*. Höganäs Museum. [Eftersyn 19.07.17-30.07.17].

05.08.17-10.09.17 *Hertha Bengtson 100 år*. Stipendiat 1999-. Höganäs Museum.

16.09.17-05.11.17 *Barbro Åberg*. Konsthallen, Höganäs Museum.

07.10.17-07.01.18 *Karin Östberg*. Utställningshallen, Keramiskt Center.

Lidköping

Rörstrand Museum, Fabriksgatan 4, S-531 30 Lidköping. Website: www.rorstrand-museum.se. Se website for udstillingsinformation.

Lund

10.05.15→. *Världen på Kulturen*. Kulturen, Tegnersplatsen, S-22104 Lund. Website: www.kulturen.com.
I en stor utställning som sträcker sig över tre våningar i Herrehuset får du möta Kulturens stora samling av keramik från olika delar av världen, tillsammans med många andra föremål som ska förstärka upplevelsen och kunskapen om andra kulturer - masker, bronskärl, textilier och vapen.

Motala

Porslinsmuseum, Godegårds Säteri, S-591 98 Motala.

Website: www.godegard.se.

Porslinsmuseet inrymmer en av landets största samlingar av svenskt bruksporslin - från ca 1750 till våra dagar. Här är de svenska porslinstillverkarna representerade t ex Rörstrand, Gustavsberg, Göteborg, Gefle, Karlskrona och Lidköping.

Godegård har en mycket förnämlig tradition vad beträffar porslin. Tidigare ägares verksamhet i Ostindiska Kompaniet resulterade i att flera olika porslinsserver, omfattande oerhört många delar, fördes till Godegård. Dessa har dock sedan i olika arvsskiften skingrats.

Det porslinsmuseum vi finner på Godegård idag visar 250 år av svensk porslinstillverkning - från 1750-talet till slutet av 1990-talet. Tonvikten ligger på bruksporslin.

Här ges möjligheter till såväl många minnen och glada igenkännanden som studier i kronologi, miljöer och konstnärspresentationer.

Ett föremål, som vi finner i alla svenska hem, är tallriken - det nyttoföremål, på vilket vi sedan generationer tillbaka ätit våra måltider. Vi finner den i varierande utförande hos hög som låg och med den dekor och kvalitet, som användandet krävde och kassan medgav. Den blev en del i mer eller mindre påkostade server. Många, många av dem finner vi här på museet.

Stockholm

Kaolin, Hornsgatan 50, S-118 21 Stockholm. Website:

www.kaolin.se. Se website for udstillingsinformation.

blås&knåda, Hornsgatan 50, S-118 21 Stockholm.

Website: www.blasknada.se. Se website for udstillingsinformation.

11.03.17-29.03.17 Karin Bengtson. Galleriet, Kaolin.

Jag arbetar i lergods. Leran är grov och röd, med tunn engobe och klar eller infärgad glasyr. Jag bygger, drejar och använder tryckformar. Mitt arbete bygger på strävan mot det självklara och lusten till kärlet formen som brukas.

Uppsala

Uppsala Konstmuseum, Drottning Christinas väg 1E, S-

752 37 Uppsala. Website: www.uppsalakonstmuseum.se.

13.05.17-04.06.17 Karin Östberg. Kaleido Konsthandverk, Godsmagasinet, Östra station, S-753 27 Uppsala.

Website: <http://kaleido.nu>.

I mer än tio år har Karin Östbergs experimenterat med glasyrer för lergodstemperaturer. Hon arbetar med krackeler- och krypglasyrer som hon lägger i lager på lager och bränner i flera omgångar. Glasyrerna appliceras på tusentals små drejade kulor vilka i sin tur bildar större mönster och strukturer.

"Jag vill att besökarna skall pilla och plocka med Plupparna och Bollarna. Eventuella köpare ska välja sina egna färgkombinationer som de skapar egna verk av när de kommer hem."

Karin Östberg, som bor i Göteborg, tog masterexamen på

HDK 1990 och har därefter haft ett flertal utställningar både i Sverige och utomlands. Hon är inköpt av bl a Statens Konstråd och flera kommuner.

Visby

14.06.14→Tyra Lundgren. Gotlands Museum, Strandgatan 14, S-621 56 Visby. Website: www.gotlandsmuseum.se.

Tyra Lundgren (1897-1979) är en av våra mest mångsidiga konstnärer, verksam som målare, tecknare, grafiker, keramiker, glaskonstnär och textilformgivare. Hon var också konstkritiker, skribent och författare. Hon levde och verkade i Sverige, Finland, Frankrike och Italien, med längre resor också i Grekland, Mexico och USA. Hon var pionjär inom många områden och innehade roller som sällan var möjliga för kvinnor i den tid hon verkade.

Finland

Helsinki

Design Museum, Korkeavuorenkatu 23/Högbergsgatan 23, SF-00120 Helsinki. Website: www.designmuseum.fi.

Design Museum Arabia, Tavastvägen 135,

SF-00560 Helsinki. Website: www.designmuseum.fi.

England

Aberystwyth

→25.03.17 *Earth, Fire and Salt - Pots by Micki*

Schloessingk. Aberystwyth Arts Centre, Penglais, Aberystwyth, Ceridigion, Wales SY23 3DE. Website: www.aberystwythartscentre.co.uk.

Micki Schloessingk makes wonderful pots for us to use and enjoy everyday. Micki has created and developed Bridge Pottery in the small village of Cheriton on the Gower peninsula in south Wales. It is here that Micki has made her range of thrown and hand-built pots since 1987.

With a large wood-fired kiln, gallery and studio, Bridge Pottery is a dynamic and inspiring place to be. Micki's pots are beautifully and skillfully realised. Many years of care and experience come to bear on these well-designed pieces that are a joy to use and a delight to live with.

Much of Micki's work is thrown on the wheel. Micki also enjoys hand-building pieces, such as her slab dishes with feet. All the work is wood-fired and salt-glazed. These are exciting processes in themselves and ones that dramatically illustrate the unique character of Micki's hand-made pots.

Barnard Castle

→Marts 2017 *Dining with the Bowes in the 18th Century*.

The Bowes Museum, Barnard Castle, County Durham DL12 8NP. Website: <http://thebowesmuseum.org.uk>.

This display will show some of the pottery, porcelain and silver which the Bowes family used for both everyday dining and grand entertaining.

Bath

→01.04.17 *Chris Taylor*. Beaux Arts Bath, 12-13 York Street, Bath BA1 1NG. Website: www.beauxartsbath.co.uk. Se website for udstillingsinformation i øvrigt.

Bowness-on-Windermere

Foråret 2017. *Consumers' Corner: Richard Slee and Carol McNicoll*. Blackwell, The Arts & Crafts House, Bowness-on-Windermere, Cumbria LA23 3JT. Website: www.blackwell.org.uk. *Select work by two of Britain's most important contemporary ceramic artists are on display at Blackwell this spring.*

Carol McNicoll was part of the 'New Ceramics' group, along with fellow makers such as Richard Slee, introduced a radical element to ceramics in reaction to the austerity and minimalism of more traditional potters such as Bernard Leach.

Slee makes the functional unusable, and imbues his brilliantly-crafted objects with a surreal and subversive British humour. His exuberant ceramics take the rich, sometimes garish, hues of children's toys and plastic goods as the inspiration for their lustrous glaze.

McNicoll's work is subversive yet, unlike Slee, often remains functional. Her use of recycled materials can be read as a reaction to, and critique of, our throwaway consumerist culture.

Cambridge

→02.04.17 *A fine line*. Jeremy Nichols m.fl. Cambridge Contemporary Art, 6 Trinity Street, Cambridge, Cambridgeshire CB2 1SU. Website: www.cambridgegallery.co.uk.

→30.12.18 *The Frua Valsecchi collection*. The Fitzwilliam Museum, Trumpington Street, Cambridge CB2 1RB. Website: www.fitzmuseum.cam.ac.uk. *Over the past fifty years, Francesca and Massimo Valsecchi have built up a remarkable collection of paintings, furniture, sculpture, glass and ceramics. This includes the renowned nude portrait of Patricia Preece by Stanley Spencer, William Burges's painted 'Flax and Wool' cabinet, a Spanish 17th century polychrome wood sculpture of the Christ Child, Art Nouveau Tiffany glass, metalwork and ceramics designed by Christopher Dresser and an extremely rare Meissen porcelain vulture.*

These artworks have generously been offered to the Fitzwilliam Museum on long-term loan and the next few months will see over 130 pieces gradually being introduced throughout the galleries. The objects will be displayed throughout the Museum to create intriguing and witty juxtapositions and 'conversations', as the works were seen in the Valsecchi's private home. They can be identified in the galleries by their specially designed labels.

Hatfield

18.08.17-20.08.17 *Art in Clay 2017*. Pottery & Ceramics Festival, Hatfield House, Hatfield, Hertfordshire AL9 5NQ. Website: www.artinclay.co.uk/home/hatfield. *23 years of Art in Clay at Hatfield House, this show has now become one of the most important ceramic events in Europe.*

London

Victoria and Albert Museum, Cromwell Road, South Kensington, London SW7 2RL, London. Website: www.vam.ac.uk.

British Museum, Great Russell St, London WC1B 3DG. Website: www.britishmuseum.org.

Contemporary Ceramics Centre, Great Russell Street 63, Bloomsbury, London WC1B 3BF. Website: www.cpaceramics.com. Se website for information om udstillinger. *Altid et besøg værd. A retail gallery showcasing the best of British studio ceramics in the heart of London*

Contemporary Ceramics Centre is the only retail gallery in London specialising exclusively in British Studio Ceramics.

The gallery is a benchmark for current practice in studio ceramics and with an annual exhibition programme and regularly changing display, it is always possible to see and buy a wide range of work from functional tableware to individual collector's pieces.

Contemporary Applied Arts, 89 Southwark Street, London SE1 0HX. Website: www.caa.org.uk.

Erskine, Hall & Coe, 15 Royal Arcade, 28 Old Bond Street, London W1S 4SP. Website: www.erskinerhallcoe.com. Se website for udstillingsinformation.

Marsden Woo Gallery, 23 Charlotte Road, Shoreditch, London EC2A 3PB. Website: www.marsdenwoo.com. Se website for udstillingsinformation.

→30.04.17 *Garnitures: Vase Sets from National Trust Houses*. Victoria and Albert Museum. *Ornamental vase sets from National Trust houses chart the history of a ceramic phenomenon. The popularity of the garniture in 17th-century Europe influenced interior design, global trade and pottery manufacture. This display showcases rare surviving examples from 13 different National Trust houses.*

16.03.17-08.04.16 *New work by Matt Horne*. Contemporary Ceramics Centre.

31.03.17-02.04.17 *Ceramic Art London 2017*. Central St. Martins, Granary Building, 1 Granary Square, Kings Cross, London N1C 4AA. Website: www.ceramics.org.uk. *Unmissable for all interested in contemporary ceramic art. Ninety of the world's most talented ceramists show and sell their work. Organised by the Craft Potters Association, this always popular artist-led*

fair showcases the work of 90 makers in the light-filled atrium of Central Saint Martins.

Truly international in scope - with exhibitors from the UK, Denmark, Germany, Ireland, Spain, Japan and South Korea.

13.04.17-13.05.17 *New work by Ashraf Hanna.* Contemporary Ceramics Centre.

18.05.17-10.06.17 *Mandy Cheng and Derek Wilson.* Contemporary Ceramics Centre.

13.07.17-05.08.17 *Paola Paronetto.* Contemporary Ceramics Centre.

10.08.17-02.09.17 *Form and texture.* New work by Martin Pearce, Paul Wearing and Rachel Wood. Contemporary Ceramics Centre.

07.09.17-30.09.17 *New work by Anna Lambert.* Contemporary Ceramics Centre.

02.11.17-25.11.17 *Robin Welch.* Contemporary Ceramics Centre.

Oxford

Oxford Ceramics Gallery, 29 Walton St, Oxford OX2 6AA. Website: www.oxfordceramics.com.
See website for udstillingsinformation.

Ruthin

Ruthin Craft Centre, Centre for Applied Arts, Park Road, Ruthin, Denbighshire, Wales LL15 1BB. Website: www.ruthincraftcentre.org.uk. See website for udstillingsinformation.

St. Ives

Leach Pottery, Studio & Museum, Higher Stennack, St Ives, Cornwall TR26 2HE. Website: www.leachpottery.com.

→19.03.17 *Plymouth in Practice.* Leach Pottery.
The Leach Pottery is excited to be hosting two new exhibitions by Plymouth College of Art, who will be showcasing the rich and creative ceramic practice exemplified by the College's talented students, staff, and alumni.

The Entrance Gallery will host a selling exhibition of ceramics by current students and alumni from 2014 onwards. The ceramicists include Chloe Burke, Ruth Harrison, Kate Lyons Miller, Miranda Qualtrough, Becky Roberts, Jessica Thorn, and Ellen Woods.

The Museum's Cube Gallery will also host an exhibition of work by five of the College's current ceramic teachers who work in the studios. The following makers are featured: Kim Baggley, Dan Chapple, Jason Marks, Maria Psiliagkou, and Chris Taylor.

Marts 2017 *Clay: That Continuous Thing.* Leach Pottery.

September 2017 *Jim Malone solo show.* Leach Pottery.

September 2017 *Spot the Potter.* Leach Pottery.
The spot the potter exhibition is a unique exhibition and sale of pots from mainly professional potters in Cornwall.

31.03.17-03.09.17 *That Continuous Thing: Artists and the Ceramics Studio 1920 - Today.* Tate St. Ives, Porthmeor Beach, St Ives TR26 1TG. Website: www.tate.org.uk. *This comprehensive exhibition charts the evolution of the pottery studio from the early 20th century to the present day.*

Part of The Studio and the Sea season, this ceramics showcase runs in conjunction with an exhibition by contemporary British artist Jessica Warboys.

An in-depth look at the changing nature of ceramics creation, the display begins by examining the introduction of Japanese techniques to the western world by the British potter Bernard Leach. Together with his Tokyo-born contemporary Shōji Hamada, Leach established a pottery in St Ives in 1920 where he mimicked traditional Japanese methods using a custom-built noborigama kiln.

Moving towards the mid 20th century, the focus shifts to California and the pioneering work of abstract sculptor Peter Voulkos - who is quoted in the exhibition title - and his apprentices Ken Price and Ron Nagle. To reflect on this revolutionary period, contemporary ceramicist Jesse Wine presents a selection of newly commission pieces.

Examining the experimental, hand-building techniques championed by Gillian Lowndes and Richard Slee in London from the 1970s onwards, the final section of the exhibition has been staged in collaboration with Aaron Angell - one of today's most radical ceramicists. The show closes with the artist's pick of pieces developed by various students at his Hoxton workshop Troy Town Art Pottery, where he pushes for 'psychedelic' results.

Sheffield

13.06.17 kl 06.30-20.30 *The WA Ismay Collection of British studio ceramics.* Lecture by Helen Walsh. Quaker Meeting House, St James Street, Sheffield South Yorkshire S1 2EW. To book, please contact Sylvia Thompstone on sylvia.thompstone@talktalk.net.
William Alfred Ismay MBE (1910-2001) was the most prolific collector of studio pottery in post-war Britain, gathering over 3,500 pieces by approximately 500 potters between 1955 and 2001. Using his wage from his day job as a librarian and his pension following retirement, Ismay proved that it was possible to develop a world-class collection with very little money. He lived in a tiny terraced house in Wakefield surrounded by his family of pots.

Helen Walsh will give the lecture. She is curator of ceramics at York Museums Trust and responsible for the Centre of Ceramic Art at York Art Gallery which opened in August

2015. She founded the UK's Contemporary Studio Ceramics Subject Specialist Network in 2012 and is in the final year of a PhD on collecting contemporary ceramics.

Stoke-on-Trent

The Potteries Museum & Art Gallery, Bethesda Street, City Centre, Stoke-on-Trent ST1 3DW. Website: www.stokemuseums.org.uk.

Wedgwood Museum, Wedgwood Drive, Barlaston, Stoke-on-Trent, Staffordshire ST12 9ER. Website: www.wedgwoodmuseum.org.uk.

23.09.17-12.11.17 *British Ceramics Biennial 2017*. The Original Spode Factory Site, China Hall, Spode Kingsway, Stoke-on-Trent ST4 1JH. Website: www.britishceramicsbiennial.com.

Swindon

→01.07.17 *The Ron Sloman Collection: Contemporary Ceramics*. Swindon Museum and Art Gallery. Bath Road, Swindon, Wiltshire, UK, SN1 4BA. Website: www.swindonmuseumandartgallery.org.uk. Since 2015, Mark Golder and Brian Thompson have been donating contemporary ceramics to Swindon Museum and Art Gallery in memory of their friend, the art dealer Ron Sloman. This collection comprises more than fifty varied ceramics by some of the most exciting and important ceramic artists working today.

This exhibition celebrates the Ron Sloman Collection and features work by Edmund de Waal, Akiko Hirai, Sulyman Saba and Laurance Simon.

Uppingham

Goldmark Gallery, 14 Orange Street, Uppingham, Rutland LE15 9SQ. Website: www.goldmarkart.com.

Wardlow Mires

09.09.17-10.09.17 *Wardlow Mires Pottery and Food Festival*. Three Stags' Heads, Wardlow Mires, Derbyshire, England, SK17 8RW. Website: www.potsandfood.co.uk. A celebration of the Table with over 50 renowned potters, quality food producers and much more. This is the 5th year of the festival. Held by Geoff and Pat Fuller both potters themselves.

Wolverhampton

01.04.17→ *William and Evelyn De Morgan*. Malthouse Gallery, Wightwick Manor and Gardens, Wightwick Bank, Wolverhampton, West Midlands, WV6 8EE. Website: <https://www.nationaltrust.org.uk/wightwick-manor-and-garden>.

We are working in partnership with the De Morgan Foundation to bring a new exhibition from their collection of art and ceramics. William and Evelyn De Morgan were one of the most energetic and creative couples of the late 19th and early 20th century. He worked with William Morris, supplying Morris & Co with iconic red lustre tiles and decorative

ceramics. She studied art at the Slade School and developed a vivid technique in the later Pre-Raphaelite style.

Our new exhibition will explore what motivated them as artists, look at their creative process and showcase how they reacted to the socio-political changes of the era as they strived for a better, more beautiful world.

Worcester

Croome, [near High Green], Worcester, Worcestershire WR8 9DW. Website: <https://www.nationaltrust.org.uk/croome>. Historical objects from the 6th Earl of Coventry's collection have returned to Croome. Very important pieces that have been absent for over 70 years - including Lord Coventry's exquisite Meissen, Worcester and Sèvres porcelain - are presented in unique ways.

31.03.17-31.05.17 Finn Dam Rasmussen m.fl. Bevere Gallery, Bevere Lane, Worcester, Worcestershire WR3 7RQ. Website: <http://beveregallery.com>. See website for yderligere udstillingsinformation.

York

Centre of Ceramic Art (CoCA), York Art Gallery, Exhibition Square, York YO1 7EW. Website: www.centreofceramicart.org.uk. CoCA highlights and celebrates our collection of British Studio Ceramics, which is the largest and amongst the most important in the UK and covers the entire British studio ceramics movement.

Formed mainly of large gifts from significant private collectors, it retains the unique personality, passions and obsessions of its creators, providing an insight into the socio-economic development of the British studio ceramics movement.

The collection is supported by extensive and fascinating archives, as well as historical collections of ceramics which date back to prehistory.

CoCA is housed in two beautiful new gallery spaces on the first floor of York Art Gallery and will present changing exhibitions and displays, new acquisitions, and commissions.

ca. 28.07.17-05.11.17 *Picasso: Ceramics from the Attenborough Collection*. The Centre of Ceramic Art (CoCA) at York Art Gallery.

Tyskland

Bamberg

→12.11.17 *Lust und Verlust | Bilder von Manfred Hürlimann in der Sammlung Ludwig Bamberg*. Sammlung Ludwig. Obere Brücke 1, D- 96047 Bamberg. Website: <http://museum.bamberg.de/sammlung-ludwig-bamberg>. 39 Bilder von Manfred Hürlimann im Reich der Porzellan- und Fayencen der Sammlung Ludwig Bamberg.

Ein Maler muss malen. Selbst wenn Manfred Hürlimann nur aus Liebe zu schönen Dingen ein Museum besucht, gehen die Museumsexponate in seine Vorstellung ein. Bei seinen häufigen Besuchen in der Sammlung Ludwig Bamberg - Fayence und Porzellan ließ sich der Künstler von Figuren und Kannen, Schaugerichten und Tischfontänen zu einer Bilderserie inspirieren.

Unter dem Titel „Lust und Verlust“ werden 39 Werke gemeinsam mit den Porzellanen und Fayencen präsentiert, so dass sie in einen Dialog treten und der Betrachter die Möglichkeit hat, den bildhaften Bezug herzustellen. Die Museumsbesucher können sich anhand der motivischen Versatzstücke in Hürlimanns Bildern auf die Suche begeben und die entsprechenden dreidimensionalen Porzellan- und Fayencegegenstände in der Ausstellung suchen und finden.

Beim Vergleich der Porzellane und der Malerei wird klar, dass Manfred Hürlimann eine neue und kraftvolle, ausdrucksstarke, oft bedrohliche und immer ironisch gebrochene Bilderwelt schafft. Darin wandern die Porzellanfiguren zurück in die Welt des Rokoko, in der sie geschaffen wurden, sind aber gleichzeitig Zeitgenossen.

Berlin

Bröhan-Museum, Schloßstraße 1a, D-14059 Berlin (am Schloß Charlottenburg), Website: www.broehan-museum.de. 1. Mittwoch im Monat freien Eintritt.

The collection at Bröhan-Museum includes applied arts and fine art from the end of the 19th century until the start of the Second World War. It is divided into three areas: of international significance is the collection of art nouveau, providing a truly representative overview of the art of this period. In the collection area of art deco and functionalism, the museum has outstanding examples of modern design from the 1920s and 1930s, from exquisite individual pieces to items that went into serial production. An extensive collection of paintings and prints from the Berlin Secession completes the museum's holdings.

The **art nouveau** collection is the heart of Bröhan-Museum. It shows the various national incarnations of this movement, for example, the English arts and crafts movement, French art nouveau, German and Scandinavian Jugendstil, and the Viennese Secession. The museum owns outstanding works by Hector Guimard, Eugène Gaillard, and Louis Majorelle, and significant ensembles of work by Henry van de Velde, Peter Behrens, and Alfred Grenander. The porcelain collection is especially rich, featuring works from the most important German, French, and Scandinavian manufacturers, including Königliche Porzellan-Manufaktur Berlin, Meissen, Royal Copenhagen, Manufacture Nationale de Porcelaine de Sèvres and the porcelain makers Rörstrand and Bing & Grøndahl. The glass art of art nouveau is represented by works by Emile Gallé, Daum Frères et Cie. and Johann Loetz Wwe.

Art Deco. Bröhan-Museum possesses first-class holdings of French art deco furnishings, including several designs by Jacques Emile Ruhlmann, but also significant works from the designers Dominique and Süe et Mare. In the realm of metalworking, the collection includes iron pieces by Edgar Brandt and silver by Jean Puiforcat and Tétard Frères. German art

deco is featured with ceramics from Hael-Werkstätten and metal work from the Reiman-Schule.

Functionalism. Functionalist approaches to design can be found early on around Deutscher Werkbund, represented by works by leading members like Richard Riemerschmid, Bruno Paul, Hermann Gretsch, and Wilhelm Wagenfeld. A rare piece of furniture by Gerrit Rietveld brings the collection towards the constructivist design of the De Stijl group.

Kunstgewerbemuseum, Matthäikirchplatz, D-10785 Berlin. Website: www.smb.museum.

Keramik-Museum Berlin, Schustehrusstraße 13, D-10585 Berlin-Charlottenburg. Website: www.keramik-museum-berlin.de.

Galerie Theis, Schustehrusstraße 15, D-10585 Berlin-Charlottenburg. Website: www.galerietheis.de.

KPM Welt, KPM Königliche Porzellan-Manufaktur Berlin GmbH, Wegelystraße 1, D-10623 Berlin. Web-site: www.kpm-berlin.com.

→05.06.17 Inke und Uwe Lerch zum 70. und 75. Geburtstag. Keramik-Museum Berlin.

→07.08.17 Ritus · Ritual · Zeremonie. Teekeramik aus Japan und Berlin. Keramik-Museum Berlin. Matcha-Tee ist zum Lifestyle-Getränk unserer Tage geworden, aber nur wenige wissen etwas vom ursprünglichen Gebrauch des gemahlene Grünen Tees aus Japan. Zusammen mit der Teeschale steht er im Zentrum der japanischen Teezeremonie (jap. chado, dt. Teeweg), die sich im Laufe der vielen Jahrhunderte stetig wandelte und noch heute von vielen unterschiedlichen Teeschulen, Teemeistern und Gästen der Teezeremonie gepflegt wird.

Es werden über 100 Objekte aus dem alten und neuen Japan gezeigt sowie Keramik von Stephan Dunsbach, Martin Oskar Kramer und Thomas Riedinger aus Berlin, die den Teeweg praktizieren und in ihren Arbeiten der in Japan hochgeschätzten Tradition sogenannter Laien-Keramik folgen.

Die Keramiktradition Japans, eine der ältesten der Welt, wurde im Laufe ihrer Entwicklung nicht unerheblich von China und Korea beeinflusst. Nach dem Ende des 12. Jahrhunderts der erste Matcha durch den buddhistischen Mönch Myoan Eisai von China nach Japan gelangte, setzte in Japan auch das Interesse an chinesischer Teekeramik ein. Die erste japanische Teekeramik (Teeschalen und keramisches Zubehör) wurde in den klassischen Töpfereizentren der sogenannten "sechs alten Öfen" (Seto, Tokoname, Echizen, Shigaraki, Tamba und Bizen) gefertigt, deren Tradition bis in die Kamakura-Zeit (1185-1333) zurückreicht. Starke koreanische Impulse kamen Ende des 16. Jahrhunderts hinzu. Neue Keramikzentren wie z. B. Karatsu, Hagi, Takatori, Shodai oder Agano entstanden. Die Brenntechnologie wurde modernisiert und neue Glasuren sowie Dekore entwickelt.

Die Blütezeit der japanischen Teekeramik begann in der Momoyama-Zeit (1573-1603) und reichte bis in die Edo-Zeit (1603-1868). Die oft archaisch anmutende Teekeramik dieser Epochen, mal dickwandig und rau, mal zart, mal glasiert oder mit ausgeschmolzenem Ascheanflug, unterscheidet sich nicht nur durch ihre spezifischen Formen oder Fertigungs- und Brenntechnik. Verschieden sind auch ihre Farben. Beispielsweise erscheint die Keramik der Mino-Region vielfarbig glasiert mit geradezu modern anmutendem Dekor, während sich etwa die Raku-Keramik auf schlichte Glasuren in rot, schwarz oder weiß beschränkt. Letztere wurden vom berühmten Tee-meister Sen no Rikyu (1522-1591) bei seinen Teezeremonien favorisiert.

Einen historischen Überblick geben japanische Exponate unterschiedlicher Regionen und Stile der Muromachi- (1336-1573) bis Edo-Zeit (1603-1868) ergänzt mit alter chinesischer, koreanischer, vietnamesischer und thailändischer Keramik.

Dass man es in der zeitgenössischen Keramik Japans oft mit der modernen Auslegung einer Tradition zu tun hat, wird u.a. anhand einer ausgestellten Teeschale von dem 1958 in Osaka geborenen Yoshida Shoho ablesbar. Dem Keramiker mit eigener Werkstatt in Iga wurde eine besondere Ehre zuteil, in dem seine Keramik als Weihegeschenke an Mitglieder der japanischen Kaiserfamilie gelangte.

Alle Ausstellungsstücke sind Unikate, stammen aus Privatsammlungen und werden erstmalig präsentiert. Zahlreiche Vorträge, Workshops, Teezeremonien und Teeverkostungen ergänzen die Ausstellung.

Bürgel

Keramik-Museum Bürgel, Am Kirchplatz 2, D-07616 Bürgel. Website: www.keramik-museum-buergel.de.

Dresden

Staatlichen Kunstsammlungen Dresden, Porzellansammlung, Zwinger, Sophienstraße, D-1067 Dresden. Website: www.skd.museum.

Duingen

Töpfermuseum Duingen, Töpferstrasse 8, D-31089 Duingen. Website: www.toepfermuseum-duingen.de.

Düsseldorf

→02.04.17 *Russische Brautschätze - Das Porzellan der Großfürstinnen*. Hetjens-Museum, Schulstrasse 4, D-40213 Düsseldorf. Website: www.duesseldorf.de/hetjens. Im 19. Jahrhundert waren die Beziehungen zwischen Russland und Deutschland sehr eng. Einige Zarentöchter wie etwa die Schwestern Olga und Alexandra Nikolajewna Romanowa wurden mit den Erben deutscher Fürstenhäuser verheiratet. Zu den millionenschweren Mitgiften gehörte neben den baren Silberrubeln stets auch prachtvolles Porzellan aus der Kaiserlichen Manufaktur St. Petersburg. Auf hundert oder mehr Gedecke ausgelegt umfassten diese Service nicht weniger als 1.000 Einzelteile.

Das Porzellan erfüllte insbesondere auch die diplomatische Funktion, einen überwältigenden Eindruck von der Pracht und

dem Repräsentationsanspruch des russischen Zarenhofes in der neuen Heimat seiner Besitzerin zu vermitteln.

→30.04.17 *Yvonne Roeb: Bestiarium*. Hetjens Projekt. Hetjens-Museum.

27.04.17-03.06.17 *Imi Knoebel*. Hetjens-Museum.

juli-oktober 2017 *Daunische Keramik* / Markus Karstieß. Kabinettausstellung. Hetjens-Museum.

04.11.17 *Leiko Ikemura: Märchenwald*. Hetjens-Museum.

16.11.17-04.03.18 *»Liebe mich wie ich Dich«*. Botschaften auf Keramik. Kabinettausstellung. Hetjens-Museum.

Eichenzell

Museum Schloss Fasanerie, Schloss Fasanerie, D-36124 Eichenzell. Website: <http://www.schloss-fasanerie.de>. Schloss Fasanerie beherbergt eine permanente Porzellanausstellung im Untergeschoss des Nordflügels. Hier sind Schätze präsentiert, die man sonst nur in einem ausgewiesenen Porzellan- und Keramikmuseum erwarten würde. Tafelgeschirre verschiedenster Art, Figuren, Möbel- und Kamindekorationen entführen den Betrachter in die Welt des „weißen Goldes“.

Frechen

Stiftung Keramion - Zentrum für moderne + historische Keramik, Bonnstrasse 12, D-50226 Frechen. Website: www.keramion.de.

19.03.17-04.02.18 *Herzlichen Glückwunsch! Schenkungen aus 15 Jahren Stiftung Keramion*. Keramion. Im März 2002 wurden das Keramion und das Historische Keramikmuseum Frechen als städtische Dauerleihgabe zur Stiftung Keramion zusammengeführt. Neben einer regen Ausstellungstätigkeit liegt seitdem das Hauptmerkmal auf der Entwicklung einer adressatenbezogenen Museumspädagogik und einem Ausbau der Bestände.

Verfügten beide Museen bis zur Stiftungsgründung bereits über bemerkenswerte Keramiksammlungen, konnten durch etliche Schenkungen einige Bestandslücken geschlossen oder neue Tendenzen dokumentiert werden.

Die Stiftung Keramion zeigt Schenkungen der letzten 15 Jahre und bedankt sich mit der Ausstellung bei allen Unterstützern für ihre Großzügigkeit und ihr Engagement.

19.03.17-23.04.17 *Keramion - Keramik international*. Keramion.

Das Keramion bildet mit seiner Hauptsammlung Cremer und zusätzlichen Schenkungen mit weit über 5.000 keramischen Unikaten von über 500 Künstlern eine der größten Privatsammlungen Europas. Auch wenn ihr Schwerpunkt deutlich auf der klassischen deutschen Keramikunst liegt, weisen Stücke aus 25 Ländern auch die Internationalität des Bestandes aus. Bedeutende Arbeiten renommierter Vertreter vor allem aus verschiedenen Länder Europas vermitteln

einen Eindruck über die Vielfalt der künstlerischen und technischen Möglichkeiten im Umgang mit dem Material Keramik.

14.05.17-27.08.17 Gmunden zu Gast – Keramiksymposium Gmunden 2015. Keramion.

Neuste Tendenzen der keramischen Kunst, innovative Entwicklungen und experimentelle Ergebnisse bestimmen die Exponate, die zehn international anerkannte sowohl junge als auch erfahrene Künstler im Keramion auf einer Wanderausstellung präsentieren. Die Arbeiten bilden die Essenz des renommierten fünfwöchigen Keramiksymposiums 2015 der österreichischen Stadt Gmunden. Die Teilnehmer aus sechs Nationen (Heidrun Weiler und Andreas Vormayr aus Österreich, Anna Dorothea Klug und János Fischer aus Deutschland, Sofie Nørsteng aus Norwegen, Sangwoo Kim aus Korea, Eva Roučka und Eva Pelechová aus Tschechien und Giorgio di Palma und Giovanni Ruggiero aus Italien) wurden unter unzähligen Bewerbungen von einem internationalen Expertengremium ausgewählt und während des Symposiums beraten. Allein dieses Verfahren bürgt für die hohe künstlerische Qualität der präsentierten Stücke. Nach Österreich, der Tschechischen Republik und Italien sind die keramischen Arbeiten in Deutschland im Frechener Keramion zu sehen.

10.09.17-04.02.18 Kyra Spieker – ... auf weitem Raum. Keramion.

*Grundlegend für das künstlerische Werk von Kyra Spieker (*1957) ist ihre analytische wie auch poetische Auseinandersetzung mit Raum und Licht. Eine klare Ordnung, gepaart mit dem Ausdruck höchster Ästhetik, prägt die minimalistischen Objekte der Künstlerin. Dass ihre Porzellan- oder Steinzeug-Arbeiten teilweise Partner aus anderen Materialien besitzen, erhöht deren Aussage.*

Der Mehrzahl ihrer aktuellen Reliefs oder freistehenden Plastiken liegt ein von ihr entwickeltes Modul zugrunde, dessen Variabilität sie auf verschiedene Weise auslotet. Solitär oder addiert, gereiht oder geschichtet, weiß oder farbig gestaltet, geschlossen oder geöffnet - immer wieder findet die Künstlerin neue geometrische Konstruktionen, in denen sich das Modul als ordnendes Element erkennen lässt.

Bewusst bezieht Kyra Spieker das Licht als Gestaltungselement mit ein. Seine sich während des Tagesverlaufs ergebenden Veränderungen verleihen den Oberflächen ihrer Objekte sensible Unterschiede in der Erscheinung. In der Beobachtung dieses Phänomens ergeben sich Augenblicke nahezu meditativer Intensität.

Fürstenberg

05.03.17 Das neue Museum stellt sich vor. Museum Schloss Fürstenberg [Porzellanmanufaktur Fürstenberg], Meinbrexener Straße 2, D-37699 Fürstenberg/Weser. Website: www.fuerstenberg-porzellan.com.

The attraction of the Fürstenberg castle complex is in its combination of the past and the present. On the one hand, there is the historic Weserrenaissance castle and on the other, the modern manufactory with its extensive range of porcelain and accessories. The new porcelain museum shows a fascinating change in dining from 1747 to the

present day. The observation deck provides a breathtaking panoramic view of the Weser Valley. The Lottine café and restaurant is a great place to spend some time relaxing on its terrace.

Hameln

Keramikgalerie Faita, Alte Markstrasse 45, D-31785 Hameln. Website: www.keramik-galerie-faita.de. See website for information on udstillingen.

Heidelberg

Galerie Marianne Heller, Friedrich-Ebert-Anlage 2, Im Stadtgarten, D-69117 Heidelberg. Website: www.galerie-heller.de.

14.05.17-25.06.17 Daphné Corregan. Galerie Marianne Heller. *Das keramische ŷuvre der gebürtigen Amerikanerin Daphné Corregan (*1954), seit 1971 in Südfrankreich lebend und seit 1989 als Professorin an der Hochschule für plastische Künste in Monaco lehrend. Scheinbar ist das vieldeutige Werk der mit Preisen bedachten und weltweit in Museen vertretenen Bildhauerin nicht auf einen Nenner zu bringen. Gespeist aus vielen kulturellen, gegenwärtigen wie historischen Quellen, ihrer Herkunft aus dem melting pot der USA, ihrer mediterranen Heimat wie auch beeinflusst von Reisen rund um den Globus, ist es bestimmt vom Dialog der Dinge und Kulturen, suchend in zumeist freien, mitunter auch gegenständlichen, oft im weitesten Sinne der Idee des Gefäßes verpflichteten Plastiken und Wandarbeiten nach einem kompositorisch-symbolischen Gleichgewicht von Form, Farbe und Zeichnung. Der Vielgestaltigkeit zum Trotz zeugen die Arbeiten in ihrer Gesamtheit von der durchgehend konsistenten Handschrift einer großen Künstlerin.*

09-07-17-20.08.17 Deutsche Keramiker Gruppe 83. Galerie Marianne Heller.

*Die langlebigste und bedeutendste Künstlervereinigung der hiesigen keramischen Szene Deutsche Keramiker - Gruppe 83 präsentiert sich, beileibe nicht das erste Mal in der Heidelberger Galerie, mit aktuell 15 Mitgliedern nebst 2 Gästen: Karin Bablok (*1964) - Antje Brüggemann (*1941) - Michael Cleff (*1961) - Monika Debus (*1961) - Cathy Fleckstein (*1955) - Christa Gebhardt (*1955) - Christoph Möller (*1952) - Renée Reichenbach (*1956) - Elisabeth Schaffer (*1935) - Kyra Spieker (*1957) - Vera Vehring (*1944) - Fritz Vehring (*1944) - Gotlind Weigel (*1932) - Gerald Weigel (*1925) - Friederike Zeit (*1963) sowie Petra Bittl (*1970) und Simon Horn (*1978).*

Vor nunmehr 34 Jahren als Zusammenschluß der deutschen Mitglieder der Genfer Académie Internationale de la Céramique gegründet (und damit nur wenig jünger als Marianne Hellers Galerie) ist die inzwischen legendäre Gruppe 83 ihrer wechselvollen Geschichte zum Trotz die große Konstante in der sich verändernden Keramikwelt Deutschlands geblieben.

Wesentlicher Teil der Geschichte der deutschen Keramik repräsentiert sie zugleich auf höchstem Niveau und generationenübergreifend Vielfalt und Wandel keramischen Arbeitens vom klassischen Gefäß bis zu den Differenzierungen keramischer Plastik. Immer um keramischen Nachwuchs bemüht hat die Gruppe diesmal den an der Burg Giebichenstein ausgebil-

deten Simon Horn mit seinen materialübergreifenden Schichtarchitekturen sowie Petra Bittl mit ihren von Malerei und Zeichnung lebenden Gefäßen, Objekten und Platten eingeladen.

08.10.17-26.11.17 *Shigekazu Nagae*. Galerie Marianne Heller. *Shigekazu Nagae* (*1953) zeigt zeitgenössische Keramik-kunst aus Japan in Reinkultur. Der auf dem ganzen Globus bewunderte japanische Star-Keramiker montiert seine atemberaubenden, allen Begrenzungen keramischer Technik hohnsprechenden Gebilde aus scharfgratigen Porzellanplatten, die in kontrollierten Verformungen im Brand Gestalt und Spannung gewinnen und dabei leicht wie vom Wind bewegtes, zu purer Eleganz geblähtes Papier wirken. Die für Europa exklusive Schau ist ein weiteres Mal eine Kooperation mit der YUFUKU Gallery in Tokio.

Hocheim

Galerie Rosemarie Jäger, Wintergasse 13, D-65239 Hochheim am Main. Website: www.rosemarie-jaeger.de.

Hohenberg an der Eger

Porzellanikon Hohenberg, Deutsches Porzellanmuseum, Freundschaft 2, D-95691 Hohenberg/Eger. Tlf +49 9233 7722 01. Website: www.porzellanikon.org.

→01.05.17 *Welt der Manufakturen - Royal Copenhagen*. Katalog. Porzellanikon Hohenberg.

Den Auftakt einer Ausstellungsreihe zu den „Großen Manufakturen“ bildet die traditionsreiche Manufaktur Royal Copenhagen. Seit über 240 Jahren findet sich das Porzellan von der königlichen bis zur heimischen Tafel in fast jedem dänischen Haushalt und zudem in Museen und Sammlungen weltweit. Es gehört zum kulturellen Erbe Dänemarks und ist sowohl in seiner historischen als auch gegenwärtigen Relevanz ein Identitätsstiftender Faktor. Dabei hat sich die Tischkultur - nicht nur in Dänemark - seit der Gründung der Manufaktur stark gewandelt. Die zunehmende Bedeutung von Funktionalität und ein veränderter Zeitgeist sind nur zwei zu nennende Faktoren. Sichtbar wird dies in den Produkten selbst:

Von den ersten, europäische Formen und Dekore kopierenden Geschirrstücken Ende des 18. Jahrhunderts, über die umfangreichen Service des 19. Jahrhunderts, bis zu den multifunktionalen Stücken der aktuellen Kollektionen: das Porzellan Royal Copenhagens spiegelt den Umgang der Manufaktur mit einer sich wandelnden Zeit und Gesellschaft wider. Dies darzustellen hat sich die Ausstellung zum Ziel gemacht. Die Manufaktur Royal Copenhagen wird in einen kulturgeschichtlichen Kontext gesetzt und im Wandel der Zeit dargestellt. Begreifbar wird dieser Wandel über das Porzellan selbst, beispielsweise bei der „Tassen-Timeline“, welche rund 20 Dekore aus einem Zeitraum von 240 Jahren präsentiert.

Musselmalet und der Wandel der Tischkultur. Gar nicht hoch genug eingeschätzt werden kann das Service Musselmalet, welches seit der Gründung der Porzellanmanufaktur hergestellt wird und heute wie damals in traditioneller sowie moderner Ausprägung zentraler Bestandteil der Identität Royal Copenhagens ist.

Höhr-Grenzhausen

Keramikmuseum Westerwald, Lindenstraße 13, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Se website: www.keramikmuseum.de for yderligere udstillinger.

Fachbuchhandlung und Verlag, Helmut Ecker, Westerwaldstrasse 1, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Website: www.keramikbuch.de. Velassorteret specialboghandel for keramiklitteratur.

Kandern

01.04.17-??10.17 *Bedeutender Vertreter einer gemeinsamen Tradition - Léon Elchinger (1871-1942)*. Heimat- und Keramikmuseum, Ziegelstraße 30, D-79400 Kandern. Website: www.kandern.de.

Karlsruhe

Museum in der Majolika, Ahaweg 6, D-76131 Karlsruhe. Website: www.landesmuseum.de.

Kellinghusen

Museum Kellinghusen, Hauptstrasse 18, D- D-25548 Kellinghusen.

12.08.17-13.08.17 28. *Töpfermarkt*. Marktplatz und Fußgängerzone, D-25548 Kellinghusen. Website: <http://toepfermarkt-kellinghusen.com>.

Der traditionelle Töpfermarkt Kellinghusen zeigt über 65 Keramikerinnen und Keramiker aus Deutschland, den Niederlanden und Belgien. Die Fachjury sorgt für eine hohe Qualität und große Vielfalt.

To af de rigtig gode keramikere med værksted i Kellinghusen, Sook Kang & Kap-Sun Hwang, holder åbent værksted i de to dage keramikmarkedet varer.

Köln

Museum für Angewandte Kunst, An der Rechtschule, D-50667 Köln. Website: www.museenkoeln.de.

Landshut

Museen der Stadt Landshut, Stadt-residenz, Altstadt 79, D-84028 Landshut. Website: www.landshut.de/museen. *Sammellust – der Titel zeigt es unmissverständlich an: Es geht um Begeisterung und Leidenschaft. Seit etwas mehr als andert-halb Jahrzehnten pflegen die Museen der Stadt Landshut eine Partnerschaft mit dem Münchner Keramiksammler Rudolf Strasser. Bereits 2003 konnten die Museen einen Teil der umfangreichen Privatsammlung in ihre Bestände übernehmen; seither gehört die zeitgenössische Keramik in Landshut zum ständigen Ausstellungsprogramm.*

Seiner Herkunft nach ursprünglich ein leidenschaftlicher Fürsprecher zeitgenössischer Gebrauchskeramik, also für das von Hand geformte, handwerklich gut gemachte Gefäß, richtete sich Rudolf Strassers Interesse schon bald mit gleicher Intensität auf das künstlerisch gestaltete Gefäßobjekt; speziell in jüngerer Zeit trat verstärkt noch die keramische Plastik hinzu.

Die aktuelle Studioausstellung in der Landshuter Stadtresidenz konzentriert sich auf ausgewählte Hauptwerke der Sammlung aus dem Grenzbereich von Gefäßobjekt und freier Plastik und macht mit einigen der jüngsten Neuerwerbungen Rudolf Strassers bekannt. Namen wie Michael Cleff, Claude Champy und Jean-François Fouilhoux, Bodil Manz, Renée Reichenbach und Jordi Serra vergegenwärtigen stellvertretend die Vorlieben und Ambitionen eines leidenschaftlichen Sammlers und eröffnen eine individuelle Perspektive auf die Vielfalt künstlerischer Keramik der Gegenwart.

Leipzig

GRASSI, Museum für Angewandte Kunst, Johannisplatz 5-11, 04103 Leipzig. Website: www.grassimuseum.de.

24.04.17→08.10.17 Frühchinesische Keramik. Die Sammlung Heribert Meurer. Early Chinese Ceramics. The collection Heribert Meurer. Katalog. GRASSI. *For centuries ceramic has been a central feature of Chinese art and culture. It was employed in everyday life and served ritualistic purposes, also as funerary objects. Dr Heribert Meurer's pre-eminent collection of 174 high-quality pieces dating from 1050 BCE to AD 1280 - which up until now has remained unpublished - offers an impressive panorama of the artefacts' roles as well as vessel forms and techniques of early Chinese ceramic, all complemented by around 31 objects from the GRASSI Museum Leipzig, where the collection was endowed in 2017.*

The focal points of the collection are the ceramics of the Tang and Song dynasties. Examples of the popular Sancai (tricolour) lead glaze, Celadon porcelain from Yueyao, Yaozhou and Longquan and Changsha ware, so-called Jian black porcelain from Jianyang Prefecture and Qingbai ware from the southern kiln sites of the Song era illustrate the wealth, diversity, high quality and exceptional appeal of early Chinese ceramics.

08.07.17-15.10.17 *asiatika* · Die Sammlung Stadelmann-Mädler. Foyerausstellung. GRASSI. *Als Vermächtnis von Dr. claudia Stadelmann (Rom) erhielt das Museum 2016 eine wertvolle Kollektion asiatischer Kunstwerke: Metallarbeiten, Keramiken, Arbeiten auf Papier. Die Sammlung geht auf Frau Stadelmanns Mutter zurück, die der Leipziger Kofferwarenfabrikanten-Familie Mädler entstammte.*

04.11.17-07.01.18 *Bömischer Jugendstil*. Foyerausstellung. GRASSI. *Anfang des 20. Jahrhunderts erhielt die im nordböhmischen Teplitz (heute Tschechien) ansässige Manufaktur »Amphora« zahlreiche Preise für ihre Jugendstil-Vasen, auch auf Weltausstellungen. Die besten Amphora-Keramiken sind heute weltweit gesuchte Sammlerstücke. Das Frankfurter Sammlerehepaar Marinescu wird seine Amphora-Kollektion dem Museum übereignen.*

23.11.17-06.05.18 *»delft porcelain«* · Europäische Fayencen. Katalog. GRASSI. *Mit der Sonderausstellung zeigt das Museum einen bedeutenden, gleichwohl bisher nur wenig beachteten und ausgestellten Sammlungsbestand: europäische Fayencen der*

unterschiedlichsten Manufakturen und Länder vom 17. bis zum ende des 19. Jahrhunderts. Der Bestand des Museums an Fayencen ist außergewöhnlich umfangreich und qualitativ herausragend. Seit der Gründung des Museums im Jahr 1874 wurden Fayencen kontinuierlich gesammelt, sodass die Kollektion heute ungefähr 500 Geschirre und rund 240 Fliesen nahezu aller im 17. und 18. Jahrhundert bedeutenden Manufakturen und Länder umfasst. Erst 2014 konnte eine 55 Objekte umfassende Sammlung französischer Fayencen des Ehepaars Lena und Dr. Jürgen Wittstock, Marburg, als Schenkung für das Museum erworben werden.

02.06.18-30.09.18 *Carolein Smit · L'Amour Fou*. GRASSI.

02.06.18-07.10.18 *Made in Denmark · Formgestaltung seit 1900*. GRASSI.

Ludwigsburg [ved Stuttgart]

07.05.17 *Keramiktag*. Keramikmuseum des Württembergischen Landesmuseum, Schloss Ludwigsburg, Schlossstrasse 30, D-71634 Ludwigsburg. Website: www.schloss-ludwigsburg.de.

Mannheim

Reiss-Engelhorn-Museen, Museum Zeughaus C5, D-68159 Mannheim. Website: www.rem-mannheim.de.

Meißen

Meissen Porzellan-Stiftung GmbH, Talstraße 9, D-01662 Meißen. Website: www.porzellan-stiftung.de. *Seit 2015 ist die Meissen Porzellan-Stiftung GmbH Eigentümerin der Museumsobjekte der Staatlichen Porzellan-Manufaktur Meissen und betreut das Porzellan-Museum.*

Im Stil einer neoklassizistischen Festhalle errichtet, wurde das Museum im Januar 1916 mit einer großen, repräsentativen Modellschau eröffnet. Das Gebäude der Schauhalle besteht noch immer in seiner ursprünglichen Form und wurde im Jahre 2005 durch einen modernen Anbau erweitert. Die wertvolle historische Innenausstattung aus dem Jahre 1916 ist bis heute Bestandteil des Museumskonzeptes. Vitrinen aus dunkel gebeizter Eiche, passend dazu die Verkleidung der Türnischen, Türen, Pfeiler und Tische bilden einen würdigen Rahmen für das Meissener Porzellan.

Im ersten Obergeschoss entdecken Sie die einmalige Sammlung Meissener Porzellans von 1710 bis in die Gegenwart. Chronologisch geordnet sehen Sie Höhepunkte aus dem über 300-jährigen Meissener Porzellanschaffen.

Die ausgestellten Porzellane sind der öffentlich zugängliche Teil der umfangreichsten Sammlung Meissener Porzellans von 1710 bis heute.

Mettlach

Keramikmuseum Mettlach, Alte Abtei, Saaruferstraße, D-66688 Mettlach. Website: www.keramikmuseum-mettlach.de.

München

13.7.17-19.11.17 *Beate Kuhn*. Keramiken aus der Sammlung Freiburger. Barer Strasse 40, D-80333 München.

Website: www.pinakothek.de.

With her unmistakable style and inexhaustible imagination, Beate Kuhn (1927-2015) is one of the most important German ceramic artists of the post-war era. Starting with ceramic for kitchen uses, she gradually moved on to produce sculpted vessels that reflect her critical inquiry into the oeuvres of both Joan Miró and Paul Klee. The end of the 1950s saw Beate Kuhn already fully committed to creating art. Her pieces were assembled from rotating parts and boasted a colored glaze, illustrating how this highly recognized international artist developed art using genuine pottery means and techniques.

Mannheim-based architect Klaus Freiburger has established a unique collection world-wide, featuring over 160 pieces from all the different periods of her work. We have his generosity to thank for the fact that Die Neue Sammlung now possesses these marvelous Beate Kuhn pieces - and can thus for the first time present the impressive oeuvre of this great artist of the ceramic world to visitors to Pinakothek.

Oldenburg

05.08.17-06.08.17 *Internationale Keramiktage*.

Keramikmarkt. Schloßplatz, Oldenburg. Website: www.werkschule.de.

Rastatt-Förch

Schloss Favorite, Am Schloss Favorite 5, D-76437

Rastatt-Förch. Website: <http://schloss-favorite.de>.

Rosenau

Europäisches Museum für Modernes Glas, Unterwohlsbach, Rosenau 8, 96472 Rödental. Website:

www.kunstsammlungen-coburg.de.

Die Kunstsammlungen der Veste Coburg hatten in den 1970er Jahren begonnen, moderne Keramik auszustellen und zu sammeln. 1975 wurde der Richard Bampi Preis zur Förderung junger Keramiker ausgerichtet; 1976, 1980 und 1984 folgte der Ausstellungszyklus "Keramik heute in Bayern" mit aktuellen Arbeiten von in Bayern tätigen Keramikern. Von diesen Ausstellungen konnten jeweils wichtige Werke dauerhaft übernommen werden. Entsprechend liegt der Schwerpunkt der Sammlung auf deutscher Keramik, doch gibt es auch zahlreiche qualitativvolle internationale Arbeiten, insbesondere aus Großbritannien, Frankreich, den Niederlanden, Skandinavien sowie Amerika, Korea und Japan.

Mit der Studiensammlung Keramik ist nun erstmals ein Großteil der Coburger Keramikbestände zu sehen. In 30 Vitrinen wird in alphabetischer Ordnung ein repräsentativer Querschnitt der umfangreichen Sammlung gezeigt. Dazu werden in einer freien Aufstellung Hauptstücke nach thematischen Gesichtspunkten gruppiert. Zu sehen sind traditionelle Gefäßkeramiken wie Vasen und Schalen, Wandreliefs, abstrakte und figurliche Skulpturen sowie konzeptionelle Objekte. In der Freiaufstellung wird den internationalen Werken besonderes Augenmerk geschenkt. Damit wird die internationale Ausrichtung der in der Rosenau gezeigten modernen Glassammlung auch bei der Keramik aufgegriffen. Von einigen Künstlern sind

Werke sowohl aus Keramik als auch aus Glas zu entdecken. Die enge Verbundenheit der Werkstoffe Glas und Keramik wird somit offenbar.

Selb-Plössberg

Porzellanikon - Staatliches Museum für Porzellan [Europäisches Industriemuseum für Porzellan, Europäisches Museum für Technische Keramik og Rosenthal Museum], Werner-Schürer-Platz 1, D-91800 Selb. Website: www.porzellanikon.org.

Staufen

31.03.17-30.11.17 *Der Elefant im Porzellanladen*. Die Kunst der Tierfiguren. Keramikmuseum Staufen, Wettelbrunner Strasse 3, D-79219 Staufen. Website: <http://www.landesmuseum.de>.

„Alles muss zum Erlebnis werden, nur das Erlebnis macht das Kunstwerk aus“, so der Künstler Fritz Behn im Jahre 1911. Auf zahlreichen Reisen nach Afrika ließ er sich für seine Skulpturen inspirieren - und schuf einen lebensechten Elefanten. Er ist der Mittelpunkt der Ausstellung „Der Elefant im Porzellanladen“. Um ihn herum tummeln sich weitere 120 Tierfiguren aus Porzellan und hochwertiger Keramik.

Reptilien, Fische, Vögel, Insekten und Säugetiere sind in Staufen nicht nur niedlich anzuschauen - die Tiere begleiten den Besucher auf einer Reise durch die Stilgeschichte. Dabei staunt er über Vergangenes und wird Zeuge der Gegenwartsentwicklung: Welche Tierarten, Darstellungsformen und Oberflächen sind signifikant für die jeweilige Epoche? Der rote Faden durch die Stil- und Designgeschichte aus vier Jahrhunderten führt vom Barock bis in die Gegenwart.

Sögel

24.06.17-27.08.17 *Jutta Albert und Martin Conrad*.

Porzellan trifft Malerei. Emslandmuseum, Schloss Clemenswerth, D-49751 Sögel. Website:

www.clemenswerth.de.

In der Ausstellung treten die keramischen schwarz-weiß Objekte Jutta Alberts mit den farbigen Aquarell-Arbeiten Martin Conrads in einen spannungsreichen Dialog. Dabei ist beiden, die Liebe zum Linearen anzusehen. Trotz der unterschiedlichen Materialien, auf der einen Seite Porzellan, auf der anderen Papier, haben beide die Zeichnung als zentrales Ausdrucksmittel für sich gefunden.

Die diplomierte Porzellandesignerin Jutta Albert liebt den schwarz-weiß-Kontrast und schafft es, diesem so vielfältige Aspekte abzugewinnen, dass ihr Werk doch sehr farbig und vielschichtig erscheint.

Martin Conrad hat seit 1994 verschiedene Lehraufträge für Malerei und Zeichnung, darunter eine Gastprofessur an der Hamburger Hochschule für Angewandte Wissenschaften. Die Arbeiten definieren sich aus einer gemeinsamen Struktur von Entgrenzen und Halten, einer Überlagerung von Ausdehnen malerischer Farbfelder und Einschließen der Offenheit durch lineare Strukturen. Bewirkt die rasche Präsenz der Farbformen eine Umkehrung des vertrauten Sehens, der Hintergrund wird zum Vordergrund, so entfalten sich die transparenten Zeichnungsebenen erst nach und nach. Ihre linearen Elemen-

te sind Nachbildungen gesammelter Bilderwelten, Bildpotentiale aus eigenen Archiven ethnologischen, biologischen, geografischen Zuschnitts.

Velten

→23.04.17 *Marwitz · In der Werkstatt*. Schüler und Mitarbeiter Hedwig Bollhagens. Hedwig Bollhagen Museum, Wilhelmstraße 32/33, D-16727 Velten. Se yderligere information på website: <http://hedwig-bollhagen-museum.okmhb.de>.

Weiden

Internationale Keramik-Museum, Zweigmuseum der Neuen Sammlung, Luitpoldstraße 25, D-92637 Weiden. Website: www.die-neue-sammlung.de.

Nederlandene

Amsterdam

Rijksmuseum, Museumstraat 1, NL-1071 XX Amsterdam. Website: www.rijksmuseum.nl.

Delft

Galerie Terra Delft, Galerie voor hedendaagse keramiek, Nieuwstraat 7, NL-2611 HK Delft. Website: www.terra-delft.nl. Se website for information om udstillinger.

Deventer

Loes and Reinier Gallery, Korte Assenstraat 15, NL-7411 JP Deventer. Website: www.loes-reinier.com. Se website for mere information om udstillingerne.

→01.04.17 *Zes keramisten uit Höhr-Grenzhausen*. Loes and Reinier Gallery.

23.04.17-17.06.17 *Catherine Chaillou raku-sculpturen*. Loes and Reinier Gallery.

09.07.17-19.08.17 *De collectie Hans & Inge Fuchs - een ontzamelentoonstelling deel 2*. Loes and Reinier Gallery.

Haag

01.12.12→ *Delftware Wonderware*. Gemeentemuseum, Stadhouderslaan 41, NL-2517 HV Haag. Website: www.gemeentemuseum.nl. Gemeentemuseum Den Haag possesses one of the largest and finest collection of Delftware in the world.

Delft Blue pottery was first created in the city around 1660, when Vermeer painted his famous View of Delft. The magnificent pieces produced in those early days will be on display in all their glory.

The permanent exhibition View of Delftware, comprising over 235 items, is a dynamic presentation that gives a unique view of the Delftware industry through the ages. The highlights of the collection include a number of tulip vases. These impres-

sive pieces, with spouts to hold tulips, were a fusion of Eastern and Western forms, decorative motifs and Asian porcelain.

The Delftware produced centuries ago continues to fascinate. The Gemeentemuseum will also be showing how contemporary designers are still inspired by the Delftware of yesteryear. So come to Gemeentemuseum Den Haag and discover four centuries of Delftware!

Leeuwarden

Prinsessehof National Museum of Ceramics, Grote Kerkstraat 11, NL-8911 DZ Leeuwarden. Website: www.prinsessehof.nl.

→09.07.17 *Erotiek en keramiek*. Prinsessehof National Museum of Ceramics.

Prinsessehof National Museum of Ceramics presents a titillating exhibition about eroticism: Sexy Ceramics. Classical Greek vases, refined Asian porcelain and contemporary ceramics by artists such as Louise Bourgeois and Jessica Harrison escort the viewer into the world of sex and seduction. The exhibition follows the phases of love-play, from the first touch and gentle courtship to the act of lovemaking itself. Attention is paid to hidden symbols, evocative shapes and explicit objects, but also to the sensuality of the material, the clay itself.

All ceramics, from robust pottery to delicate porcelain, is made of clay that is shaped by human hands. Ceramists such as Irene Vonck, Anne Marie Laureys and Saturo Hoshino focus on the plasticity and sensuality of clay in their work. The renowned artist Alexandra Engelfriet covered the walls of an exhibition hall with clay, so that these exhibits are literally surrounded by the material. In addition, a film by the young Frisian artist Lotte Middendorp shows how she tries to merge with the tidal flats by entering the clay.

Temptation. *Historical images and hidden symbols are an important part of the exhibition. Courtesans, femmes fatales, alluring slippers and naughty pastoral scenes show a world full of temptation. Famous stories from the East and the West seem to be a great source of inspiration, such as the story of Adam and Eve and the famous Japanese novel about the dissolute life of Genji, a son of an Emperor.*

The further the visitor advances into the exhibition, the more intensely the imagination is stimulated. The viewer is surrounded by bare breasts, rugged male bodies and graceful ladies. Works by Suzanne Post-humus, Michel Gouéry and Alder Westerloo, as well as Asian ceramics from the 18th and 19th centuries, portray the sensuality of the human body.

Peepshow. *The exhibition reaches a climax with a peepshow as the fourth and final room. Tiles with erotic representations, pornographic porcelain objects and sculpted dildos leave little to the imagination. Here it becomes clear that through the centuries a lot of genitals and sex scenes have been depicted in ceramics. There are also contemporary works by Hans van Bentem, Carolein Smith and Adriaan Rees. **Because of the explicit content this last room is only open to visitors aged 16 years and older.***

→05.11.17 *Design#2: Licht*. Princessehof National Museum of Ceramics.

Keramik is hot, ook in Dutch Design. Keramiekmuseum Princessehof ontdekt hoe ontwerpers gebruik maken van licht. Van porseleinen lampen tot lichtgevende installaties. Het licht zorgt in combinatie met het massieve keramische materiaal voor een sprankelend schouwspel. Er is onder andere werk van Kranen/Gille, Patrick Hartog en Floris Wubben te zien.

Steeds vaker verwerken Nederlandse designers keramiek in hun ontwerpen. Keramiekmuseum Princessehof belicht deze beweging met een nieuwe jaarlijkse serie designtentoonstellingen onder de noemer Design #.

01.04.17-08.10.17 *Anne Wenzel: Chasing silence*. Princessehof National Museum of Ceramics.

Twee jaar lang werkte de kunstenaar aan haar serie die geïnspireerd is op vanitasstillevens uit de Gouden Eeuw. Wenzel maakt beelden van vogels die verstilld op een enorme tafel enorme tafels liggen. Hun donkere veren schitteren en glanzen. Zelfs in de nabijheid van de dood bezitten de vogels kracht en schoonheid. Ze herinneren ons aan de pracht van het leven.

Milsbeek

16.09.17-17.09.17 *Keramisto 2017*. De Mookerplas, Plasmolen, Milsbeek. Website: www.keramisto.nl. *Keramisto beleeft zijn 30ste editie op recreatiegebied Mookerplas in Plasmolen/Mook - Major Pottery Fair in the Netherlands with participation of around 100 leading ceramists from Europe.*

Nieuw-Buinen

Keramisch Museum Goedewaagen, Glaslaan 29, NL-9521 GG Nieuw-Buinen. Website: www.keramischmuseumgoedewaagen.nl.

Rotterdam

Museum Boijmans Van Beuningen, Museumpark 18-20, NL-3015 Rotterdam CX. Website: www.boijmans.nl.

Tegelen

Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen, Pottenbakkersmuseum, Kasteellaan 8, NL-5932 AG Tegelen. Website: www.tiendschuur.net.

→14.05.17 *Collectie de heer Doensen*. Tiendschuur krijgt gigantische collectie. Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen.

It had already been announced earlier but now it has become a reality: Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen has received an enormous donation. Collector Pieter Doensen donates a collection of contemporary ceramics to the Tegelen ceramics museum.

...

In the 1990s, he chanced upon a ceramics collection owned by Mrs Vermeer from Rotterdam. This lady had planned to start a museum of contemporary ceramics in Rotterdam. She went about it very systematically. On the basis of survey works

known at the time, she bought ceramics thanks to which this collection gives a beautiful picture of the 1950-1995 period. In addition to contemporary ceramics, she also collected Pre Columbian pottery, Cobra graphics, modern glass and krisses. When her husband died during a search for krisses on Sumatra, her plans for a museum came to a dead end. After her death, her collection was bought by Pieter Doensen. When Amsterdam gallery Inart closed its doors, Doensen enlarged the collection with many unique Arabia Finland copies. The bankruptcy of Cor Unum Germany also brought in many fine things, including: Ron Arad, Gijs Bakker, Zweitse Landheer and Venlo-born artist Geert Lap. After J. Achterberg's death, a beautiful Etie Van Rees collection was acquired.

Furthermore, he collected limited Rosenthal editions. This company hired artists to design a unique series of services, vases and jewellery. Among other things, Doensen managed to bring together the complete series by Johan Van Loon and Jan Van Der Vaart. In addition, the donation contains work by Maggi Giles, Heidi Daamen, Babs Haenen, Kameling Onnes, Pieter Stockmans, Lies Cozijn, etc.

The donation also includes a great many famous foreign artists: Lucie Rie, Alison Britton, Robert Cooper, Walter Keeler, Henri Pim, Natale Sapone, Alev Siesbye and others.

The collection continues exactly where the last major donation stops. This concerned a collection from Mr and Mrs Elemans-Boekelman, which shows the story of Tegelen ceramics from 1935 to 1953. Showing the developments of Dutch and European ceramics, the Doensen collection covers the time period 1950-1995.

12.05.17-10.09.17 *Wild Things - beestachtige sculpturale keramiek*. Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen. *Een tentoonstelling met sculpturaal werk gemaakt door hedendaagse kunstenaars uit Nederland en de rest van Europa. Wat hen verbindt is dat zij allemaal inspiratie vinden in het beestachtige. Van dieren tot insecten, tot monsters en andere wilde zaken.*

Belgien

Bruxelles

Musées royaux d'Art et d'Histoire/Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 10 Jubelpark, B-1000 Bruxelles. Website: www.kmkg-mrah.be.

10.06.17-08.07.17 *Louise Hindsgavl & Andrew Casto*. Puls Contemporary Ceramics, Edelknaapstraat 19 rue du Page (Châtelain), B-1050 Bruxelles. Website: www.pulsceramics.com. See website for flere udstillinger.

Morlanwelz

11.11.17-18.02.18 *Porcelaine et faïences de Namur*. Musée royal de Mariemont, Chaussée de Mariemont 100, B-7140 Morlanwelz. Website : www.musee-mariemont.be.

Cette exposition entend faire le point sur la production d'objets en faïence et en porcelaine à Namur aux XVIIIe et XIXe siècles. C'est

à Namur que Pierre-Philippe Decoux répond à un réel besoin de création d'objets prestigieux au XVIIIe siècle. Une faïencerie est également attestée dans la localité de Saint-Servais (Namur). L'exposition relate aussi la production de la manufacture jusqu'à son rachat en 1858. Cette épopée a été étudiée avec précision par Dominique Marcoux, commissaire de l'exposition. Celle-ci se tiendra à Mariemont pour les porcelaines et à Keramis (La Louvière) pour les faïences.

Raeren

Töpfereimuseum Raeren, Burgstrasse 103, B-4730 Raeren. Website: www.toepfereimuseum.org.

Frankrig

Henrichemont

Le Centre céramique contemporaine, La Borne, 18250 Henrichemont. Website: <http://ceramiquelaborne.org>.
Se website for årets mange udstillinger.

Nançay

25.03.17-28.05.17 *Claude Champy*. Galerie Capazza, 1 rue des Faubourgs, 18330 Nançay. Website: www.galerie-capazza.com. Se website for yderligere udstillinger.

Paris

Les Arts Décoratifs, 107, rue de Rivoli, 75001 Paris. Website: www.lesartsdecoratifs.fr.

29.03.17-28.08.17 *Exposition Andrée et Michel Hirlet, céramistes francs-tireurs depuis 1963*. Musée National de Céramique Sèvres, Cité de la céramique, 2 place de la Manufacture, 92310 Sèvres. Website: www.musee-ceramique-sevres.fr.

Sarreguemines

Musée de la Faïence, 17, rue Poincaré, 57200 Sarreguemines. Website: www.sarreguemines-museum.com.

Schweiz

Geneve

Musée Ariana - Musée suisse de la céramique et du verre, Avenue de la Paix 10, CH-1202 Geneve. Website: www.ville-ge.ch/ariana.

→15.04.17 *Edmund de Waal*. Letters from London. Espace Muraille, 5 Place des Casemates, CP 3166 / 1211 Geneve 3. Website: www.espacemuraille.com.
Edmund de Waal's art and literature speak to his enduring fascination with the nature of objects, and the narratives of their collection and display. A potter since childhood and an acclaimed writer, his obsession with porcelain or "white gold" has led to encounters with many people and places that help deepen his understanding of the nature of the material. De Waal is best known for his large scale installations of

porcelain vessels, which have been exhibited in many museums around the world. Much of his recent work has been concerned with ideas of collecting and collections, and how objects are kept together, lost, stolen and dispersed. His work comes out of a dialogue between minimalism, architecture and sound, and is informed by his passion for literature.

→21.01.18 *Assiettes parlantes*. Musée Ariana.

Le Musée Ariana possède une centaine d'assiettes parlantes en faïence fine française et suisse romande traitant de thèmes variés tels que la vie militaire, la chasse ou les mœurs de la société urbaine et rurale au 19e siècle. Fables, rébus, proverbes et chansons populaires sont également représentés ou inscrits sur ces pièces souvent satiriques ou caricaturales.

17.03.17-27.08.17 *Morceaux choisis*. Acquisition

récentes de Musée Ariana. Musée Ariana.

"Morceaux choisis" présente une sélection d'œuvres récemment acquises grâce au soutien de mécènes privés et institutionnels.

09.06.17-18.02.18 *Schnaps et rösti*. Katalog. Musée Ariana. *Avec leurs décors traditionnels fleuris, animaliers ou héraldiques, la poterie dite "céramique paysanne" produite principalement dans la campagne bernoise et le verre émaillé de Suisse centrale, regroupé sous l'étiquette de "verre de Flühli", forment un patrimoine local d'une richesse insoupçonnable.*

15.09.17-04.03.18 *François Ruegg - Statuts l statues*. Musée Ariana. *Pour François Ruegg (1954), la statue n'est autre qu'une représentation du pouvoir, du « statut » de la personne représentée. Pour souligner cette supériorité hiérarchique et afin d'asseoir son honorabilité, la statue est juchée sur un socle.*

Nyon

Musée Historique et des Porcelaines, Château de Nyon, CH-1260 Nyon. Website: www.chateaudenyon.ch.

Solothurn

Kunstforum, Schaalgasse 9, CH-4500 Solothurn. Website: www.kunstforum.cc. Se website for udstillinger.

Zürich

Porzellan- und Fayencen. Die Sammlung des Schweizerischen Nationalmuseums, Zunfthaus zur Meisen Zürich, Münsterhof 20, CH-8001 Zürich. Website: <http://www.nationalmuseum.ch>.

In den schönsten Rokokoräumen Zürichs mit Blick auf die Limmat befindet sich die Porzellan- und Fayenceausstellung des Schweizerischen Nationalmuseums. Sie vermittelt einen Überblick über den Beitrag der Schweiz zur Kultur des Tischgedecks aus Fayence und Porzellan im 18. Jahrhundert. Die Fayencekultur begann hierzulande mit Importen ausländischer Geschirrs. Die Ausstellung zeigt Beispiele importierter Objekte aus den Jahren vor der Gründung der ersten Fayencemanufakturen in der Schweiz und gibt ein Bild davon, was eigens im Land seit etwa 1760 an Fayencegeschirr hergestellt wurde. Im Bereich Porzellan wird die Produktion der schweizerischen

Porzellanmanufakturen in Zürich (1763-1790) und Nyon VD (1781-1813) ausgebreitet. Ein besonderer Platz in der Schau gehört dem Zürcher Porzellan mit seinem reichen Figurenangebot.

Italien

Faenza

The International Museum of Ceramics in Faenza (MIC), Viale Baccarini n. 19, 48018 Faenza (RA).
Website: www.micfaenza.org.

→01.10.17 *Ceramics Déco*. The style of en era. MIC. *Between the 1920s and 1930s of the past century the Deco taste developed especially in Italy. It was eclectic, sumptuous, glamorous and soon it became synonymous of élite, vanity and embodied the modern middle class. It is important to mention its deep link with Liberty and Futurism, both at its origin, the first for the flexuosity of the drawing, the second for exalting the modernity, but equally overtaken for a new aesthetic trend. The myth of nature was substituted by the machine, the symmetries became geometries, the high quality handicraft made the way for the industrial production showing new shapes and materials.*

It was the Paris Expo of 1925 devoted to the "Arts Décoratifs" to officially establish the term Art Déco, to ratify the models and proclaim first undisputed protagonists Gio Ponti and Francesco Nonni. A certain interest in new esthetic trends emerged in the Biennial exhibitions in Monza, but the Paris exposition offered a wide European vision which lasted for all the 1930s. It was a crowning moment involving and subverting the decorative arts in different fields, above all the ceramic production. The new taste expressed various esthetical and exotic features in the architectural decorations and in the proto-design that characterized theatres, ocean liners, railway stations, cinema interiors and middle class private houses.

The exhibition arranged at the International Museum of Ceramics in Faenza is part of the ambitious project Art Déco. The Roaring Twenties in Italy of the "Musei di San Domenico" in Forlì. In this seat the different forms of art such as furniture, ceramics, glasses, metals, jewels, dresses, paintings, sculptures and plaster works will offer an over-view, as complete as possible, of this eclectic taste through Italian, European and American works, from the first years of the post Great War to 1929, year of the worldwide economic depression. In the museum of Faenza the focus will be on local leading artists, but internationally outstanding such as Domenico Rambelli, Francesco Nonni, Pietro Melandri, Riccardo Gatti, Giovanni Guerrini, just to make some wellknown examples, in a widest period of activity: from 1920 to 1935. Ceramics will be the protagonist but each author will be presented also through other peculiar forms of art: posters, glasses and metals by Guerrini; xilographies by Nonni; furniture by Berdondini and Golfieri. Relevant national comparisons will be carried on thanks to the outstanding works by Gio Ponti and Giovanni Gariboldi for the Richard Ginori, beside the Lenci and Rometti manufactures. The international background will be represented by the German ceramics of the Weimar republic, by French and Belgian manufactures. The expositive project

aims to illustrate an international story inside an international seat, the MIC, to show the charming and unique taste of an Epoch.

USA

Boston

Museum of Fine Arts, Boston Avenue of the Arts, 465 Huntington Avenue, Boston, Massachusetts. Website: www.mfa.org.

Charlotte

Mint Museum Randolph, 2730 Randolph Road, Charlotte NC 28207. Website: www.mintmuseum.org.

16.01.16→ *Portals to the past: British Ceramics 1675-1825*. Katalog. Mint Museum Randolph.

The Mint Museum's collection of eighteenth-century British pottery and porcelain is widely respected for its scope and quality. The collection numbers over 2,000 objects and includes important examples of both salt-glazed and drybodied stoneware from Staffordshire; tin-glazed earthenware from Bristol, Liverpool, and London; and cream-coloured earthenware from Derbyshire, Staffordshire, and Yorkshire. Notable eighteenth-century porcelain factories represented include Chelsea, Bow, and Vauxhall in London, Longton Hall in Staffordshire, Worcester, Bristol, and others. Individual works in the collection are exceptional because of their rarity, craftsmanship, provenance, or as representative examples of particular types or methods of production or decoration.

British Ceramics 1675-1825 presents more than 200 highlights of this collection in a new installation in the Alexander, Spangler, and Harris Galleries at Mint Museum Randolph. The objects are interpreted through a variety of thematic lenses - function, style, manufacturing technique, maker - to encourage visitors to engage with the objects in ways they find personally meaningful and interesting. The exhibition includes many objects that have never before been on view, as well as contemporaneous works of art in from the Mint's holdings in other media, including paintings, furniture, fashion, and silver.

16.01.16→?? *Contemporary British Studio Ceramics*.

The Grainer Collection. Mint Museum Randolph. *Focused on the collection of Diane and Marc Grainer, this installation is a survey of contemporary British studio ceramics. Comprising functional and sculptural objects made between the 1980s and today, the show features work by artists either born or residing in Great Britain, including established "contemporary classics" like Gordon Baldwin and Rupert Spira, and cutting-edge ceramicists such as Julian Stair and Kate Malone. Several recently-gifted works from the Grainers are included.*

The Grainers are well-known in the United States as collectors of Studio Furniture and American craft in general, and as leaders in the craft community through their work with the American Crafts Council, the Furniture Society, the James Renwick Alliance, and the Founders' Circle Ltd. Their

extensive and virtuoso collection of contemporary British ceramics is perhaps their greatest contribution to the field.

Houston

→30.07.17 *Decorative Arts in the Age of Victoria*. The Museum of Fine Arts, 1406 Kirby Drive, Houston TX 77019. Website: <https://www.mfah.org>.

the MFAH house museum for European decorative arts, presents special exhibitions twice a year. Decorative Arts in the Age of Victoria showcases objects from both the MFAH and Rienzi collections.

During the reign of Queen Victoria (1837–1901), the British Empire reached its geographical, financial, and industrial peak. The art, architecture, and design created in those years were inspired by European artistic traditions as well cultures across the globe.

The Great Exhibition of 1851 was organized by the queen's husband, Prince Albert, to display the wonders of industry and manufactured products from around the world. Decorative arts were shown in revivals of Classical, Renaissance, and Rococo styles - sometimes copied quite closely, but often combined or reinterpreted to create a variety of novel forms and motifs. Historical decorative techniques were also adapted to modern manufacturing processes.

Decorative Arts in the Age of Victoria features works of art that illustrate the dual drives of the British to historicize and modernize their world. Among the examples on view are porcelain, glass, jewelry, miniatures, wallpaper, and furniture.

Minneapolis

→02.07.17 *Georges Jeanclos's Sleepers (Dormeurs)*. Minneapolis Institute of Art, 2400 Third Avenue South, Minneapolis, Minnesota 55404. Website: <https://new.artsmia.org>.

*Georges Jeanclos (1933–97) was among the most important ceramic sculptors in France during the late 20th century. He developed personal imagery centering on themes of death, birth, resurrection, and human interconnection. Jeanclos's exploration of the human condition was rooted in his experience as a Jewish boy during World War II, hiding in the forests around Vichy, in Nazi-occupied France, to escape the Gestapo (German secret police). This object-in-focus exhibition presents the new sculptural acquisition *Sleepers (Dormeurs)* from 1979 in an expanded context, including his unique sculptural method in clay, and the work's reflection of his Jewish identity and personal experiences.*

→29.07.18 *The Beginnings of Modernism: British Design, 1870-1910*. Minneapolis Institute of Art, Wells Fargo Center, Downtown Minneapolis. [Located between 6th and 7th streets along Marquette Avenue, at 90 South 7th Street]. Website: <https://new.artsmia.org>. *In U.S. and European decorative arts in the late 1800s, Britain led the way in modern design. Some common themes emerged: an openness to global design influences and an embrace - or rejection - of industrial manufacturing. Christopher Dresser, considered the first modern industrial*

designer, worked with British manufacturers of furniture, metalwork, wallpaper, ceramics, and glass to create well-designed objects for mass production. Dresser, a trained botanist and world traveler, studied design from all cultures. His designs reflect either new uses of natural or cultural motifs, or incredible simplicity through a focus on geometry and surface.

At the same time, designers and makers who were part of the English Arts and Crafts movement wanted to provide handmade - and often luxurious and expensive - alternatives to mass-produced goods. Standards were set and maintained by the Guild of Handicraft led by Charles Robert Ashbee. London department store Liberty's of London sold handmade and unique objects made by British craftsmen and women. This exhibition shows the dominance of Britain during this era with works by Dresser and his contemporaries.

New York

Alfred Ceramic Art Museum, Alfred University, New York. Website: <http://ceramicsmuseum.alfred.edu>. See website for udstillingsinformation.

The Alfred Ceramic Art Museum at Alfred University houses nearly 8,000 ceramic objects ranging from small pottery shards recovered from ancient civilizations to modern and contemporary ceramic art. The primary mission of Alfred Ceramic Art Museum is to collect, preserve, conserve, research, interpret and exhibit ceramic art for aesthetic and educational purposes. The museum is a research and teaching facility, which offers an engagement in cultural history via ceramic art to the student, artist, scholar and collector as well as the local, national and international community.

In 1900, Charles Fergus Binns was appointed as the founding director of the New York State College of Clay Working and Ceramics at Alfred University, thus the study of ceramic art and science was established as an educational focus at the University and has remained so for over a century. Binns' teaching formed the foundation for the evolution of American ceramic art.

The outstanding collection of graduate thesis work created by Alfred educated ceramic artists is unique in the world. It forms the core of the collection and provides an especially significant view into the progressive development of American, contemporary ceramic art. In addition, the permanent collection has grown to include works by international ceramic artists such as Rosanjin, Hamada, Leach, Cardew and Rie as well as Chinese funerary jars, tomb sculpture from the Neolithic period, Roman and Byzantine lamps, Nigerian market pottery and the Krevolin Collection of Pottery of the Ancient Americas. The museum collection also features the work of numerous American ceramic art masters including the Alfred art school's renowned ceramic art faculty as well as - Ruth Duckworth, Ken Ferguson, Karen Karnes, Howard Kottler, Harrison MacIntosh, David Shaner, Robert Turner, Ken Price, Peter Voulkos, Beatrice Wood, Betty Woodman and Eva Zeisel to name just a few.

The Frick Collection, 1 East 70th Street, New York, NY 10021. Website: <http://www.frick.org>.

Metropolitan Museum of Art, The Met Fifth Avenue, 1000 Fifth Avenue, New York, NY 10028. Website: www.metmuseum.org.

→29.05.17 *Renaissance Maiolica: Painted Pottery for Shelf and Table*. Katalog. Gallery 521, The Met Fifth Avenue.

This exhibition of Renaissance maiolica, drawn exclusively from The Met's world-renowned collection, celebrates the publication of Maiolica, Italian Renaissance Ceramics in The Metropolitan Museum of Art by Timothy Wilson. As Wilson writes, "Painted pottery, at its most ambitious, is a serious form of Italian Renaissance art, with much to offer those interested in the wider culture of this astoundingly creative period." This creativity was applied to a vast range of practical objects. The exhibition includes tableware and serving vessels, desk ornaments, storage containers, devotional objects, as well as sculpture, all made in painted and tin-glazed earthenware.

The maiolica tradition flourished from the 15th to the 17th century. Italian potters transformed techniques they owed to the Islamic world into something entirely unprecedented, and in turn laid the foundations for similar pottery traditions across Europe. Potters and pottery painters exploited innovations of the Renaissance goldsmith, sculptor, and painter in what was a relatively humble medium. That it was owned by the social elite of Italy, however, testifies to its artistic value.

This exhibition explores how the different functions of Renaissance maiolica dictated the ways painted pottery was seen and decorated. Groups of objects are installed in displays suggestive of their use. An assembly of storage jars give a sense of a pharmacy's shelves. Among the tableware on display are istoriato plates and dishes - their surfaces covered with scenes from mythology and ancient history - from some of the most important services commissioned by leading Italian families. The exhibition also shows maiolica-makers using ceramic, paint, and glaze to compete with other art forms, including a Madonna and Child that imitates a framed panel painting and a Lamentation group that likely once functioned as a sculpted altarpiece, the largest known example of sculptural maiolica to survive.

→25.06.17 *The Aesthetic Movement in America*. Gallery 746, The Met Fifth Avenue.

This installation highlights a great strength of The Met collection - arts of the late 19th-century Anglo-American Aesthetic movement. Featuring a range of art furniture, ceramics, stained glass, metalwork, textiles, painting, and sculpture - most from the Museum's permanent holdings and a few select loans - the display explores Aestheticism as a cultural phenomenon of its time that promoted beauty as an artistic, social, and moral force, particularly in the domestic realm.

The catalyst for the phenomenon's widespread popularity in the United States was the 1876 Centennial International Exhibition, held in Philadelphia, and Aestheticism remained a driving force through the late 1880s, especially in New York. The period witnessed the flourishing of an artistic cul-

ture and lifestyle movement that also encompassed painting, sculpture, and works on paper; the proliferation of art publications, clubs, and societies; an intense interest in collecting and decoration; and the founding of the nation's major art museums. Aesthetic furnishings and objects were intended for fully integrated domestic spaces - as seen, for example, in The Met's latest historical interior, the Worsham-Rockefeller Dressing Room, on view nearby - and reveal the progressive tastes and collaborative spirit of the era.

→02.04.17 *Porcelain, No Simple Matter: Arlene Shechet and the Arnhold Collection*. Katalog. The Frick Collection. The Frick explores the complex history of making, collecting, and displaying porcelain. Included are about one hundred pieces produced by the renowned Royal Meissen manufactory, which led the ceramic industry in Europe, both scientifically and artistically, during the early to mid-eighteenth century. Most of the works date from 1720 to 1745 and were selected by New York-based sculptor Arlene Shechet from the promised gift of Henry H. Arnhold.

Sixteen works in the exhibition are Shechet's own sculptures - exuberant porcelain she made during a series of residencies at the Meissen manufactory in 2012 and 2013. Designed by Shechet, the exhibition avoids the typical chronological or thematic order of most installations in favor of a personal and imaginative approach that creates an intriguing dialogue between the historical and the contemporary. With nature as the dominant theme, the exhibition is presented in the Frick's Portico Gallery, which overlooks the museum's historic Fifth Avenue Garden.

Pomona

American Museum of Ceramic Art, AMOCA, 340 S. Garey Avenue, Pomona CA 91766. Website: www.ceramicmuseum.org.

→02.04.17 *Don Reitz & Ben Roti: Tran•si•tions*.

AMOCA. This exhibition showcases the ceramics work of the late, legendary Don Reitz and his last assistant Ben Roti. *Transitions* explores the close relationship between the artist and his assistant.

→02.04.17 *Joan Takayama-Ogawa: Climate Change*.

AMOCA. Warmer ocean temperatures prompted bleaching events of the world's coral reef habitats, turning healthy colorful coral into weakened ghostly white coral, which is susceptible to disease and death. These changes are visual warnings of thermal stress caused by global climate change and are referred to as the "canary in the coal mine." Climate change is a global eco-system catastrophe and not a political issue. Takayama-Ogawa's exhibition includes abstract figurative white coral reef sculptures and white lighting installations calling for the reversal of global warming.

Joan Takayama-Ogawa is a sixth generation potter and ceramic artist. She pays tribute to her Japanese heritage by utilizing their ancient ceramic forms as a guide. She contemporizes them by applying imagery from her American life. Joan studied ceramics under Ralph Bacerra at the Otis Art Institute, now name Otis College of Art and Design, where she

currently teaches. She holds a Bachelors of Arts from UCLA in Geography and East Asian Studies and a Masters of Arts from Stanford Graduate School of Education. Joan's work is a part of many public collections including the Renwick Gallery, Smithsonian, Los Angeles County Museum of Art and the American Museum of Ceramic Art.

→31.07.18. *Mettlach: Folklore & Fairy Tales*. AMOCA. Folktales have been found in cultures throughout the world. Many folktales emerged simultaneously and independently of one another, suggesting that cultures shared parallel narratives.

The Roman historian Strabo recorded one of the earliest versions of Cinderella in the first century B.C. The classic fairy tale Hansel and Gretel was based on real events during the Great Famine of 1315 A.D. In the late 1600's French author Charles Perrault, wrote stories derived from folktales including Little Red Riding Hood, Cinderella, Puss in Boots, The Sleeping Beauty and Bluebeard.

The invention of the printing press by Johannes Gutenberg around 1440 improved the speed of printing books. The Industrial Revolution and advancements in printing technologies increased the quantity of books and reduced the cost of producing books. These innovations enabled writers such as Jacob and Wilhelm Grimm to collect, document, and share classic folklore and fairy tales with a much larger audience. The *Mettlach: Folklore and Fairy Tales* exhibition includes 140 objects.

History of Mettlach. In 1748, François Boch began manufacturing ceramic dinnerware in France. In 1809, the Boch family purchased a former Benedictine abbey in Mettlach, Germany. Mettlach is located on the Saar River near the border of France. Jean-François Boch, François Boch's grandson, designed many of the machines used to improve production at the new facility.

In 1791, Nicholas Villeroy acquired an earthenware factory in Germany. Villeroy brought in specialists from England and France to modernize production and around 1815 they developed a printing process to create decals that could be fired onto clay (prints under glaze).

The two families merged their ceramic companies in 1836 to create Villeroy and Boch (V&B). The Mettlach factory reached its peak about 1880 but began to decline around in the early 1900's due to a downturn in the economy and World War I. Today, V&B continues to produce bathroom wares, tableware, and other ceramics.

11.03.17-27.08.17 *Peter Olson: Photo Ceramica*. AMOCA. This is the first major exhibition of the photographer and ceramicist Peter Olson. These delicately collaged pieces embody fluctuating visual narratives, as kaleidoscopes of imagery that span centuries and continents.

Los Angeles

→22.07.17 *Chinese Ceramics from the Los Angeles County Museum of Art (LACMA)*. Vincent Price Art Museum (VPAM), 1301 Avenida Cesar Chavez, Monterey Park, CA 91754. Website:

<http://vincentpriceartmuseum.org>.

Chinese Ceramics from the Los Angeles County Museum of Art, comprising works from LACMA's permanent collection, presents an introduction to Chinese ceramics from c. 2500 BC (Neolithic period) to the 19th century. The exhibition explores Chinese cosmology, religion, history, and society through a survey of the technical development of Chinese ceramics; symbols and narratives embedded in the decoration of Chinese ceramics; and ceramics exported to Japan, Southeast Asia, the Near East, Europe, and the Americas between the 14th and 19th centuries.

Canada

Toronto

Gardiner Museum, 111 Queen's Park, Toronto, Ontario, Canada M5S 2C7. Website: www.gardinermuseum.on.ca.

→23.04.17 *A Brilliant Invention: Victorian Majolica from the Rosalie Wise Sharp Collection*. Lobby display. Gardiner Museum. A low-fired earthenware decorated with bright lead-based glazes, it was first introduced by Herbert Minton (1793-1858) at London's Great Exhibition of 1851. It was an immediate success and a number of manufacturers soon joined in its production.

Victorian majolica was initially inspired by Renaissance ceramics, both in form and colour. Even the name 'majolica' alludes to a type of Renaissance pottery known as 'maiolica'. Soon producers embraced other popular styles, but nature remained a constant source of inspiration, reflecting the Victorian interest in botany and gardening. The new ware also brought fantasy and humour to ceramics, with objects ranging from whimsical tableware to garden furniture and sculpture.

→21.05.17 *Janet Macpherson - A Canadian Bestiary*. Gardiner Museum, 111 Queen's Park, Toronto, Ontario, Canada M5S 2C7. Website: www.gardinermuseum.on.ca. Canadian ceramist Janet Macpherson is widely acclaimed for her technically complex use of slip-cast porcelain in the creation of intricate animal forms. Some are curious, hybrid creatures, often diminutive in scale, wrapped, bandaged or masked. Others are full-sized and true to life.

In Macpherson's bestiary, animals stand in for the complexity of human experience. *Janet Macpherson: A Canadian Bestiary* is an unprecedented group of installations where the artist uses her unique visual language to convey a very personal view of Canada. Through four immersive installations that include sound design by Justin Haynes and Janet Macpherson, and video projections by Renée Lear, Macpherson revisits moments in Canadian history and questions commonly-held conceptions about the North, identity, and our relationship to landscape.

Bøger, kataloger og artikler om dansk keramik 2016

ved Gunnar Jakobsen

Karen Bennicke · Rummelig destabilisering. Af Lars Dybdahl · Anne-Louise Sommer · Allison Britten · Lisbeth Bonde. Strandberg Publishing [Website: strandbergpublishing.dk], København 2016. 160 s. ill. litt. noter. ib. 349,95 kr. (s 4 Forord. Af Karen Bennicke, s 6 [Tekst]. Af Edmund de Waal, s 7-32 På jagt efter udtryk. Af Lars Dybdahl, s 66-86 Rummelige abstraktioner og anvendt matematik. Af Anne-Louise Sommer, s 88-104 Nysgerrighed og spekulation. Af Alison Britton, s 116-126 Kunsten at lukke hullet. Af Lisbeth Bonde, s 128 Arkitektonisk Stuegang. Udstilling på KunstCentret Silkeborg Bad og Designmuseum Danmark, 2012-2013. Af Karen Bennicke, s 132 Fra Ramme til Rum. Motiviske forvandlinger og muterede intentioner. Dialogudstilling på Nivaagaards Malerisamling, 2013. Af Karen Bennicke, s 140 P.C. Skovgaard: Udsigt fra Monte Pincio i Rom. Af Karen Bennicke, s 148-152 Biografi. Af Karen Bennicke, s 154-156 Curriculum vitae og s 157 Noter).

Karen Bennicke. Spatial Destabilization. By Lars Dybdahl, Anne-Louise Sommer, Allison Britten and Lisbeth Bonde. Strandberg Publishing [Website: www.strandbergpublishing.dk], København 2016. 160 s. ill. litt. noter. engelsk udgave. ib. 349,95 kr.

Ane Katrine von Bülow & Priscilla Mouritzen. Guldagergaard · International Ceramic research Center, Skælskør 2016. 15 s. ill. (s 2-3 Black & White. Af/by Mette Blum Marcher). [Ane-Katrine von Bülow og Priscilla Mouritzen].

Finn Dam Rasmussen. A Contemporary Approach to the Vessel. By Eva Müller. New Ceramics. 3/2016, s 26-29. ill.

Past and Modernity - the work of Anne Fløche. By Ulla Munch Jørgensen. New Ceramics. 3/2016, s 38-39. ill.

High gloss. Af/by Peder Rasmussen. Kunststoff 24/2016, s 4-5. ill. [Michael Geertsen].

Håndværker fremfor alt. Af Mathilde Rude. Lyneksperten [Ulrik Kemnitz]. Antik & Auktion. 19. årg. 4/2016, s 66-69. ill. [Carl Halier].

Mere end smuk/Beyond beautiful. Af/by Mette Saabye. Kunststoff. 24/2016, s 40-41. ill. [Marie Torbensdatter Hermann].

Overtryk/Eruption. [På omslag: Overtryk · Julie Nord, Louise Hindsgavl, Mie Mørkeberg, Nina Saunders og Merete Pryds Helle]. Red. af Sara Staunsager og Katri-ne Stenum Mortensen. Trapholt, Kolding 2016, s 15-16

(Louise Hindsgavl), 77, 79-81, 83-85, 87, 91-92, 99, 101-105, 107-108, 35-136 og 141. ill. parallelle tekster på dansk og engelsk.

Nina Hole - Ceramic artist (1941-2016). By Frederick L. Olsen. New Ceramics. 3/2016, s 5. ill.

Nina Hole. Interview of Nina Hole by Ben Carter. Studio Potter. Vol. 44. 2/2016, s 52-55. ill. litt.

Nina Hole and friends · The Match Box Show. Guldagergaard · International Ceramic Research Center, Skælskør 2016. 23 s. ill. (s 2-3 En verden i lommeformat/The World in Your Pocket. Af/by Mette Blum Marcher). [Ane-Katrine von Bülow, Birgitte Christensen, Claus Domine Hansen, Peter Durlev, Gurli Elbækgaard, Maja Hansen, Karen Harsbo, Buller Hermansen, Anne Mette Hjortshøj, Nina Hole, Helle Hove, Janice Hunter, Signe Højmark, Birgit Krogh, Jesper Lindstrøm Larsen, Sten Lykke Madsen, Bodil Manz, Kenneth Marquart, Priscilla Mouritzen, Malene Møller Hansen, Ann-Charlotte Ohlsson, Anders Ruhwald, Ane Scholleret og Alev Ebüzziya Siesbye samt Ulla Viotti m.fl.].

Kirsten Holm. New work. By Thomas Gädeke. New Ceramics. 6/2016, s 30-31. ill.

Georg Jensen 150 år. Af Michael Krogsgaard. Historisk Topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune, Lyngby 2016. 48 s, se specielt s 15-21 [Georg Jensen] og s 46 (Ib Georg Jensen). ill. noter. billedtekster oversat til engelsk.

Clay. Contemporary Ceramic Artisans. By Amber Creswell Bell. Thames & Hudson, London 2017 [Australia 2016], s 202-205. ill. [Steen Ipsen].

Georg Jensen 150 år. Værkliste. Sophienholm, Lyngby 2016. 19 s, se specielt s 3-5. mimeograferet.

En kop er ikke bare en kop. Interview med Magdalena Kaluznas ved Morten Hjortshøj. Ud & Se. December 2016, s 44. ill.

Sten Lykke Madsen – Slip fantasien løs! Red. af Christina Rauh Oxbøll og Pia Wirnfeldt. Clay · Keramikmuseum Danmark [Website: <http://clay.museum.dk>], Middelfart 2016. 96 s. ill. litt. noter. 200 kr. (s 5-6 Slip fantasien løs! [Forord]. Af. Pia Wirnfeldt, s 13-31 Sten Lykke Madsen – et liv med keramikken. Av Christina Rauh Oxbøll, s 47-53 Lerets Heerupske bedsteven. Af Ane Maria Holst-Schmidt og s 75-76 Sten Lykke Madsen på Guldagergaard. Af Mette Blum Marcher).

Sten Lykke Madsen - Give your imagination free rein!
Clay · Keramikmuseum Danmark, Middelfart 2016. 10 s.
ill. English text. [Med citater af Sten Lykke Madsen].

Nødvendighed. Erling Christoffersen, Gudrun Pagter,
Bodil Manz. Red. af Malene Linell Ipsen. Johannes
Larsen Museet, Kerteminde 2016. 67 s. ill. (s 8-56
Samtale med Bodil Manz, Gudrun Pagter og Erling
Christoffersen. Ved Malene Linell Ipsen og s 62-63
Bodil Manz).

The New Age of Ceramics. By Hannah Stouffer. Gingko
Press, Berkeley 2016, s 42-49 (Functional Forms. Bodil
Manz). ill.

Ånd og stof/Spirit and matter. Af/by Morten Skriver.
Kunststoff. 24/2016, s 30-31. ill. [Ursula Munch-Petersen].

Fjeren/The Feather. [Del af artiklen "Lang ud' i skoven/
Deep in the forrest]. Af/by Hanne Lange Houlbjerg.
Kunststoff. 24/2016, s 17-18 og 20. ill. [Marianne Nielsen].

Ingrid Vang Nyman (1916-1959). Pippi fra Vejen. Vejen
Kunstmuseum, Vejen 2016, s 6, s 7-11 (Forord. Af Tere-
sa Nielsen), s 59-65 (Lad børnene tegne og modellere. Af
Ingrid Nymann), s 94-159 (Ingrid Vang Nyman - en lev-
nedsmosaik. Af Teresa Nielsen), se specielt s 110-113
samt s 202-207, 218-219 og 255. ill. litt. noter. kilder.

Morphine ·Lars Nørgaard. Af Claus Hagedorn-Olsen.
Horsens Kunstmuseum, Horsens 2016. 83 s, se specielt s
54-57 og 68-71. ill. litt. [Lars Nørgaard].

Luna Convento. Knud Odde. Forlaget Ehrhorn Hummer-
ston [Website: <http://eh.dk/>], København 2016. 143 s, s
96-103 (Glas & Keramik), se specielt s 96-101. ill. ib.
150 kr.

Carl-Henning Pedersen. De monumentale værker.
Mosaikker · Keramiske værker · Glasmosaikker. Red. af
Sidsel Ramson. Lindhardt og Ringhof, København 2016.
200 s. ill. litt. (s 7 Carl-Henning Pedersens monumentale
værker. Introduktion af Sidsel Ramson; s 32-45
Fantasiens leg om livets hjul 1966-1968, heraf s 38-40
Bedrifter i Birk. Carl-Henning Pedersens keramiske
udmykninger i Herning. Af Jens Tang Kristensen og s 43
Fantasiens leg om livets hjul. Af Marcel Paquet; s 52-55;
s 56-81 Carl-Henning Pedersen og Else Alfelts Museum
Herning, Danmark, heraf s 68-70 Museets tilblivelse. Et
eventyrligt sted i Jyllands hjerte. Af Carl-Henning
Pedersen, s 75 Dagbog Ratingen 1976. Af Carl-Henning
Pedersen og s 79 Henning gjorde det næsten helt selv. Af
Henk Trumpie; s 156-159 Keramisk vægudsmykning,
Privat svømmebassin, 1998 Belgien; s 170-179 Obelisk,
Herning, 2003 og s 180-183 Mellem Himmel og Jord,
Fredericia, 2003).

Carl-Henning Pedersen. The Monumental Works.
Mosaics · Ceramics · Stained Glass Windows. Ed. by
Sidsel Ramson. Lindhardt og Ringhof, København 2016.
200 s. ill. litt. (s 7 The Monumental Works of Carl-
Henning Pedersen. Introduction by Sidsel Ramson; s 32-
45 The Play of Imagination around the Wheel of Life
1966-1968, heraf s 38-40 Achievements in Birk. On Carl-
Henning Pedersen's Decorations in Herning. By Jens
Tang Kristensen og s 43 The Play of Imagination around
the Wheel of Life. By Marcel Paquet; s 52-55; s 56-81
Carl-Henning Pedersen and Else Alfelts Museum
Herning, Denmark, heraf s 68-70 The Birth of the
Museum. A Fairy-Tale Place. By Carl-Henning Pedersen,
s 75 Diary Fragments Ratingen 1976. By Carl-Henning
Pedersen og s 79 Henning did it nearly all by himself. By
Henk Trumpie; s 156-159 Ceramic Waal, Private
Swimming Pool, 1998, Belgium; s 170-179 Obelisk,
Herning, 2003 og s 180-183 Between Heaven and Earth,
Fredericia, 2003).

Cathrine Raben Davidsen. Ceramics. CRD Studio [Web-
site: www.cathrinerabendavidsen.com], København
2016. 32 s. ill. (s 2-3 Cathrine Raben Davidsen.
Ceramics. By Sara Hatla Krogsgaard). ill. engelsk tekst.

Laying on of Hands. Cathrine Raben Davidsen. [Flap-
tekst. By Sara Hatla Krogsgaard. Lubok Verlag [Web-
site: www.lubok.de], Leipzig 2016. [64 s]. passim. ill.
24 €.

Merete Rasmussen. Bronze and Ceramic. By Polly Bie-
lecka. Pangolin London [Website: [www.pangolinlon-
don.com](http://www.pangolinlon-
don.com)], London 2016. 64 s. ill. hf. 9,95 £. *

The anatomy of a home. Saarinen House. By Anders
Ruhwald. [Artikel]. I: Contemporary Clay and Museum
Culture. Ed. by Christie Brown, Julian Stair and Clare
Twomey. Routledge, London 2016, s 73-85. ill. litt.

Alev. Alev Ebüzziya Siesbye. Finansbank, Istanbul
2016. 240 s. ill. engelsk og tyrkisk tekst. (s 7-23 Önsöz:
İki Serginin Hikayesi. Yazı [af] Garth Clark, s 27-43
Introduction: A Tale of Two Exhibits. By Garth Clark, s
45-49 Harmonices Mundi. Yazı [af] Nermin Kura og s
51-55 Harmonices Mundi. By Nermin Kura).

*En nærmest umulig forandring/An almost impossible
transformation.* Af/by Jorunn Veiteberg. Kunststoff.
24/2016, s 50-51. ill. [Bente Skjøttgaard].

Fund, fortælling, håndværk, poesi. Svendborg. uå. 5-
fløjet folder. ill. kort. [Ulla Sonne].

Keramikeren på bakketoppen. Af Mille Collin Flaherty.
Alt for damerne. 3/2016, s 86-89. ill. [Charlotte Thorup].

Bjørn Wiinblad - en livskunstner. Af Lars Hedebo Olsen. Gyldendal [www.gyldendal.dk], København 2016. 216 s. ill. litt. noter. ib. 299,95 kr.

Familie på træben. Om J.F. Willumsens Familievase. Af Peder Rasmussen. Aristo Bogforlag [Website: aristobogforlag.dk], København 2016. 200 s. ill. litt. noter.

Willumsens ukendte keramik. Af Mathilde Rude. Antik & Auktion. 20. årg. 8/2016, s 26-30. ill.

unikagravsten. København [2016]. 3-fløjet folder. ill. [Maj Winther Christensen].

101 kunstnere - 2016. Red. af Tom Jørgensen. PSH Forlag, Birkerød 2016. 207 s. ill. (s 10-11 Nana Andersen. Af Simon Fruelund, s 24-25 Pernille Behrend. Af Jakob Maag, s 38-39 Charlotte Overgaard Christensen, s 54-55 Asse Due. Af Asse Due, s 138-139 Ole Mejer. Af Knud Jakobsen, s 152-153 Kirsten Holm Nielsen. Af Nicoline Noe, s 162-163 Potteriet [Jannie Nielsen & Esben Dreijøe Langkilde]. Af Jannie Nielsen & Esben Dreijøe Langkilde, s 176-177 Jytte Schultz. Af Johanne Marie Behrmann og s 202-203 Linda Rose Wandel).

Kunsthåndværkerhjem. 19 danske kunsthåndværkeres inspirerende rum. Af Christina Kjeldsen, Rikke Graff Juel og Anitta Behrendt. Forlaget Turbine, Aarhus 2016. 208 s. ill. ib. 279,95 kr. [Karin Blach Nielsen, Christian Bruun, Ursula Munch-Petersen, Helene Søs Schjødts og Charlotte Thorup].

Alumina i sommerhumør. Af Lone Agersted. Antik & Auktion. 19. årg. 5/2016, s 32-37. ill. [Antikvitetshandler Jens Bak Rasmussens speciale].

Den Danske Keramikfabrik. Den Danske Keramikfabrik, Nexø 2016. 10-fløjet folder. ill.

Fælles produktion skal holde keramikken i live som håndværk/Production prtnership aims to keep ceramic craftsmanship alive. Af/by Martin Schultz. Kunststoff. 24/2016, s 58-61. ill. [Den Danske Keramikfabrik].

Die großen Manufakturen: Royal Copenhagen. Red. von Caroline Kaiser et.al. Schriften und Kataloge des Porzellanikons Band 120. Porzellanikon [Website: www.porzellanikon.org], Selb/Hohenberg 2016. 168 s. ill. litt. noter. engelsk og tysk tekst. hf. 24,50 €. (s 6-7 Foreword/Vorwort. By/von Wilhelm Siemen, s 8-10 Foreword/Vorwort. By/von Hans-Helmut Schild, s 16-33 The History of the Royal Copenhagen Factory/Die Geschichte der Manufaktur Royal Copenhagen. By/von Steen Nottelmann, s 34-43 Who killed the coffeepot.

The coffeepot is dead/Wer har die Kaffeekanne umgebracht. Die Kaffeekanne is tot. By/von Lars Hedebo Olsen, s 46-57 Denmark's path to white gold. The beginnings of the Royal Copenhagen Porcelain Manufactory/Dänemarks Weg zum weißen Gold. Die Anfänge der Königlichen Porzellanmanufaktur Kopenhagen. By/von Caroline Kaiser & Claudia Moll, s 60-73 Pattern No. 1. The Blue Fluted pattern and changing dining customs/Das Dekor Nr. 1. Musselmalet und der Wandel der Tischkultur. By/von Caroline Kaiser & Claudia Moll, s 76-96 Success and passion. The Royal Copenhagen Porcelain Factory and the forefront of European porcelain production/Von Erfolg und Leidenschaft. Die Königliche Porzellanmanufaktur Kopenhagen and der Spitze der europäische Porzellanproduktion. By/von Caroline Kaiser & Claudia Moll, s 98-107 Science on porcelain. The royal Flora Danica service/Wissenschaft auf Porzellan. Das royale Service Flora Danica. By/von Caroline Kaiser & Claudia Moll, s 110-131 A little story about design. Designing cups in changing times/Eine kleine Designgeschichte. Tassen-gestaltung im Wandel der Zeit. By/von Caroline Kaiser & Claudia Moll, s 132-141 Tradition and craft. Porcelain production at the Royal Copenhagen/Tradition und Handwerk. Die Porzellanherstellung bei Royal Copenhagen. By/von Caroline Kaiser & Claudia Moll, s 144-164 Catalogue/Objektverzeichnis og s 165-166 List of literature/Literaturenverzeichnis).

Kongeligt porcelæn · Brogetmalet porcelæn fra Den kongelige Porcelainsfabrik 1775-1810. Af Lauritz G. Dorenfeldt. Nyt Nordisk Forlag · Arnold Busck, København 2016. 199 s. ill. litt. noter. signaturer. personregister. ib. 349,95 kr.

Porcelæn på frimærker/Porcelain on stamps. Prestige-hæfte/Prestige booklet. postnord. 2016. 34 s. ill. parallel tekst på dansk og engelsk. [8 stelmønstre fra Bing & Grøndahl, Den kongelige Porcelainsfabrik og Royal Copenhagen på 8 kroners frimærker som er inkluderet i heftet i forskellige versioner under trykningen].

Fem-og tyve ukendte fra Kähler. Guldagergaard · International Ceramic Research Center, Skælskør 2016. 15 s. ill. (s 3-4 Fra Kählers gemmer. Af/by Mette Blum Marcher). [Herman H.C. Kähler og Nils Kähler samt Signe Steffensen].

Lyngby Porcelæn. [Katalog]. Porcelænsfabrikken Danmark. Collection 2015/2016. 48 s. ill. fabriksmærker.

Møller og Bøgely den glemte fabrik. Af Mathilde Rude. Antik & Auktion. 19. årg. 2/2016, s 42-47. ill.

Kellinghusen - En flække og dens fajancer. Af Hans-Georg Bluhm og Ulla Houkjær. Red. af Torben A. Vestergaard. Årsskrift. XXIX. 2016. Museum Sønderjyl-

land Cathrinesminde Teglværk. Cathrinesmindes Venner, s 4, 5, 6, 7-37, 38-57 og 68. ill. litt. noter. kort. hf. 100 kr. (s 7-37 Fajancer fra Kellinghusen - Produkter, værksteder, afsætningsveje. Af Hans-Georg Bluhm og s 38-57 Kellinghusen - Folkelige Østersøfajancer. Af Ulla Houkjær).

Japanomania i Norden 1875-1918. Red. af Gabriel P. Weisberg, Anna-Maria von Bonsdorff & Hanne Selkokari. Statens Museum for Kunst [Website: www.smk.dk], København 2016. 296 s. ill. litt. noter. ordliste. navneregister. ib. (s 7 Forord. Ud hvor verden ender. Af Susanna Pettersson, Nils Ohlsen og Mikkel Bogh, s 10-11. Ordliste. Japanske begreber, s 14-37 Japanisme som fænomen. Af Gabriel P. Weisberg, s 38-51 Den japanske bølge og den anglo-japanske stil. Af Widar Halén, s 54-75 Forbindelser til Japan: Formidlingens veje. Af Gabriel P. Weisberg, s 76-84 De første samlinger af japansk kunst i Skandinavien. Af Widar Halén, s 85-91 "Gamle og nye Venner af Japansk Kunst". Et indblik i danske 'japonister' og deres samlinger i anden halvdel af 1800-tallet. Af Malene Wagner, s 120-127 I de japanske spor - Karl Madsen og Arnold Krog: Danske aspekter af naturen i pen og porcelæn, 1885-1900. Af Malene Wagner og s 133-139 Fra keramiske eksperimenter til et japansk blik på naturen. Om japanismen i dansk billedkunst. Af Peter Nørgaard Larsen). [Arnold Krogh]. [Tillige udgivet på dansk (*Japanomania i Norden 1875-1918*), tysk (*Japanomania im Norden Europas 1875-1918*), norsk (*Japanomania i Norden 1875-1918*) og finsk (*Japanomania pohjoismaisessa taiteessa 1875-1918*), som dog ikke nødvendigvis indeholder de samme artikler]. [Er formentlig ikke udkommet endnu].

Japanomania in the Nordic Countries 1875-1918. Ed. by Gabriel P. Weisberg, Anna-Maria von Bonsdorff & Hanne Selkokari. Distributed on behalf of Mercatorfonds by Yale University Press [Website: <http://yalebooks.co.uk>], London 2016. 296 s. ill. litt. noter. ordliste. index of names. 35 £. [Den engelske udgave er ikke identisk med den danske udgave].

Kunststuff. Dansk Kunsthåndværk & Design/Danish Craft & Design #24. Danske Kunsthåndværkere & Designere, København 2016. 64 s. ill. dansk og engelsk tekst.

Butik for borddækning: Syv hjerner, fjorten hænder, én mission/ Butik for borddækning: seven minds, fourteen hands, one mission. Af/by Jacob Stubbe Østergaard. *Kunststuff*. 24/2016, s 10-13. ill. [Ane-Katrine von Bülow, Pia Baastrup, Kirsten Kejser Jenbo, Kathrine Kjeldsen Hansen og Metha Stuart Wallace samt Tora Urup (glas) og Anne Fabricius Møller (textil)].

Ann Linnemann · Charlotte Thorup · Heidi Hentze · Kirsten Høholt · Marianne Nielsen · Mikael Jackson · Theis Lorentzen. [Katalog til udstilling i Lacoste Gallery, Concord], København 2016. [32] s. ill. (s 1-4 Ann Linnemann & New Danish Talents. By Karen Harsbo & Karen Lisa Salamon).

Copenhagen Ceramics. Copenhagen Ceramics [Website: www.copenhagenceramics.com], København 2016. engelsk tekst. 180 s. ill. ib. 300 kr. (s 4-9 A Place for Encounters. By Love Jönsson, s 11-14 Oasis. By Garth Clark, s 15-18 Opening Speech at Exhibition: 'Other Objects' by Martin Bodils Kaldahl. By Lars Dybdahl, s 19-22 Opening Speech at Exhibition: Marianne Nielsen & Anne Tophøj: 'Elitist Folklore'. By Louise Mazanti og s 136-139 Opening Speech at Exhibition: 'Out and Back' by Karen K Harsbo and Marianne Krumbach. By Mikkel Bogh samt tekster fra ferniseringsindbydelser/introduktioner til de øvrige udstillinger). [Per Ahlmann, Karen Bennicke, Louise Birch, Martin Bodilsen Kaldahl, Kasper Kaum Bonnén, Rose Eken, Michael Geertsen, Nils Erik Gjerdevik, Bente Hansen, Karen Kitani Harsbo, Turi Heisselberg Pedersen, Louise Hindsgavl, Steen Ipsen, Mikael Jackson, Ole Jensen, Sophus Ejler Jepsen, Christin Johansson, Gitte Jungersen, Esben Klemann, Marianne Krumbach, Morten Løbner Espersen, Bodil Manz, Marianne Nielsen, Fie Norsker, Pernille Pontoppidan, Peder Rasmussen, Gunhild Rudjord, Anders Ruhwald, Signe Schjøth, Christina Schou Christensen, Andreas Schulenburg, Bente Skjøttgaard, Lone Skov Madsen, Kristine Tillge Lund, Anne Tophøj og Ole Vesterlund m.fl. samt Claydies (Tine Broksø og Karen Kjældgård-Larsen) og SuperFormLab (Flemming Tvede Hansen samt Mirja Amdrup Laugesen, Anne Marie Bisgaard, Mia Maja Christophersen, Hanieh Heidarabadi og Kajsa Lannemyr)].

Biennalen for Kunsthåndværk og Design 2015/The Biennale for Craft and Design 2015. Danske Kunsthåndværkere & Designere, København [2016]. 136 s. ill. (s 4-5 og 7-8 Introduktion. Alt er tilladt og næsten intet umuligt... Biennalen for Kunsthåndværk & Design 2015/Introduction. Everything Is Allowed, And Almost Nothing is Impossible... The Biennale for Craft and Design 2015. Af/by Lars Dybdahl og s 13-17 Biennale Prisen [Søren Thygesen]). [Lea Mi Engholm; [Annemette Beck &] Mette May Gregersen; Jørgen Hansen [& Bent Winkler]; Vinni Hedegaard Frederiksen; Inger Heebøll; Jane Holmberg; Theis Lorentzen; Sanne Ransby og Mariko Wada; Sarah Oakman; Versus (Lea Mi Engholm, [Ane Fabricius Christiansen, Camille Rishøj Nielsen], Mariko Wada og Sissel Wathne) og Ida Wieth].

Deltagere. Keramikfestival 2016. 13. juli i Skælskør. Guldagergaard · International Ceramic Research

Center, Skælskør 2016. 23 s. ill. dansk og engelsk tekst. [Kathryn Agnes Baczeski, Jane Bailey, Lillian Binderup Jensen, Birgit Lendal Beek, Lis Biggas, Bente Brosbøl Hansen, Ane-Katrine von Bülow, Hans & Birgitte Bjørjeson, Helene Callesen, Harriet Cecilie Caslin, Lene Dahl, Finn Dam Rasmussen, Cecilie Dige, Jette Egelund, Betty Engholm, Heidi Fournier, Helene Fridan-Pedersen, Nelly Gaskin, Karolina-Anna Hajna, Lene Hansen, Inger Heebøll, Kirsten Holm Nielsen, Niels Huang, Dorthe Hybel, Lilian Jensen, Christa Julin, Vicki Kolby, Asger Kristensen, Marie Langaa, Maj-Britt Lindequist, Sten Lykke Madsen, Jytte Lysgaard, Inger Mehlum, Ella Moltke, Priscilla Mouritzen, Charlotte Nielsen, John & Signe Northrup, Gitte Nurup, Jóhanna K. Óskarsdóttir, Annette Printz, Niels Refsgaard, Tai Rogers, Helene Søs Schjødts, Ane Schollert, Jytte Strøm, Gitte Svarre Jensen, Mette Thyrssted Kristensen, Sverre Tveito Holmen, Ulla Vedel og Gerda Østergaard].

Syv fra Århus Kunstakademi. Keramikfestival 2016. 13. juli i Skælskør. Guldagergaard · International Ceramic Research Center, Skælskør 2016. 31 s. ill. dansk og engelsk tekst. (s 3 Ny utæmnet keramik. Af/by Mette Blum Marcher). [Jonna Andersen, Christine Urfe Bendt, Ann Kaa Kristoffersen, Ane Kirsten Lentz, Vibeke Nielsen, Astrid Ralund og Karen Thomassen].

Silica Visions. Afgang '16. Glas & Keramik. Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering, Designskolen, Bornholm, Nexø 2016. 99 s. ill. (s 4-5 Preface. By/af Troels Degn Johansson). [Kitta Christiansen, Signe Fensholt, Ör Guðmundsdóttir, Steinunn Hrafnan Hilmisdóttir, Kathrine May Holmslykke, Iris-Edda Lappalainen, Sisse Lee, Sarah Oakman, Sarah Camilla Skriver, Delfina Maria Solari og Helle Øster Steffensen].

project network. International Ceramic Research Center Guldagergaard, Skælskør 2016. 31 s. ill. (s 4-5 [Introduction]). By Mette Blum Marcher). [Tove Jensen].

project network. International Ceramic Research Center Guldagergaard, Skælskør 2016. 31 s. ill. (s 4-5 [Introduction]). By Mette Blum Marcher). [project network 2016/session II]. [Mia Zebitz Larsen].

Kunsthåndværk 2016/2017. ACAB, Arts & Crafts Association Bornholm. Sammenslutningen af bornholmske kunsthåndværkere. 15 s incl omslag. ill. kort. [Keramikerne Kumiko Kimbari Asti, Thor Backhausen, Vibeke Berland, Eva Brandt, Anna Bystrup Jensen, Susanne Culiner, Hanna Dahlgren, Maja Frendrup, Lenny Goldenberg, Sigurd Green, Gerd Hiort Petersen, Anne Mette Hjortshøj, Helle Vilsen Hutchinson, Simon Lund Koefoed, Else Linde, Helle Lund-Hansen, Hans Munck Andersen, Jesper Nielsen, Ann-Charlotte Ohl-

sson, Guri Rahelt, Susanne Sølund, Charlotte Thorup og Alena Wils samt Paradis Keramik (Melon Warnes) og Mølgaard & Marcussen].

Kunstrunden Sydvestjylland · Hodge Podge #1. Kunstrunden Sydvestjylland. 2016. 128 s. ill. (s 8-9 Hanne Borg, s 20-21 Solvejg Lomholt Bruun, s 84-85 Dorit Knudsen, s 120-121 Jytte Lysgaard og s 30-31 Gitte Vammen Jørgensen).

Fajance fra Holland, Frankrig og Tyskland 1600-1800. Bestandskatalog. Ved Ulla Houkjær. Designmuseum Danmark [Website: www.designmuseum.dk], København 2016. 416 s. ill. litt. noter. indeks. sign. hf.

Tin-glazed earthenware from the Netherlands, France & Germany 1600-1800. Catalogue of the Collection. By Ulla Houkjær. Designmuseum Danmark [Website: www.designmuseum.dk], København 2016. 416 s. ill. litt. noter. index. sign. hf.

Bøger på vej 2017-2018 – Danmark

Keramiker Nøglen. Af Erik Linnet. Ny revideret udgave. København. Marts 2017. 212 s. ill. litt. stikord. ib. 297 kr.

Thorvald Bindesbøll · stærk form og frit spil. Af Mirjam Gelfer Jørgensen. Arkitektens Forlag [Website: www.arkfo.dk], København. April 2017. 300 s. ill. litt. noter. dansk og engelsk udgave. ib. 420 kr.

Susanne Ussing · billedkunstner og arkitekt. Af Tania Ørum, Birgitte Anderberg, Carsten Thau, Peter Lauge- sen m.fl. Strandberg Publishing [Website: www.strandbergpublishing.dk], København. 10.05.17. 240 s. ill. litt. noter. ib.

Dansk værkstedskeramik 1950-2010. Bestandskatalog ved Bodil Busk Laursen. [Designmuseum Danmarks samling af dansk værkstedskeramik 1950-2010]. Designmuseum Danmark. April 2017. Dansk og engelsk udgave.

Tommerup Keramiske Værksted. Af Lise Seisbøll, Esben Lyngsaa Madsen og Gunnar Jakobsen m.fl. Forlaget Wunderbuch, Skive. Dansk og engelsk udgave. 02.10.17.

Lertøj i Danmark 1600-1900. Red. af Annali Bork, Bodil Møller Knudsen & Lennart S. Madsen. Ehlers Lertøjssamling, Museum Sønderjylland [Website: www.museum-sonderjylland.dk].

Spor i Keramikken & Keramiske Profiler 1880-2012. Af Ane Maria og Annimi Holst Schmidt.

Saxbo. [Arbejdstitel]. Red. af Mirjam Gelfer-Jørgensen med bidrag af Mirjam Gelfer-Jørgensen, Teresa Nielsen, Anders Uhrskov og Morten Løbner Espersen.

Nye udenlandske bøger 2014-2017 – et udvalg

Contemporary Clay and Museum Culture. Ed. by Christie Brown, Julian Stair and Clare Twomey. Routledge [Website: <https://www.routledge.com>], London 2016. 228 s. ill. litt. noter. index. ib. 95 £.

Wilhelm Kåge. Formgivare i folkhemmet. Av Petter Eklund. Historiska Media [Website: www.historiska.media.se], Lund 2017. 200 s. ill. litt. ib. 257 SEK. [Anmeldes af Bengt Nyström].

Ingegerd Råman - det är ingenting, men det er ändå något. Av Ingegerd Råman och Bo Madestrand. Ikea, Älmhult 2015. 223 s. ill. ib.

Lerbaserat erfarenhet och språkighet. Av Mårten Medbo. Art Monitor 62. HDK och Konstnärliga fakulteten vid Göteborgs Universitet, Göteborg 2016. 231 s. ill. litt. noter.

shaping ceramics · From Lucie Rie to Edmund de Waal. Ed. by Morgan Wadsworth-Boyle. Jewish Museum [Website: www.jewishmuseum.org.uk], London 2016. 83 s. ill. litt. noter. hf. 16 £.

Geknetetes Wissen. Die Sprache der Keramik/Kneaded Knowledge. The Language of Ceramics. Edmund de Waal, Ai Weiwei. Von/by Peter Packesch & Barbara Steiner. Kunsthhaus Graz [Website: www.museum-joanneum.at], Graz og Walther König, Köln 2016. 88 s. ill. hf. 24,90 €.

Clay. Contemporary Ceramic Artists. By Amber Creswell Bell. Thames & Hudson [Website: <https://www.thamesandhudson.com>], London 2017 [Australia 2016]. 256 s. ill. litt. ib. 30,45 £.

That Continuous Thing. Artists and the Ceramics Studio. 1920 - Today. By Sam Thorne and Sara Matson. Tate Gallery Publishing. 30.03.17. 120 s. ill. litt. hf.

Maiolica. Italian Renaissance Ceramics in the Metropolitan Museum of Art. By Timothy Wilson with an essay by Luke Syson. The Metropolitan Museum of Art, New York distributed by Yale University Press [Website: <http://yale-books.co.uk>], London 2016. 380 s. ill. litt. noter. index. ib. 50 £.

Italian Maiolica and Europe. Medieval and Later Italian Pottery in the Ashmolean Museum. By Timothy Wilson. Ashmolean Museum, Oxford. 14.07.17. 520 s. ill. litt. noter. ib. 75 £.

Bemerkenswerte Motive auf Meißner Gefäßporzellan der Marcolini-Zeit. Von Peter-Christian Wegner. Verlag Ludwig [Website: www.verlag-ludwig.de], Kiel 2016. 208 s. ill. litt. ib. 39,90 €.

The Golden Age of the KPM. Weichmalerei (Soft-Paste-Paint) on Berlin Porcelain. By Franca Dietz. Michael Imhof Verlag [Website: <http://www.imhof-verlag.de>], Petersberg 2016. 509 s. ill. litt. noter. ib. 165 €.

German Ceramic 1960-1990. By Kevin James Graham & Henrik Aarøe. Forlaget Baktus. 2016. 122 s. ill.

On Camp ceramics and other diversions. Daniel Krüger. Keramik/Ceramics 1984-2005. Von/by Berthold Reiß, Gert Staal & Ernst van der Wal. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 15.03.17. 232 s. ill. litt. engelsk og tysk tekst. ib. 44 €.

Sonja Duò-Meyer. Ceramics. Works/Arbeiten 1992-2017. Von Gabi Dewald, Frank Nievergelt & Larry Weinberg. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 15.03.17. 160 s. ill. engelsk og tysk tekst. ib. 38 €.

»delft porcelain« · Europäische Fayencen. GRASSI Museum für Angewandte Kunst, Leipzig. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 23.11.17

The Marshall Collection of Worcester Porcelain in the Ashmolean Museum. By Rosalind Sword. Ashmolean Museum [Website: <http://www.ashmolean.org>], Oxford 15.03.17. 696 s. ill. litt. noter. ib. 95 £.

Wedgwood. A Story of Creation and Innovation. Foreword by Alice Rawsthorn, Contribution by Mariusz Skronski, Introduction by Gaye Blake-Roberts. Rizzoli [Website: www.rizzoliusa.com], New York. 03.10.17. 304 s. ill. litt. noter. ib. 60 \$.

Arts and Crafts Tile. From the Collection of the Two Red Roses Foundation. By Susan J. Montgomery. Lucia Marquand. 29.03.17. 360 s. ill. litt. ib.

That Continuous Thing. Artists and the Ceramics Studio. 1920 - Today. By Sam Thorne and Sara Matson. Tate Gallery Publishing. 30.03.17. 120 s. ill. litt. hf. 25 £.

Live Form. Women, Ceramics, and Community. By Jenny Sorkin. Chicago University Press [Website: <http://press.uchicago.edu/ucp/books>], Chicago 2016. 304 s. ill. litt. noter. ib. 45 \$.

Vase Mania. Vase sets from National Trust houses. By Patricia F. Ferguson. V & A [Website: www.vam.ac.uk], London 2016. 64 s. ill. litt. noter. ib. 9,99 £.

Peter Voulkos. The Breakthrough Years. By Glen Adamson et.al. Black Dog Publishing [Website: www.blackdogonline.com], London 2016. 108 s. ill. litt. hf. 24,95 £.

Ken Price. A survey of sculpture and drawings. By Paul Schimmel. Hauser & Wirth Publishers & Prestel [Website: <https://prestelpublishing.randomhouse>], London 2016. 144 s. ill. litt. ib. 40 £.

Silk, Porcelain and Lacquer. China and Japan and their Trade with Western Europe and the New World 1500-1644. By Teresa Canepa. Paul Holberton Publishing [Website: www.paul-holberton.net], London 2016. 480 s. ill. litt. noter. ib. 75 £.

Hermann Muthesius und Japan. Die Rezeption und Verarbeitung japanischer Vorbilder in der deutschen Raumkunst nach 1900. Von Inga Ganzer. Michael Imhof Verlag [Website: www.imhof-verlag.de], Petersberg 2016. 416 s. ill. litt. noter. ib. 69 €.

Colours and Contrast. Ceramic Traditions in Chinese Architecture. By Clarence Eng. Brill [Website: www.brill.com], Leiden 2014, 376 s. ill. litt. noter. ib. 164 €.

Frühchinesische Keramik. Die Sammlung Heribert Meurer. Von Olaf Thormann. GRASSI Museum für Angewandte Kunst Leipzig. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 24.04.17. 352 s. ill. litt. noter. ib. 78 €.

Chinese Porcelain. By Zie Xiaoquan. CYPI Press [Website: www.cypi.net], London 2017. 256 s. ill. litt. ib. 59,95 \$.

Painted Ceramics. Contemporary Treasures by Jingde-zhen's National Masters from the Lamda Foundation. By Edward Zhou. University Museum and Art Gallery, Hong Kong University, Hong Kong 2016. 88 s. ill. litt. ib.

Ceramics and Globalization. Staffordshire Ceramics, Made in China. By Neil Ewins. Bloomsbury Academic [Website: www.bloomsbury.com], London. 04.05.17. 208 s. ill. litt. index. ib. 65 £.

The New Age of Ceramics. By Hannah Stouffer. Gingko Press [Website: <http://gingkoprpress.com>], Berkeley 2016. 224 s. ill. ib. 35 \$.

The Teabowl. East and West. By Bonnie Kemske. Bloomsbury Academic [Website: www.Bloomsbury.com], London. 24.08.17. 160 s. ill. litt. ib.

African Pottery Roulettes Past and Present. Techniques, Identification and Distribution. By N. Arazi et.al. Oxbow Books [Website: www.oxbowbooks.com], Barnsley 2016. 208 s. ill. litt. hf. 32 £.

Ton, Farbkörper & mehr. Von Netty Janssens und Wolf Matthes. Hanusch Verlag [Website: hanusch-verlag.de], Koblenz 2017. 160 s. ill. litt. hf. 34,80 €.

Making Pottery You Can Use. Plates That Stack Lids That Fit Spouts That Pour Handles That Stay on. By Jacqui At-kin. Barron's Educational Series [Website: <http://barronseduc.com>], New York 2017. 224 s. ill. litt. ib. 24,99 \$.

Ceramic Masterpieces. Art, Structure and Technology. By Pamela B. Vandiver, W. David Kingery. 2nd Rev. ed. [1. udg. 1986]. John Wiley & Sons. 07.04.17. 400 s. ill. litt. ib. 83,50 £.

Bruun Rasmussen

højeste hammerslag nogensinde

Hammerslaget lød på 12 mio. kr., da en sjælden kinesisk Ming meipingvase af porcelæn fra Yongle-perioden 1403-1423, som blev købt af en kinesisk samler. Vasen stammer fra en dansk privatsamling, opbygget af Tage Wøldike Schmidt, der var direktør for Øst Asiatisk Kompagni og udstationeret i første halvdel af 1900-tallet i Kina, Pakistan og Indien. Det er ikke sket tidligere, at Bruun Rasmussen har solgt en genstand for et tocifret millionbeløb.

e-mailadresser

Keramikkens Venner har i en længere periode udsendt en e-mail forud for arrangementer, både som en påmindelse til de, der har meldt sig; men også for at give de, der ikke har meldt sig, en chance for at deltage i arrangementet. Herudover udsendes jævnligt information om udstillinger med keramik, hvilket kun gøres pr email.

Bestyrelsen skal derfor opfordre de medlemmer, der har en e-mailadresse og som ikke allerede modtager emails fra *Keramikkens Venner* om at meddele sekretæren denne og holde sekretæren opdateret med ændringer.

Sten Lykke Madsen – Slip fantasien løs! Red. af Christina Rauh Oxbøll og Pia Wirnfeldt. Med bidrag af Ane Maria Holst-Schmidt, Mette Blum Marcher, Christina Rauh Oxbøll og Pia Wirnfeldt. Clay · Keramikmuseum Danmark [Website: <http://clay.museum.dk>], Middelfart 2016. 96 s. ill. litt. noter. 200 kr.

I forbindelse med en del udstillinger på CLAY · Keramikmuseum Danmark i Middelfart er der efterhånden publiceret en række kataloger/bøger, som ofte er væsentlige monografier om de enkelte keramikere. Senest er Sten Lykke Madsens retrospektive udstilling med titlen "Slip fantasien løs" (2016/2017) blevet ledsaget af en udgivelse, der ikke har karakter af et traditionelt udstillingskatalog med fortegnelse over de viste værker, men fremstår som en egentlig bog om kunstneren.

En flot billedrække af glimrende fotografier, der hovedsagelig kan krediteres Ole Akhøj og gengives i det bedst tænkelige tryk (naturligvis fra Narayana Press), dokumenterer, ledsaget af ganske korte billedtekster, Sten Lykke Madsens virke fra 1962-86 i værkstedet hos Bing & Grøndahls Porcelænsfabrik og fra 1986-2004 på Royal Copenhagen under andre, men fortsat gunstige værkstedsmæssige og tekniske betingelser.

Hele denne godt fyrråriges ansættelse ved landets betydeligste keramiske virksomheder indhegner en utrolig produktivitet med en efterhånden helt frit fabulerende, skulpturel keramik. Foruden gennem det rige illustrationsmateriale kan der læses om denne udvikling i en god oversigtsartikel (s. 13-31) af Christina Rauh Oxbøll, der også er udstillingens kurator. Kombineret med en detaljeret biografi og fortegnelse over udvalgte udstillinger og opgaver (s. 93-95) får man et fyldestgørende overblik over Sten Lykke Madsens lange virke.

En mindre artikel (s. 47-53) af Ane Maria Holst-Schmidt: Lerets Heerupske Bedsteven forsøger en placering af Sten Lykke Madsen i forhold til Cobra-gruppen og især Henry Heerup, medens artiklen af Mette Blum Marcher: Sten Lykke Madsen på Guldagergaard (s. 75-76 + illustrationer s. 77-90) er en sympatisk skitse af keramikerenes tætte arbejdsmæssige tilknytning til det internationale keramiske center i Skælskør i de heldigvis mange aktive otiumsårene siden afslutningen på Royal Copenhagen i 2004.

Alt i alt synes den meget vanskelige opgave at publicere en monografi om keramikeren, fantasten Sten Lykke Madsen at være gennemført særdeles overbevisende. I det hele taget er det en glæde at få oplevel-

sen af en kunstner som Sten Lykke Madsen i en rigtig, veltilrettelagt og smukt produceret bog i stedet for blot en række informationer på en skærm.

Jørgen Schou-Christensen

Karen Bennicke. Rummelig destabilisering. Af Lars Dybdahl, Anne-Louise Sommer, Allison Britten og Lisbeth Bonde. Strandberg Publishing [Website: www.strandbergpublishing.dk], København 2016. 160 s. ill. litt. noter. dansk udgave. ib. 349,95 kr.

Karen Bennicke. Spatial Destabilization. By Lars Dybdahl, Anne-Louise Sommer, Allison Britten and Lisbeth Bonde. Strandberg Publishing [Website: www.strandbergpublishing.dk], København 2016. 160 s. ill. litt. noter. engelsk udgave. ib. 349,95 kr.

Som 13-åring kom Karen Bennicke (f. 1943) i kontakt med en keramiker. Det ble avgjørende for hennes valg av livsbane. Konfirmasjonspengene ble brukt til å kjøpe en dreieskive, og kort tid etter startet hun i pottemakerlære. Dreieskiven ble etterhvert forlatt sammen med produksjonen av brukskeramikk. I stedet begynte hun å konstruere og bygge objekter og skulpturer, og hun har også tatt i bruk andre materialer enn leire. Dette gjør Karen Bennicke til den mest uforutsigelige og eksperimentelle keramikeren i Danmark, hevder designhistorikeren Lars Dybdahl. Han er en av fire bidragsytere til boken *Karen Bennicke*. Rumlig destabilisering som ble lansert like før jul 2016. De andre artikkelforfatterne er museumsdirektør Anne-Louise Sommer og keramiker Alison Britton. Kunstkritikeren Lisbeth Bonde står bak et intervju, og Bennicke selv bidrar med en kommentert biografi til slutt. Boken, som er i stort format og gjennomillustrert blant annet med en rekke nyopptak av Bennickes verker av fotografen Dorte Krogh, understøtter Dybdahls utsagn. En imponerende og mangfoldig produksjon foldes ut. Det eldste arbeidet er en skål i leirgods fra 1958, de siste noen skulpturelle former i steingods fra 2016.

Boken er ikke kronologisk ordnet og hovedtyngden er lagt på verker fra de siste 20 årene. Også det valget er talende: Karen Bennicke er stadig aktiv, og hennes tilnærming til det kunstneriske arbeidet er fortsatt preget av nysgjerrighet og åpenhet overfor nye impulser. Noe ikke minst utstillingen *Arkitektonisk Stuegang* i 2012-2013 demonstrerer. Utstillingen ble vist på Silkeborg Bad og Designmuseum Danmark, og disse stedenes tidligere funksjoner som sanatorium og hospital fikk Bennicke til å forvandle "tarvelige" hverdagsgjenstan-

der som lakener og brukte såpestykker til poetiske skulpturer (*Linnedbjerg* og *Sæbejuveler*).

Det er likevel keramikken som er omdreiningspunktet. Over 150 verker er avbildet, de fleste mot en lys og nøytral bakgrunn. Jeg kunne godt ønsket meg flere foto fra utstillinger eller som viste verkene i et miljø. Til gjengjeld hadde jeg stor glede av bokens vektlegging av hva Bennicke inspireres av og hvordan dette kommer til uttrykk i hennes former. Hun har et våkent øye for former og strukturer som kan forvandles til abstrakte skulpturer enten det gjelder afrikanske redskaper, en figur i en film, eller grunnplaner over arrondissementene i Paris. Først og fremst er det arkitektur som hun låner fra og leker med. Le Corbusiers verker er en gjenganger som inspirasjonskilde, men Frank Gehry har også satt spor. Arbeids-tegningne og modellene som er gjengitt, gir innsikt i de matematiske beregningne som ofte ligger til grunn for de komplekse formene hennes.

I 2016 fikk Bennicke Statens Kunstfonds hedersytelse som ”en av vor tids mest betydningfulde keramikere”. Nå har hun endelig også fått en samlet monografi. Hun har selv styrt prosessen bak boken, og valgt en ikke-kronologisk oppbygning. Emner, verker og innfalls-vinkler er blandet på tvers av materialer og tid. Slik blir de alle del av en pågående samtale i et fortsatt pågående kunstnerisk virke.

Jorunn Veiteberg
Kunsthistoriker, dr. philos.

Copenhagen Ceramics. Copenhagen Ceramics. Med bidrag af Garth Clark, Love Jönsson samt Mikkel Bogh, Lars Dybdahl og Louise Mazanti. Copenhagen Ceramics [Website: www.copenhagenceramics.com], København 2016. 180 s. ill. engelsk tekst. ib. 300 kr.

Udviklingen inden for dansk keramik førte i de sidste årtier af 1900-tallet til et stort behov for udstillingsplatforme. Det skyldtes det store antal af professionelt uddannede keramikere, som i deres selvstændige værksteder skabte en rig produktion af unikke værker med mangfoldige tilgange til det keramiske materiale. De yngre keramikere havde vanskeligt ved at trænge igennem til offentligheden via de etablerede institutioner, hvor den klassiske danske keramiske tradition og dens udøvere tegnede det keramiske felt og udvalgte til at deltage også i de mere officielle udstillingssammenhænge. Oprøret medførte dannelsen af nye udstillingsgrupper, blandt de tidlige er *Multi Mud* (1980), *8 keramikere* (1985) og *Keramiske Veje* (1987).

Et gennembrud for den nye keramik udstillingsmuligheder skete i København med *Galleri Nørby* etableret i 1992 på initiativ af Ingrid Nørby. Under hendes ledelse

i størstedelen af årene frem til ophøret i 2007 vistes 125 udstillinger med ligeså mange keramikere fra flere generationer, herunder også de unge og eksperimenterende. Keramikeren Ann Linneman åbnede i 2008 *Ann Linnemann Galleri*, som nu er det eneste egentlige keramikgalleri i København. Et andet privat initiativ var det stadig eksisterende *Galleri Pagter* i Kolding oprettet af Orla Pagter i 1997.

Repræsentanter for den nye, stærke keramikergeneration [Turi Heisselberg Pedersen, Mark Lauberg og Lone Skov Madsen samt Michael Geertsen og Bente Skjøttgaard] samledes i 1996 om etableringen af *Udstillingssted for Ny Keramik* i Kompagnistræde i det indre København, som blev et afgørende initiativ og platform for den nye keramik. Det bestod i tre år, hvor der præsenteredes 31 udstillinger med fortrinsvis danske keramikere og blev et vigtigt mødested og formidlingsforum for den banebrydende eksperimenterende keramik. Udstillingsstedets virksomhed og udstillinger publiceredes fortjenstfuldt i 2002.

Med disse nedslag og korte historiske rids når vi frem til *Copenhagen Ceramics* og publikationen af samme navn, som er emnet for denne anmeldelse.

Copenhagen Ceramics (2012-2014) kan betragtes som efterfølgeren af *Udstillingssted for Ny Keramik*, igen et initiativ med udspring i en lille gruppe af aktive, fremstående keramikere i dette tilfælde: Bente Skjøttgaard, Steen Ipsen og Martin Bodilsen Kaldahl, alle med internationalt udsyn og internationale karriereløb. Det internationale sigte er gennemgående i gruppens arbejde, som også omfatter aktiviteter i Paris og Milano.

I deres herlige upræntiøse galleri på Frederiksberg, blev der gennem en 3-årig periode planlagt og gennemført et interessant og kvalificeret program med 27 udstillinger omfattende i alt henved 50 udstillere, heraf 7 udenlandske. Størstedelen af udstillingerne omfattede to kunstnere, inviteret sammen af arrangørerne, der oftest resulterede i overrullende og inspirerende møder og makkerskaber. Netop det givne udgangspunkt virkede igangsættende og stimulerende for gæsterne og sikkert også for kunstnerne. I denne sammenhæng skal de enkelte præsentationer ikke kommenteres yderligere, men takket være publikationen, som indeholder en fotografisk dokumentation af udstillingerne, kan man bladre sig frem til en større viden og indsigt i nutidens keramiske og for mange uoverskuelige mangfoldighed.

Den engelsksprogede, indbydende og kraftfuldt designede bog (af A2/SW/HK, London) er forbilledligt klart komponeret, hvad der ikke kan undre, når man kender redaktørerne. Den indeholder redaktørernes forord og formål med *Copenhagen Ceramics* (i min forkortede oversættelse): At skabe en platform for at vise og

demonstrere dansk samtidskeramik's høje kvalitet og store mangfoldighed, såvel som arbejder af udvalgte ikke-danske kunstnere. Dernæst følger to artikler af henholdsvis den svenske kunsthistoriker og museumsmand Love Jönsson og af forfatter, gallerist og kritiker Garth Clark, begge indsigtfulde kendere og venner af dansk keramik. Artiklerne perspektiverer glimrende bogens funktion som status for dansk aktuel keramik sammen med optryk af åbningstaler fra enkelte af udstillingerne forfattet af biblioteks- og forskningschef Lars Dybdahl, Designmuseum Danmark, kunsthistoriker Louise Mazanti, direktør for Statens Værksteder Frederik Hardvendel og direktør for Statens Museum for Kunst Mikkel Bogh. Disse taler suppleres med instruktive og fine omtaler og karakteristikker af de øvrige udstillinger, der åbnedes af mange forskellige fagfolk, og er glimrende redigeret af redaktørerne.

Måske er bogens vigtigste fortjeneste som nævnt, at den på fornem fotografisk vis dokumenterer alle 27 udstillinger og tilsammen bliver en pejling af tendenser i nutidens keramiske univers, hvor materialernes materialitet og modet til at eksperimentere kommer tydeligt frem. Læseren må brændende ønske at opleve eller gense de mange betydningsfulde og engagerende præstationer løftet frem i udstillingerne. Værkernes referencer rækker ud til alle sider af den verden, vi lever i: naturen, naturvidenskaben, geometriske former, urbanitet, leg, humor, satire og smerte, alt kommer takket være kunstnerne til udtryk gennem det keramiske materiale, som siden Stenalderen har været menneskets trofaste følgesvend.

I Garth Clarks artikel opsummerer han den indsats, der er ydet af de tre initiativtagere bag *Copenhagen Ceramics*. Og ud fra egne erfaringer fra en mangeårig indsats som gallerist, som han ophørte med i 2008, fortæller han om følelsen af tabet ved at miste en platform og stoltheden over, hvad der er udrettet i forløbet. Med *Copenhagen Ceramics* blev en vigtig stafet til fremme af især dansk keramik taget op og på fornem vis ført videre. - Vi er mange, der husker og takker.

Med publikationen *Copenhagen Ceramics* foreligger nu en overskuelig, levende og nyttig engelsksproget indførelse i aktuelle strømninger i dansk keramik, som kan anbefales på det varmeste.

Bodil Busk Laursen

Marmoreret glas fra Fyens Glasværk og andre specialproduktioner omkring år 1900. Af Niels Andersen. Kle-art [Website: www.kleart.dk], Odense 2016. 176 s. ill. litt. ib. 298 kr.

At denne bog anmeldes i ”keramiske noter” skyldes, at den faktisk fortæller noget om, hvor tæt vores bedste porcelænsfremstilling var knyttet til den fineste glasproduktion omkring 1900.

Niels Andersen bringer med denne bog nogle meget væsentlige tilføjelser til Mogens Schlüters og Jan Kocks efterhånden tyve år gamle historik om glasværket i Odense. Den historiske sammenfatning i den nye bog får overbevisende fortalt, at den unge erhvervsmand F.L. Hey i Odense fik drevet Fyens Glasværk frem til en position som den betydeligste virksomhed for kunstnerisk glas i Norden på den tid. Man havde held til at knytte meget dygtige håndværkere fra de gamle glasområder i Nordbøhmen (Tjekkiet) og Schlesien (nu Polen) til virksomheden i Odense, ikke mindst den fremragende hyttemester Adolf Brocks.

Disse bøhmisk-schlesiske glasarbejdere har bl.a. mestret en marmoreringsteknik på mælkefarvet glas, som havde en næsten porcelænsagtig virkning. Samtidigt havde Fyens Glasværk en meget tidlig sans for formgivningens betydning og fik mærkeligt nok lov af Den kongelige Porcelainsfabrik til at bestille tegninger til vaser og lignende i meget klassiske former hos C.F. Liisberg (1860-1909), som ellers var fast knyttet til porcelænsfabrikken, men mest udførte dekorationer. Det måtte han så til gengæld ikke i sit virke for Fyens Glasværk.

Disse designmæssige, håndværksmæssige og tekniske kombinationer og kvaliteter på Fyens Glasværk havde et potentiale til en position ude i verden, som nogle årtier senere blev svenske Orrefors til del, men i 1890'erne på Fyn var man nok lidt for tidligt ude.

Forfatteren redegør for, at man fik en så stor succes også med en eksport til mange lande, at man næsten ikke kunne overkomme produktionen i Odense og besluttede at erhverve et smålandsk glasværk, Rosdala, som skulle stå for en del af produktionen.

I forbindelse med overvejelserne om, hvilke marmorerede glas, der er udført i Odense og hvilke i Sverige, blev der under arbejdet med bogen gennemført forsøg med scanninger, der teoretisk skulle kunne vise variationer i sammensætningen af glasmassen på de to glasværker og dermed være med til at bestemme hvor ens udseende glas var fremstillet. Et afsnit i bogen redegør for de foreløbige resultater af disse forsøg, som måske vil åbne nye veje i forskningen i kunstindustriens historie.

De marmorerede glas blev i 2016 vist på en udstilling i Odense og et udsnit af denne udstilling overføres formentlig den kommende sommer til Hempels Glasmuseum (Anneberg), som til sammenligning har den bedste samling i Nordeuropa af 1800-tallets glas fra Bøhmen (Tjekkiet) og tilgrænsende områder.

Gunnar Jakobsen

The Artisanal Perspective in Action. An Archaeology in Practice. By Katarina Botwid. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8°. 66. Diss. Lunds Universitet. Department of Archaeology and Ancient History, Lunds Universitet [Website: www.ht.lu.se/skriftserier], Lund 2016. 386 s. ill. litt. noter. engelsk och svensk tekst. ib.

På våra museer finns stora mängder keramik från alla delar av vår forntid. Historiskt sett har arkeologer tolkat keramikerna genom typologi och funktionsbestämning innan den magasiniserats.

Nu har keramikern och numera arkeologidoktorn Katarina Botwid utvecklat en ny metod hon kallar *hantverkstolkning* utifrån sin unika tvärvetenskapliga kompetens. Med en professionell kunskap som keramikern, anser Botwid, kan man bedöma hur den forntida kollegan har arbetat samt hur skicklig denna person har varit. Analysen sker empiriskt genom att använda främst syn, känsel och hörsel. Parametrar som ingår är tyngd, balans, formstyrka, storlek, godstjocklek, magringsandel, tillverknings sätt, tillverkningskvalitet, materialval, lerkvalitet, brännings sätt, bränningstemperatur, ytbehandling och dekor.

Det kan till och med vara möjligt att identifiera enskilda personers produktioner långt innan någon form av signatur användes. Det finns en handstil hos varje keramikern som kan kännas igen av den som med egen kunskap som utgångspunkt "läser kärnen". Botwid säger att i ett vidare sammanhang, som hantverksperspektivet öppnar för, kan metoden bidra till en fördjupad syn på viktiga aspekter av vårt förflutna som kunskapsöverföring, verkstäder, professionalisering samt inflytande och utbyte med andra hantverksskretsar inom det nuvarande Sverige såväl som Europa.

Att undersöka kunskapsnivån hos forntida keramikerna har givit nya och intressanta arkeologiska tolkningar och resultat. Avhandlingen tar upp ett nytt område och ger nya perspektiv på keramik och keramikens och keramikernas historia. Ett par välillustrerade fallstudier belyser både tillverkning, redskap och bränning under olika forntida perioder.

Bengt Nyström

Pottemagare kring Söderslätt 1804-1930. Carl Lundström & Bergmans i Blekinge. Av Per Åke-Olsson. Eget förlag [Email: pelle.olsson@skola.trelleborg.se], Malmö 2015. 112 s. ill i färg och s/v. hf. 200 SEK.

Per-Åke Olsson är skolläraren som blev samlare och forskare. Han blev förtjust i den folkliga keramikerna från Trelleborg och Söderslätt i Skåne och började samla på de traditionella lergodsprodukterna huvudsakligen från senare delen av 1800-talet.

Det blev även en utställning på Trelleborgs museum och en liten men intressant skrift om den stora krukmakerverksamhet som fanns kring Söderslätt under drygt hundra år. Han ger också en utmärkt skildring av hantverket i städerna och på landsbygden, tillverknings teknik och försäljning samt krukmakarnas levnadsförhållanden.

Per-Åke Olsson avslutar boken med att belysa den förändringsprocess krukmakeriet genomgick vid förra sekelskiftet, exemplifierat med krukmakarna Carl August Lundholm i Furulund och Johannes och Victor Bergman i Kristianopel, som gick från bruksgods till en inriktning på konstgods, liksom t.ex. Frans Bernhard Stenbäck i Trelleborg - alla intressanta jugendinspirerade lergodskonstnärer som också visades på tidens konstindustri-utställningar.

Bengt Nyström

Art Nouveau från Rörstrand. Konstkeramikerna 1895-1926. Av Markus Dimdal. Arvinius+Orfeus Publishing [Website: <http://www.arvinius.se>], Stockholm 2016. 416 s. Rikt ill. i färg och s/v. litt. noter. sign. English summary. ib. 304 SEK.

Jugendperioden i Sverige med särskilt Rörstrands konstkeramik i fältspatporcelin vann redan på sin tid stora framgångar på förra sekelskiftets konst- och industriutställningar. Särskilt gällde det fabriken nya servis- och konstgods med en plastisk dekor och en underglasyr i milda färger. Här ligger fokus på det unika konstgodset i jugendstil med välkända formgivare som Alf Wallander, Algot Eriksson och ett tiotal andra.

Markus Dimdal är civilingenjör från Tekniska Högskolan i Stockholm och det material som han sammanställt är mycket intressant både designhistoriskt och särskilt ur tekniska aspekter, d.v.s. de förutsättningar som material och teknik ger för den estetiska formen.

Dimdals forskning har lyft fram nytt material om aktuella konstnärer och produktionen av fabriken konstgods, dess utställningar m.m. som berikar vår förståelse

av denna period. Det som är särskilt viktigt är en rad nya rön och beskrivningar avseende olika slags använda material och olika glasyrtekniker och deras användning och deras betydelse vid den estetiska utformningen av fabriken konstgods. Det har av olika skäl inte alltid beaktats tillräckligt av tidigare forskning inom främst konstvetenskap och utifrån designhistoriska aspekter. Min egen forskning skedde huvudsakligen för flera decennier sedan och utifrån dåtida förutsättningar och tillgängligt material. Dimdal utgår naturligtvis från tidigare forskning men har här lyckats komplettera bilden av skedets konstgods från Rörstrand på ett sakligt och uppslagsrikt sätt.

Boken är välillustrerad med bilder i färg samt har en unik genomgång av underglasymåleriets olika tekniker men också av olika konstglasyrer och det konstnärliga stengodset, tillika en bildkavalkad över tidens utställningar, konstnärsbiografier och signeringar m.m., en hygglig källförteckning samt en Summary in English. Det har blivit en alldeles utmärkt uppslagsbok kring Rörstrands Art Nouveau keramik.

Bengt Nyström

Rörstrands serviser. Dekorer och modeller under 280 år. Av Bengt Nyström & Peter Stenberg. Ny rev. og forøget udgave. (1. udg. 2014). Carlssons Bokförlag [Website: www.carlssonbokforlag.se], Stockholm 2016. 392 s. ill. litt. ib. 420 SEK.

Utroligt er det, at efterspørgslen af denne bog om "Rörstrands serviser", som udkom første gang i 2014 [Anmeldt i *keramiske noter* 40/2014] allerede var udsolgt i løbet af et halvt år. Imponerende er det, at forlaget Carlsson så her i 2016 vover at udsende en ny revideret udgave og tror på, at efterspørgslen er så stor, at udgivelsen kan svare sig.

Glædeligt er det også for forfatterne, som med denne nye udgave har fået lejlighed til at rette småfejl samt udskifte utydelige fotografier af mønstre, hvor man ikke havde bedre til rådighed ved udgivelsen i 2014. 2014-udgaven var på 384 sider, mens den nye udgave er på 392 sider, hvilket bl.a. også skyldes tilkomsten af et nyt afsnit samt, at dekorregistret er suppleret med afsnittet "Bordserviser og servisdekorer 2006-2016".

Samlere, antikvitetshandlere og museer har med denne nye udgave fået en opdateret ny ajourført udgave, hvor der inkluderet kommentarer fra samlere og andre, så vi nu står med det endelige standardværk om Rörstrands mange servicer.

Gunnar Jakobsen

Åke Holm · keramik och skulptör. Av Ronny Rudolf och Rolf Lindstrup (foto). Ronny Rudolf Förlag [Email: ronny.rudolf@outlook.com], Åstorp 2016. 336 s. Mycket rikt ill. i färg och s/v. litt. ib. 300 SEK.

Författarna ger i text och bild en rik skildring av keramikern och skulptören Åke Holm (1900-1980), en av Kullabygdens många konstnärer i lera. Han arbetade hela livet i bygdens ler- och stengods-tradition.

Åke Holm kom 1916 till Kärlfabriken vid Höganäsbolaget och arbetade även en period vid Andersson & Johansson i Höganäs. Åren 1928-1933 drev han en verkstad tillsammans med brodern Atte Holm, sedan brände han sin keramik vid Rörfabriken i Höganäs.

Han tillverkade vaser och skålar och med start under krisåren de populära *Kullatrollen* i omkring 50 olika modeller. På 1930-talet började han även modellera sina kraftfulla och mycket personliga figurskulpturer med främst bibliska motiv i terrakotta, de flesta sedan från 1940- och 1950-talen i glaserat stengods. De är alla hämtade från gamla testamentets starka karaktärer och präglade av en humor och egensinnig formvilja som gör dem till något unikt inom svenskt konstgods. Man glömmer in *Moses som trampar på stentavlorna* eller *Noa med duvan*.

Den mycket välillustrerade boken bygger på en grundlig genomgång av Åke Holms liv och produktion, där ett stort urval finns bevarad på Höganäs museum. Tyvärr blir boken litet svårläst genom den stora stilgraden och satsbredden, men det fördunklar inte att den ambitiöst upplagda boken ger en ovanligt bred översikt av en unik konstnär och skulptör i lera.

Bengt Nyström

Stora boken om Stig Lindberg. Porslin, keramik, industridesign och textil. Av Magnus Palm (Huvudförfattare och redaktör), Viveca Carlsson, Petter Eklund, Linda Larsson-Levin och Thomas Lindblad. Scandinavian Retro/Egmont Publishing [Website: <http://www.egmont.com/se/>], Stockholm 2016. 288 s. rikt ill. i färg och s/v. litt. ib. 406 SEK.

Stig Lindberg (1916-1982) var/är en av landets stora formgivarikononer, särskilt inom keramiken, och man behöver bara nämna *Spisa ribb*, *Berså* och *Birka* eller *Krakel Spektakel* eller Gustavsbergs *fajanser*. Han har varit föremål för ett flertal studier de sista åren. Mest känd är han för sin variationsrika och breda keramiska produktion vid Gustavsberg, som omfattar servisporslin, konstgodsserier, fajanser och unikt stengods, men han har också arbetat med måleri och bilderböcker, tyger och glas, emalj och industridesign samt offentlig

miljö - bl.a. får man tillägga. Det man förundras över är hans unika formfantasi som inte tycks ha några gränser och ständigt förnyas och varierar. Han är nog den formgivare som känns som mest förankrad i en svensk kontext men samtidigt en representant för begrepp som Scandinavian Modern och Scandinavian Design.

Den välredigerade och väldisponerade boken med sina välskrivna texter och över 1800 avbildade föremål lyckas presentera en helhetsbild av en unik formgivare även om varje område skulle tåla en ytterligare fördjupning. Boken är ett efterlängtat översiktsverk över Lindbergs breda produktion med flera förteckningar över modeller, dekorer, konstgods m.m. och som även kompletterats med prisguider med keramikföremålets värde på antikmarknaden.

Den stora boken om Stig Lindberg har givits ut av tidningen Scandinavian Retro, som inriktat sig på 50-, 60- och 70-talens design och som även publicerat omfattande specialnummer om bl.a. Lisa Larsson och Marianne Westman.

Bengt Nyström

Margareta Hennix. Formgivare och konstnär. Av Kerstin Wickman, Marika Bogren, Stefan Hammenbeck och Margareta Hennix. Östergötlands museum, Linköping 2016. [Website: www.ostergotlandsmuseum.se]. 160 s. Rikt ill. i färg och s/v. ib. 250 SEK.

Margareta Hennix (f.1941) är framgångsrik formgivare av keramik på Gustavsberg, Rörstrand och Guldkroken men även av glas och har dessutom verkat som tecknare och målare. Hon har även arbetat med offentliga utsmyckningar. Den dominerande artikeln handlar om hennes tid på Gustavsberg, där hon anställdes 1967.

Hennes första konstgodsserie var popbetonade föremål med växtdekor i relief. Hennix unikat byggdes och drejades oftast i chamotte. Ett udda inslag i Gustavsbergs konstgods var Hennix gravkors i stengods i produktion 1980-88. Under åttiotalet fick Hennix konstgods geometriska dekorer mot en sprutmålad fond och asiatiskt präglade penseldrag. Det var trendig keramik av sin tid. Hennix slutade på fabriken 1989 och arbetade senare som frilansformgivare bland annat för glasbruken Pukeberg och Reijmyre.

Den rikt illustrerade boken är framtagen till hennes retrospektiva utställning på Östergötlands museum våren 2016.

Bengt Nyström

Ingegerd Råman. Av Lena From och Nicho Södling (foto). 2:a rev. uppl. Bokförlaget Langenskiöld [Website: <http://langenskiolds.se>], Stockholm 2016. 256 s. ill. hf. 299 SEK.

Ingegerd Råman. By Lena From and Nicho Södling (photo). rev. ed. Bokförlaget Langenskiöld [Website: <http://langenskiolds.se>], Stockholm 2016. 256 s. ill. hf. 299 SEK.

Ingegerd Råman (f. 1943) är en av Sveriges mest respekterade formgivare. Hon låter sin känsla för form framtona i vackra bruksföremål i glas, keramik och metall vi oftast hittar vid matborden och i vardagsrummen. Råman är nog mest känd för sitt glas och sin keramik, där hon har gett de eviga bruksföremålen sina egna proportioner i en ambition att lyfta vardagen. I snart ett halvsekel har hon finputsat en estetik som går ut på att utvinna mesta möjliga uttryck med minsta möjliga medel. Hon står för en design där funktion och skönhet ska ha samma balans.

Den här boken är en fotografisk vandring genom Ingegerd Råmans keramik och glas, men också hennes tankar om det material och de former hon kämpat med och tillämpat. Det har blivit ett spännande samtal mellan Lena Froms text och Ingegerd Råmans tankar och Nicho Södlings inkännande foton av alla föremål. Det är en vacker bok och estetiskt tilltalande, hållen i svart och vitt med enstaka inslag av bilder i färg, och känns ligga helt rätt som uttryck för hennes konstnärliga formspråk.

Bengt Nyström

blås & knåda since 1975. Contemporary glass and ceramics. By Petter Eklund. blås & knåda [Website: www.blasknada.se], Stockholm 2016. 48 s. ill. i färg. hf. engelsk text.

Det finns idag flera keramiska ateljé- och försäljningskollektiv på olika håll i landet som samlar fria keramiker. Det äldsta är nog *blås & knåda* med butik på Hornsgatan i Stockholm, som idag har ett fyrtiotal medlemmar som arbetar i glas och keramik.

2015 fyllde kooperativet 40 år. I stället för en 40-års-bok satsade man på en "instruktionsbok" avsedd att läsas av alla, även av utländska turister som inte har en aning om den framgångsrika verksamheten. Här ges en lättläst bakgrund tillika med fina foton av aktuell och spännande keramik (och glas). Även grundargenerationen har sin presentation sedan tidigare i boken *Glas och lera*, med text av bl.a. Gunnar Lindqvist från 1992, 20 år efter den första kollektiva utställningen.

Bengt Nyström

The Ceramics Reader. Ed. by Kevin Petrie and Andrew Livingstone. Bloomsbury Academic [Website: www.bloomsbury.com], London 2017. 592 s. ill. noter. index. ib/hf. 80 £/29,99 £.

The Ceramics Reader er umiddelbart den mest omfattende artikelsamling med fokus på moderne keramik, der hidtil er udkommet.

Bogen er opdelt i 3 hovedafsnit (Ceramics - Materiality and Metaphor/Ceramics in Context/Key Themes) med en række underafsnit med dertil hørende artikler. Redaktørerne Andrew Livingstone og Kevin Petrie giver indledningsvist til hvert afsnit en kort introduktion til indholdet samt de enkelte artikler.

Kun få af bidragene til antologien er skrevet specielt til denne, men er hentet fra bøger og tidsskrifter, konferenceoplæg mv. Tanken med antologien er at tilvejebringe et internationalt syn på keramikken i dag, som det anføres i præsentationen af bogen, hvor man nok bør påpege, at det er den engelsksprogede verdens syn på keramikken, som vi får præsenteret.

Forfatterne inkluderer en perlerække af [nulevende som afdøde] skribenter, heriblandt Louisa Buck and Marjan Boot (The Personal Political Pots of Grayson Perry), Garth Clark (Pen and Kiln · A brief overview of modern ceramics and critical writing), Emmanuel Cooper (The Arts and Crafts Movement: Great Britain, The United States, Germany and Austria, Scandinavia, The Netherlands, Hungary and Italy), Amy Gogarty (Paul Scott's Confectioned Landscapes and Contemporary Vignettes), Paul Greenhalg (Social Complexity and the Historiography of Ceramics), Tanya Harrod (Studio Pottery), Lesley Jackson ('Contemporary' Design of the 1950s: Rie and Coper in Context), Brent Johnson (A Matter of tradition: A Debate between Maguerite Wildenhain and Bernhard Leach), Jeffrey Jones (Studio Ceramics: The end of the Story), Bernhard Leach (Towards a Standard), Ezra Shales (The Museum as a Medium Specific Muse), Julian Stair (Re-inventing the Wheel: The Origins of Studio Pottery), Clare Twomey (Contemporary Clay), Jorunn Veiteberg (Continuity or Collapse: Ceramics in a Post-Industrial Era), Moira Vincentelli (Gender, Identity and Studio Ceramics) og Edmund de Waal (Towards a Double Standard), for nu blot at nævne et udsnit af de 69 forfattere og deres artikler.

Den amerikanske forfatter, gallerist og samler, Garth Clark, skriver i sin indledende artikel "Pen and Kiln · A brief overview of modern ceramics and critical writing", at der inden for de sidste to år er sket en rivende udvikling på måden, som man ser på keramik:

The entire paradigm of what ceramics in our culture is today is shifting at unprecedented speed. Ceramics in art is almost unrecognizable from two years ago. Overall contemporary ceramics is going through a change of guard, more radically than anything the field has experienced in 150 years.

It [Ceramics] has moved from marginalization to mainstream. It is not a move in progress that might happen as so many articles argue. It is done. Over. Complete. The art vs craft debate is officially dead. Just about every major international art dealer has embraced ceramics. And the design field has absorbed it with gusto, producing hand made as well as industrial. Ceramics populates every art fair and does well on auction. True, its heightened presence during this honeymoon period may calm down in a while, but it is not going away.

Not all things ceramic are now art. Much of what is discussed in this anthology is still craft, design or whatever its primary practice was when it was made. The makers desire for it to be art does not make it so. What has changed is that a small portion of ceramists who actually make contemporary art will be considered for entry and from that group an even smaller selection will pass through the hallowed marble portals into high art.

Nu skriver Garth Clark vel ud fra en amerikansk synsvinkel og amerikanske forhold, hvor udviklingen er mere fremskreden end i Europa, men ser man på Storbritannien, så er såvel "Studio Pottery" som kunstnerkeramikken i høj kurs, her tænkes specielt på Hans Coper og Lucie Rie, hvis priser næsten er på højde med de priser, som Grayson Perrys keramik opnår ved auktionssalg, således blev en vase af Grayson Perry for nylig solgt for 40.000 £, mens Hans Coper opnår tilsvarende høje eller endnu højere priser. I Danmark er det vel næsten kun Axel Salto, der opnår høje priser, endda selv om tingene som hovedregel ikke er unika, men størstedelen af Axel Saltos keramik i den høje prisklasse bliver købt af fortrinsvis velbeslåede amerikanere. Alev Siesbye er dog også godt på vej, idet hammerslaget på en af de seneste auktioner hos Bruun Rasmussen for én af hendes meget smukke skåle var på 150.000 kr. Jeg tror dog ikke, at vi i Danmark er nået tilsvarende langt som amerikanerne, hverken erkendelsesmæssigt eller prismæssigt, selv om nogle af de bedste danske keramikere er ved at komme efter det prismæssige.

Spændende er det også at læse om Garth Clarks syn på bl.a. Bernhard Leach og hans "A Potter's Book" fra 1940:

In 1940 Bernhard Leach's A Potter's Book, was published, republished in 1952 and has never since been out of print. In studios it became known, without trace of irony, as 'the bible'. It was a dated muddled mix of Edwardian art aesthetics and Zen concepts of beauty buttressed with how-to craft instruction and written in a mild pompous voice.

Leach defined beauty as coming from two sources, dead Sung potters and living Japanese ones from the Mingei movement. In Leach's favour if one was a budding romantic potter at the time with little interest in the contemporary, his book had strong moments, bursts of stirring inspirational prose, in short it was a quasireligious text.

Only in the mid-1970s did it lose dominance but still has not gone away, an anti-modernist specter still hovering in the smoke of time. One could not write about ceramics until a decade or two ago without acknowledging its presence, if only to repudiate its tenacious creed.

Derimod ser Garth Clark helt anderledes på Michael Cardews "Pioneer Pottery" fra 1969, men anskaf *The Ceramics Reader* og læs denne artikel samt de andre spændende artikler og bliv klogere på, hvad der rører sig i den keramiske kunsts verden.

Danmark. I bogen er der tre fotos fra Susanne Hangaards video *Absentia*, som blev vist på udstillingen *across - på tværs* i Ny Tap på Carlsberg i 2010 i et lille afsnit af Andrew Livingstone i artiklen *Extending Vocabularies: Distorting the Ceramic Familiar - Clay and the Performative 'Other'*. Herudover nævner Jorunn Veiteberg kort Christin Johanssons *Sanitation with Identity* som var udstillet i Køppe gallery i 2008. Afdøde Emmanuel Coopers bidrag fra 2000 om *The Arts and Crafts Movement* er ikke særlig indgående, når det drejer sig om Danmark, hvilket nok i høj grad må tilskrives mangelen på engelsksproget litteratur om dansk keramik historie.

Indholdsmæssigt er bogen i top, mens den i det ydre bærer præg af at være til brug i undervisningen, så den virker nærmest i det ydre som et kompendium trykt på et lidt tarveligt papir og med kun 20 s/h fotografier, så det er absolut ikke nogen coffee table book, men kan trods disse mangler absolut anbefales, ja og så er bogen lykkeligvis forsynet med et index, så den også kan anvendes som opslagsværk.

Gunnar Jakobsen

Ceramics. 400 Years of British Collecting in 100 Masterpieces. By Patricia F. Ferguson. Philip Wilson Publishers [Website: www.ibtauris.com], London 2016. 250 s. ill. litt. noter. glossary. index. ib. 45 £.

Bogen handler om 100 udsøgte keramiske værker, som befinder sig i National Trusts eje. National Trust for Places of Historic Interest or Natural Beauty er en institution, der er oprettet i 1895, og som ved arv og gaver gennem årene har fået doneret mere end 200 historiske "huse", som man driver gennem disse ejendoms indtægter, og som er åbne for publikum (mod entré). Det er både herresæder og mindre ejendomme,

således det berømte Stourhead i Wiltshire med dets berømte landskabelige park, men hvor også herresædet er tilgængeligt. Af andre ejendomme kan nævnes Thomas Hardy's Cottage i Devon.

Fra 1937 tilføjede man 'the preservation of furniture and pictures and chattels of every description, having national or historic or artistic interest', og hvor man i 1940 modtog den første ejendom, hvor al det historiske inventar og kunst var intakt.

Med de mere end 80.000 stykker keramik, som findes i National Trusts omkring 200 historiske "huse" i England, Wales og Nordirland, er det en af verdens mest omfattende samlinger af keramik. De udvalgte 100 mesterværker er således kun et lille udpluk af denne samling, som i omfang samlet måler sig med Victoria and Albert Museums samling.

På trods af en meget omfattende samling har den dog visse mangler, hvilket kan skyldes salg på auktion af overskydende genstande, deling af samlinger mellem familiemedlemmer eller som det sker med keramik, bare er gået til ved dagligt brug. National Trust har således kun få eksempler på japansk Kakeimon-porcelæn, som var aristokratiets foretrukne service fra 1670'erne og frem til 1750'erne. Tilsvarende har kun et beskedent antal 1600'tals røde (Yixing) stentøjstepotter overlevet samt glaseret stentøj, engelsk delftware, creamware og Wedgwoods fashionable lyseblå jasperware.

Forfatteren har valgt at indordne de udvalgte 100 mesterværker i den orden, de begynder at dukke op i de engelske husholdninger og ikke som vanligt efter produktionssted mv.

The ceramics that surround us also define us

De fleste bøger om keramik fokuserer på de enkelte genstande og deres data (produktionsstedet, kunstneren/designeren bag det enkelte værk samt fremstillingsår), og i mindre grad deres efterliv. Hvor og hvordan blev de solgt, hvem var køberne, hvorledes blev de anvendt, hvor var de stillet frem og hvordan var de over tid værdsat. Ja, hvordan og hvornår skiftede de måske status. En historie, der som oftest går tabt ved ejerskifte, hvor historien starter forfra.

Da mange af genstandene i denne bog fortsat befinder sig i de hjem, hvortil de oprindeligt er indkøbte, og hvis tidligere ejere i stort omfang tilhørte det engelske aristokrati, er der måske mulighed for gennem "husets" arkiv, herunder regnskaber og inventarlistor og korrespondance, at følge den enkelte genstand, måske suppleret af malerier og tegninger samt ikke mindst familiens fotoalbums, hvor den måske optræder og kan se dens placering gennem tiderne.

Dog er sådanne arkivalier som breve og dagbøger samt regninger mv, hvor man ville kunne have hentet yderligere viden, ofte gået til eller bevidst destrueret, ja eller bare kasseret, fordi det fyldte for meget.

Bogen er tematisk opbygget og inddrager som nævnt de udvalgte genstande efterhånden, som de begynder at dukke op i disse økonomisk velbeslåede hjem. Det er således ikke produktionstidspunktet, der er afgørende for genstandens placering i bogen.

Bogen indledes med en kort *Introduction* og er ellers opdelt i følgende 6 hovedafsnit:

- 1 *Exotica to Domestica*. Anglicising the foreign 1550-1695.
- 2 *Chinoiserie*. Competing global counterfeits 1685-1750.
- 3 *Genteel Curiosities*. For tea, table and chimney 1745-65.
- 4 *The Grand Tourist*. 'Vase madness' and the Antique 1765-89.
- 5 *Revolution*. Napoleon and Francophile taste 1789-1825.
- 6 *Ceramics Victorious*. From taxonomising heirlooms to collecting antiques 1825-1950.

Forfatteren beskriver naturligvis den enkelte genstand, som hver får et opslag, og sammenligner i et vist omfang også med andre lignende genstande, men har især fokus på provenienshistorien. Et lille men er, at de supplerende illustrationer er lige vel små nok, hvorved de mister lidt af det informative.

Bogen behøver man ikke at læse kronologisk, men nyttigt vil det være først at læse *Introduction*, som giver en god indføring til den videre læsning af bogen.

Bogen er velskrevet og absolut spændende læsning med stor sammenhængskraft, selv om den dækker 100 meget forskellige stykker keramik, og er en type publikation, som jeg normalt ikke er særlig begejstret for, da det nemt bliver til spredt fægtning, hvilket jeg ikke synes er tilfældet med denne bog. Med den kyndighed og indsigt, som Patricia Ferguson lægger for dagen, kan man kun håbe, at hun fortsætter sin beskrivelse af National Trusts samling, men måske på udvalgte områder, hvor samlingen står stærkt.

Gunnar Jakobsen

Die Porzellanmanufaktur Fürstenberg III. Von der Privatisierung im Jahr 1859 bis zur Gegenwart. Von Christian Lechelt. Reihe Braunschweigesches Kunsthandwerk. Appelhaus Verlag [Website: www.appelhaus-verlag.de], Braunschweig 2016. 420 s. ill. litt. noter. navneregister. ib. 98 €.

Med bind 3 af *Die Porzellanmanufaktur Fürstenberg* er dette omfattende og smukke værk om en af de berømte tidlige europæiske porcelænsfabrikker afsluttet. De før-

ste to bind, som udkom i 2004 [Anmeldt i *keramiske noter* 21/2005], omfatter tiden fra grundlæggelsen af fabrikken i 1747 og frem til bortforpagtningen i 1859. Bind 1 behandler tiden frem til 1796, mens bind 2 behandler tiden frem til 1859, mens det nu langt om længe udkomne bind 3 fører virksomhedens historie frem til i dag.

Porzellanmanufaktur Fürstenberg blev grundlagt så tidligt som i 1747 af hertug Carl I af Braunschweig-Lüneburg, men fabrikkens forhistorie går helt tilbage til 1744, hvor udforskningen af porcelænsfremstillingen her tilsyneladende tog sin begyndelse. Porzellanmanufaktur Fürstenberg blev i 1889 omdannet til aktieselskab og er i dag ejet af Braunschweigische Landessparkasse (BLSK), som er et datterselskab af bankkoncernen Nord/LB. Banken har megen veneration over for Porzellanmanufaktur Fürstenberg, som man betragter som et kulturgode, og som man har en stor forpligtelse over for, hvilket jo må siges at være en lykkeligere historie end som Carlsbergs ejerskab af de førende danske kunstindustrielle virksomheder, Bing & Grøndahl, Den kongelige Porcelainsfabrik, Georg Jensen og Holmegaard m.fl., der samlet blev afhændet til et kapitalfond, der, som jeg opfatter det, ribbede virksomhederne og afhændede det meste til udlandet, mens et enkelt nåede at gå konkurs under et nyt ejerskab.

To af Porzellanmanufaktur Fürstenbergs tidlige medarbejdere er også kendte i Danmark, således fabrikkens første direktør, forstmanden, hofjægermester Johann Georg von Langen (1699-1776), der var direktør fra starten i 1747 og frem til 1763, hvor han flyttede til Danmark og reformerede forstsvæsenet, men hvor han muligvis også havde en finger med i spillet omkring oprettelsen af Den kongelige Porcelainsfabrik.

En anden for dansk porcelænsfabrikation kendt person var Anton Carl Luplau († 1795), der i 1759 kom i lære ved Porzellanmanufaktur Fürstenberg som 'bossierer'. I 1776 fik Luplau ansættelse ved Den kongelige Porcelainsfabrik i København, formentlig under Johan Georg von Langens medvirken.

For nu at tage et nedslag i bogen, så kunne det jo være spændende at læse om, hvad der skete under "Fürstenberg unter der Leitung von Fritz Kreikemeier 1934-1945. For hvilken indflydelse fik nazismen og krigen på fabrikken?"

Fritz Kreikemeier, der havde stor erfaring fra andre fabrikker, overtog ledelsen af Fürstenberg i 1934, hvor fabrikken var i krise. De få arbejdere, som man kunne beskæftige, var der kun arbejde til i 8 timer om ugen. Virksomheden havde lidt store tab de sidste fire år. Den nye direktør startede med at opfordre aktionærer og

porcelænshandlere til at bakke op om Fürstensberg og lægge deres bestillinger her, men der skulle mere til.

Konkurrencesituationen var heller ikke den bedste, da man havde større transportomkostninger end de fleste andre porcelænsfabrikker, idet man havde 3½ km til nærmeste jernbanestation, så alle råmaterialer, som man fik langvejs fra, måtte omlades til lastbil, forinden de kunne nå frem til fabrikken og anvendes i produktionen. Tilsvarende gjaldt færdigvarerne til kunderne. De fleste fabrikker lå tæt ved en jernbane og mange havde endog et sidespor til fabrikken.

For høje lønudgifter spillede også en rolle, men værre var vel manglende forbedringer i produktionsmetoder, hvor han tog fat i det sidste og iværksatte i muligt omfang en fornyelse af produktionsapparatet samt ændringer i produktionsgangen.

Kreikemeier plejede sine kontakter til andre fagfæller og fulgte trods Fürstenbergs afsides beliggenhed godt med i udviklingen inden for porcelænsindustrien.

Produktiviteten øgedes, salget med. Man nåede op på 300 ansatte i 1936. Det gik virkelig fremad under Kreikemeirs ledelse. Aktiekapitalen blev også udvidet, men således at ejerkredsen ikke blev udvidet, hvilket forhindrede, at andre fik magt over virksomheden, trods det at den hidtidige aktionærkreds ikke var særligt investeringsivrige. Braunschweig GmbH, som forvaltede de tidligere hertugeligt ejede besiddelser, gik ind med en betydelig aktiepost og blev majoritetsaktionær.

Noget Kreikemeier havde erfaret, mens han var ansat på Arzberg, var, at der skulle fremstilles mere tidsvarende og funktionelle stel, som også var billigere at producere. Da designeren på Arzberg var bundet af en kontrakt med denne virksomhed, blev han foreslået at tage kontakt til Wilhelm Wagenfeld, som designede en bestseller for fabrikken stellet "Form 639" samt meget andet.

Som det er anført i det efterfølgende afsnit, arrangerede Fürstenberg sig godt med det nationalsocialistiske terrorregime. Hvad indebar det så? Kreikemeier havde maj 1933 meldt sig ind i NSDAP. Af de få citater, der bringes, viser, at han havde stærke nazistiske sympatier, men var vel ikke særlig aktiv. Fabrikken fik dog pænt store leverancer til regimet. Såvel porcelæn, men også dele til krigsindsatsen, fx dele til gasmasker mv.

Fürstenberg beskæftigede, som så mange andre tyske virksomheder tvangsarbejdere, dvs fra hjemlandet deporteret arbejdskraft, men meget lidt er bevaret herom, så vi ved kun, at det var syv mænd og 11 kvinder af ukendt nationalitet.

Kreikemeier fik en sørgelig skæbne, idet han kort tid efter, at amerikanerne i 1945 havde erobret området, vovede sig ud en aften, hvor han skulle have holdt sig inde, og blev skudt af en amerikansk vagtpost. Kaos herskede der ved hans død, plyndringer af fabrikken, ødelæggelser mv samt derudover mangel på materialer.

Porzellanmanufaktur Fürstenberg producerer fortsat porcelæn på slottet, der ligger højt hævet over Weserfloden, og som absolut er en omvej værd, når man er på vej ned/op gennem Tyskland. Fabrikkens museum i slottet genåbner den 13. marts 2017 efter en længerevarende ombygning, hvis resultat det bliver spændende at se. Derudover har Porzellanmanufaktur Fürstenberg et fabriksudsalg samt en café og restaurant i tilknytning til fabriksanlægget.

Dette bind er som de to første bind smukt illustreret med talrige såvel farvefotos som s/h fotos. Bindene er i stort format og solidt indbundet i hellærred med smudsomslag. Nævnes bør, at alle tre bind, selv om de første to bind blev udgivet af forlaget Prestel, nu kan købes samlet for 169 €, hvilket også var prisen for de første to bind, da de udkom i 2004. Man må sige, at værket, der leveres samlet i en smuk lærredskassette, er et fund.

Gunnar Jakobsen

Die Berliner Porzellanplastik und ihre skulpturale Dimension 1751-1825. Der Sammlungsbestand des Kunstgewerbemuseums · Staatliche Museen zu Berlin. Von Dorothee Heim. Kunstgewerbemuseum · Staatliche Museen zu Berlin og Schnell & Steiner [Website: www.schnell-und-steiner.de], Regensburg 2016. 640 s. ill. litt. noter. personregister. ib. 86 €.

Med „*Die Berliner Porzellanplastik und ihre skulpturale Dimension 1751-1825*“ foreligger der endnu et imponerende bestandskatalog fra et af de mange tyske museer med omfattende samlinger af fajance og porcelæn. Bestandskataloget, som kunsthistorikeren Dorothee Heim har udarbejdet, omfatter Kunstgewerbemuseum der Staatlichen Museen zu Berlins samling af tidlige porcelænsfigurer fremstillet i Berlin fra 1751 frem til 1825.

For forskningen før 2. Verdenskrig stod såvel studie-samling som et intakt KPM-arkiv til rådighed, hvilket desværre ikke længere er tilfældet, hvorfor megen forskning efter 1945 er baseret på tidligere publiceringer, men hvor dette værk udbygger den viden, som vi har fra disse ældre værker.

Af bogens forord fremgår, at der siden museets oprettelse i 1867 er indgået 362 figurer i samlingen, hvoraf

de 279 er erhvervet før 1945. Om der indgår ”Raubkunst” i samlingen fremgår ikke af registreringerne. Forfatteren har således undgået at beskæftige sig med, hvad der eventuelt kunne være kommet til under naziregimet. Der er for en del af figurernes vedkommende under ’Provenienz’ fx anført ”Nach Rückführung 1958 aus der Sowjetunion übernommen - ehemalige Provenienz unbekannt”. Russerne tog jo som krigsbytte megen kunst med til Sovjetunionen, men tilbageleverede senere store dele af den fra DDR stammende kunst. De overlevende 157 figurer beskrives grundigt i registranten, men kataloget indeholder derudover en oversigt over henholdsvis mistede værker ’Verschollene Werke’, i alt 147 figurer, der formentlig som følge af krigen er gået tabt.

Bestandskataloget tager udgangspunkt i de to første private porcelænsfabrikker i Berlin, der begge kun eksisterede få år, hvor den første var grundlagt af uldtøjsfabrikant Wilhelm Caspar Wegely (1714-1764), der i 1751 oprettede den første porcelænsfabrik. Det lykkedes ham fra starten at få ansat nogle folk fra Högster Porzellanmanufaktur og senere tillige flere fra Meißen. Wegelyfabrikken [Beskrevet af Gisela Zick i ”Berliner Porzellan der Manufaktur von Wilhelm Caspar Wegely 1751-1757”, Gebr. Mann Verlag, Berlin 1978] fremstillede porcelæn fra 1751 frem til 1757, hvor dårlig økonomi gjorde, at fabrikken ophørte, selv om han af kongen havde fået 50 års monopol til at drive en porcelænsfabrik i Preußen.

Dele af fabrikken blev overtaget af Johann Ernst Gotzkowsky, som oprettede en ny fabrik i 1761, men som kun producerede porcelæn frem til 1763, hvor også han kom i økonomiske vanskeligheder og derfor solgte fabrikken til den preussiske konge, Friedrich II, der videreførte den som Königl. Porzellan-Manufaktur (KPM), og som stadig eksisterer.

Dette værk er dog mere end blot et bestandskatalog, idet Dorothee Heim gennem sin registrering og analyse af samlingen samtidigt har søgt at afdække en eventuel gensidig påvirkning mellem skulptur og porcelænsfigur. Forfatteren kommer dermed også meget tæt på nogle af fabrikkens modelmestre samt en billedhugger, som arbejdede nogle få år som modellør for fabrikken.

Med porcelænsfigurerne fra 1700-tallet forbinder man hovedsagelig farveglade livlige statuetter og figurgrupper, hvis scenerier gengiver en romantisk fortælling. Gestikulerende og livlige personer med en udpræget fortællekvalitet fremstillede man også i Berlin, men fra 1765 adskilte KPM sig fra andre fabrikker ved en tiltagende anvendelse af skulpturelt opbyggede scenerier med en strengere monumental komposition. Porcelæns-

figurer som kunstfærdige skulpturer, hvor det dekorative element var trådt i baggrunden.

KPM's første modelmester var Friedrich Elias Meyer (1723-1785), som allerede var blevet henvendt til Gotzkowsky-fabrikken i 1761. Efter at have arbejdet som billedhugger ved flere forskellige fyrstehoffer kom han i 1748 til Meißen. I Meißen kom han til at arbejde under den despotiske men meget dygtige modelmester Johann Joachim Kändler (1706-1775), som han ikke kom særlig godt ud af det med.

Gotzkowsky gav Friedrich Elias Meyer et godt tilbud, hvorefter han flyttede til dennes fabrik i Berlin. Man skulle have troet, at han i lighed med andre Meißenmedarbejdere, der flyttede til andre fabrikker, ville have fortsat Kändlers populære linie fra Meißen. Men Meyer frigjorde sig snart fra Kändler og barokkens figurverden og nærmede sig det franske formbillede.

Med mange store opgaver hentede Friedrich Elias Meyer i 1766 sin yngre bror, den begavede billedhugger Wilhelm Christian Meyer (1726-1786) til KPM, hvis arbejde i stort omfang kom til at påvirke produktionen. Selv om han kun arbejdede for fabrikken frem til 1771, fremstår han som en betydelig faktor i fabrikkens udvikling, hvilket indebar, at det var et betydeligt tab for KPM, da han stoppede på fabrikken. Et helt afsnit er derfor også viet hans skulpturer og tilsvarende hans porcelænsfigurer.

Et andet højdepunkt for den skulpturelle porcelæn fremstillet af KPM kom under den hidtil noget underkendte modelmester Johann Carl Friedrich Riese (1759-1834), og med hvem klassicismen holdt sit indtog i KPMs figurprogram. Riese var i 1771 kommet i lære hos KPM, hvor han snart viste sig at være en dygtig modellør, men også én, der havde styr på produktionsapparatet. Da Friedrich Elias Meyers efterfølger Johann Georg Müller pludseligt døde i 1789, var Riese lidt for ung til at blive modelmester, så først i 1798 efterfulgte han Müller.

Den gensidige påvirkning mellem skulpturen og porcelænsfiguren belyses således især gennem Wilhelm Christian Meyers og Johann Carl Friedrich Rieses virke, hvor der især for Meyer, som også udførte større udsmykningsopgaver, kan drages sammenligning med egne arbejder, idet han arbejdede såvel med skulpturer i stort format til udendørs brug som porcelænsfigurer, mens Riese mere var påvirket af andres arbejder som mange af fabrikkens øvrige modellører.

Gennemgangen af den overlevende del af samlingen er kyndig og velbelyst med sammenligninger med tilsvarende stykker i andre museers samlinger. Den gensidige påvirkning mellem porcelænsfiguren og skulpturen, der er bogens andet formål, dokumenteres til fulde.

Herligt er det at gennembladre dette smukke værk med talrige nye fotografier af høj kvalitet såvel helsides som detailfotografier, der yder de mange porcelænsfigurer og skulpturer fuld retfærdighed. Et standardværk som grundlag og inspiration til yderligere forskning, bl.a. i Rieses arbejder, hvis figurer der vel vil komme mere fokus på efter denne udgivelse.

Gunnar Jakobsen

Chinese and Japanese Works of Art in the Collection of Her Majesty The Queen. By John Ayers. Royal Collection Trust [Website: <https://www.royalcollection.org.uk>], London 2016. 3 bd. 1144 s. ill. litt. noter. index. ib. 150 £.

I 2009 udkom i London et storværk i tre bind om fransk porcelæn i de engelske kongelige samlinger, skrevet af den største engelske kapacitet på området i sin generation, Sir Geoffrey de Bellaigue. Nu følger Royal Collections op med et lige så imponerende pragtværk i tre bind om kinesisk og japansk porcelæn og andet kunsthåndværk i de kongelige samlinger.

Som det franske katalog er denne udgivelse vigtig ikke bare pga. samlingens kvalitet; men også fordi den giver et indblik i en samling, der normalt ikke er offentlig tilgængelig; men placeret forskellige steder i kongefamiliens private besiddelser.

Det nye værk er en særdeles værdig afrunding på et stort livsværk for forskeren og forfatteren John Ayers. Siden 1950'erne har han fungeret i en række positioner på forskellige museer og beriget os med talrige værker om bl.a. tidligt kinesisk og koreansk porcelæn og anden keramik og om Ming og Qing porcelæn, både om monokrome og polykrome arbejder. Desuden har han skrevet om kinesisk eksportporcelæn og om japansk keramik, og bidrog i 1990 til bogen *Porcelain for Palaces: The fashion for Japan in Europe 1650-1750*, for blot at nævnte nogle få bøger. I sit virke har han arbejdet med så berømte østasiatiske samlinger som samlingerne på British Museum og Victoria and Albert Museum i London, Topkapipaladset i Istanbul og Boursamlingen i Geneve, inden han gav sig i kast med det kolossale arbejde at undersøge den østasiatiske kunst i Royal Collections. Resultatet af John Ayers indsats er blevet dette pragtværk på over 1100 sider i tre bind med i alt 2245 katalognumre.

Værket er disponeret således, at der i bind 1 fortælles træk af samlingens historie. Bindet indledes med et interessant kapitel om, hvornår og hvordan det engelske kongehus har samlet østasiatisk porcelæn og kunsthåndværk igennem tiden. Indsamlingen kan føres helt tilbage til Henrik VIII (reg. 1509-1547) og derefter

Elisabeth I, selv om man ikke ved meget konkret om, hvad der var indsamlet så tidligt, blot lidt om omfanget. Mere præcise angivelser har man fra William III og dronning Mary II's regeringsår, hvor samlingen blev forøget voldsomt og placeret i Hampton Court. Man antager, deres samling oprindeligt rummede ca. 750 genstande, hvoraf ca. 115 stadig kan dokumenteres i Hampton Court. Efter den tid var tilvæksten især stor i 1760'erne, hvor George III's dronning Charlotte samlede bl.a. til Buckingham House. En tilvækst til hendes samling kom bl.a. fra erhvervelser gjort på en rejse for kongen af Lord Macartney til kejseren i Kina 1792-1794. Herfra kom også jade og lak med hjem.

Under George IV's korte regeringstid tog erhvervelserne fart igen, og han fyldte Carlton House og Royal Pavillion i Brighton samt Buckingham Palace og Windsor Castle med sine erhvervelser, hvor bl.a. blanc de Chine var en favorit. I dronning Victorias lange regeringstid fra 1837 omplaceredes mange af disse erhvervelser. Nye rum indrettedes, bl.a. ved ombygningen af og udvidelsen af Buckingham Palace med de såkaldte State Rooms. Meget blev også placeret i hendes sommerbolig Osborne House på Isle of Wight. Hendes søn prins Alfred foretog en Japanrejse i 1867, hvilket førte til en anden type erhvervelser, og smagen for det japanske voksede både under Edward VII's (1901-1910) og George V's (1910-1936) regeringstid. Hans dronning Mary samlede på alt og en favorit var kinesisk lak. Det fortælles, hvorledes samlingen blev placeret i dertil indrettede interiører, som senere opløstes i takt med, at moden skiftede. Hver ny regent frem til i dag har således haft sine præferencer og indsamlingsområder og har flyttet om på eksisterende samlinger. Således omplaceredes de østasiatiske samlinger igennem tiden gentagne gange. Mange af tidlige tiders indretninger kendes i dag kun fra malerier, stik eller fotografier, en interessant kulturhistorisk dokumentation, som er fyldigt gengivet i bogen. I detaljer kan man følge den spændende historie om de enkelte genstandes historie videre i kommentarafsnittene til hvert enkelt katalognummer. Historien om kongehusets indsamling slutter med kong George V, mens der ikke fortælles om, hvorledes der er indsamlet i dronning Elisabeth II's regeringstid.

Bind 1 indeholder desuden et katalog over tidlig kinesisk keramik samt Ming- og Qingporcelæn, i alt næsten 1000 numre. Fremhæves bør i dette bind særligt en smuk samling blanc de Chine porcelæn indsamlet af George IV, kat.nr. 37-174. I et særskilt kapitel behandles dronning Mary II's samling af kinesisk og japansk porcelæn, som hun fik indrettet specielle rum til i Hampton Court Palace i sin korte regeringstid 1689 til 1694. Interessen bragte hun med sig fra Holland, og den var bl.a. inspireret af hendes bedstemors,

Amalia van Solms samlinger. Et fint eksempel fra Marys samling er f.eks. fire store blomsterkummer fra Ming-tiden med blå underglasurdekorationer, hver ca. 50 cm i diameter med scenerier fra en kinesisk roman fra det 13. århundrede, kat.nr. 265-69, og et par sjældne japanske røgelseskar udformet som okser i lys grøn celadon. kat.nr. 310-311.

Bind 2 er helliget kinesisk porcelæn i sen Qing-periode samt japansk porcelæn. Med de to bind alene er man allerede nået op over 1700 katalognumre. Her kan fremhæves flere store familie rose dekorerede blomsterkummer og et antal bowler, kat.nr. 992-1010. Et par usædvanlige sekskantede familie rose vaser fra perioden ca. 1760-1780 i gennembrudt struktur, kat.nr. 1016-1017, kommer fra dronning Charlottes erhvervelser. Særligt bemærkelsesværdigt i dette bind er ligeledes et antal rigt dekorerede pagoder, kat.nr. 1172-1179. De blev fremstillet 1807-1816 og alle erhvervet af George IV til opstilling i Royal Pavillion i Brighton. Flere af dem er over 2 meter høje.

Et vigtigt kapitel i dette bind er fortællingen om, hvorledes nogle porcelæner fik metalmonteringer i Europa, skrevet af Rufus Bird. Det fortælles, hvordan moden med at indfatte kostbart østasiatisk porcelæn i metalmonteringer tog sin begyndelse og forandredes igennem tiden. Oprindelsen var i de tidlige kongelige kunstkamre før år 1700, hvor monteringer i guld eller sølv var almindelige. I det 18. århundrede fremkom en ny mode med bronzemonteringer. Disse monteringer i forgyldt bronze var ofte lavet i Paris og solgt af forhandlere af luksusvarer der. En montering, der måske i begyndelsen kan have haft en praktisk funktion til at skjule skader og fejl i porcelænet, ændrede virkning til klart at forandre keramikgenstandens status og fremhæve den som et præcist kunstobjekt. Vigtige designere af monteringerne nævnes, spredningen af moden beskrives, samlere igennem tiden, ikke mindst George IV, hans samlingsinteresse og dens omfang omtales.

I dette bind indgår også kataloget over en stor samling monokromt kinesisk porcelæn i et utal af farver fra celadon til "powder blue" og mørkeblå, ferskenblomstfarvet, turkis, kobberrødt og sort, noget dekoreret med guld eller reliefmønstre. Dette bind afsluttes med samlingen af japansk porcelæn, der spænder over velkendte genrer som porcelæn med blå underglasurdekorationer, kakiemondekorationer og imarimønstre.

I bind 3 koncentrerer skildringen om andre typer kinesisk og japansk kunsthåndværk. Det er f.eks. musikinstrumenter, malede billedruller, silkebroderier, japanske og kinesiske lakarbejder, genstande af jade og andre sten og halvædelsten, elfenben og japanske bronzearbejder. Hermed når man op på de i alt 2245 katalognumre. En meget stor del af disse erhvervelser er ind-

samlet i dronning Marys tid i begyndelsen af det 19. århundrede. Hun forestod også indretning af flere kabinetter specielt til disse genstande i Buckingham Palace, bl.a. et japansk lakkabinet og et rum i "kinesisk" Chippendale stil. Hun var desuden stærkt engageret i en stor kinesisk udstilling, som blev afholdt i London i 1835, og lånte ud fra sin egen samling til denne udstilling og til museer, ligesom hun var en ivrig køber af østasiatiske varer hos kunsthandlere i London.

Værket afsluttes med en konkordans imellem katalognumre og inventarnumre i den kongelige samling. Der findes et appendix over gaver modtaget af dronning Victoria i anledning af hendes Diamond Jubilee i 1897. Desuden er der en konservatorrapport om de forgyldte bronzearbejder, og en ordliste, der dels indeholder en engelsk term, foruden samme ord skrevet med kinesiske tegn og i europæisk transskribering før selve ordforklaringen. Dertil kommer en fyldig kildeliste, en stor bibliografi og et navneindeks.

Der er ikke sparet på noget i denne udgivelse. Bogen er i stort format i et smukt klassisk læsevenligt layout. Papirkvalitet, bogtilrettelægning og opsætning er æstetisk meget tiltalende. Billedsiden er fremragende, ikke alene er alle genstande og katalognumre tilgængeliggjort i fremragende billeder, ofte findes flere optagelser fra forskellige vinkler af samme genstand. Der er også suppleret med et interessant billedmateriale af gamle stik, tegninger og fotografier, som viser montering og indplacering af værkerne i forskellige slotte og i enkelte rum igennem tiden. Det er en kulturhistorisk utrolig interessant billedokumentation, der i sig selv fortæller meget om holdningen til og brugen af østasiatisk kultur i Europa og naturligvis særligt England igennem tiden. Dertil kommer fotos af mærker og signaturer. I alt rummer bogen mere end 2400 fotos, og på nettet ligger yderligere materiale til den særligt interesserede.

Det er svært at yde et så omfattende og vidtfavnende værk retfærdighed i en anmeldelse, da man ikke kan gå ind på alle de punkter, eller beskrive alle de samlingsenheder, der ville være relevante set i forhold til arbejdets kolossale omfang. Endnu sværere er det at fremhæve bestemte genstande i denne myriade af skatte. Ved mange nye opslag må man blot forbløffet udbryde: "Nej, har de også det, det var dog utroligt!"

Selve katalogdelen er opbygget lidt forskelligt vedr. de forskellige materialer. Mens al keramik har meget grundige værkbeskrivelser og kommentarafsnit, der både indeholder værkanalyser og kommentarer om proveniens og samlingshistoriske kommentarer bl.a. om placering og rumindretning, er kommentarerne for de øvrige typer kunsthåndværk langt kortere eller undladt. Det er naturligt, da forfatterens hovedkompetence ligger på keramikfeltet, som også er samlernes tyngdepunkt.

Der kan kun gisnes om, hvilken kolossal arbejdsindsats fra John Ayers side der ligger bag virkeliggørelsen af dette værk, og man kan kun glæde sig over, i hvor høj grad det er lykkedes ham at formidle sin store viden om og begejstring for stoffet videre. Dette storværk er så vidtfavnende og kvalitativt fint, at man kan konsultere værket som en håndbog og til stadighed frydes over de enkelte afsnit og over det strålende billedmateriale, der på bedste vis formidler højdepunkter i kinesisk og japansk keramik til læseren. Det er en glæde, at sådanne værker stadig kan produceres og dermed fastholde og formidle frugterne af et helt livs forskning og en unik faglig ekspertise videre til kommende generationer.

Ulla Houkjær

Museumsinspektør ved Designmuseum Danmark,
Mag. art. og cand. mag.

Asiatisk keramik ur Hallwylska museets samling.

Av Rose Kerr. Inledning Ingalill Jansson. Foto Jens Mohr. Hallwylsiana 16. Hallwylska museet [Website: www.hallwylskamuseet.se], Stockholm 2015. 206 s. ill. i s/v och färg. litt. ib. 190 SEK.

Asian ceramics in the Hallwyl collection. By Rose Kerr. Photo Jens Mohr. Hallwylsiana 16. Hallwylska museet [Website: www.hallwylskamuseet.se], Stockholm 2015. 206 s. ill. i s/v och färg. litt. ib. 190 SEK.

Japanomania in the Nordic Countries 1875-1918.

Editors G Weisberg, A-M von Bonsdorff and H. Selkokari. Ateneum [Website: www.ateneum.fi], Helsinki 2016. 296 s. ill. i s/v och färg. litt. noter. ib. 45 €.

Hallwylska museet i Stockholm inrymmer Wilhelmina von Hallwyls samlingar med över 50 000 objekt. Den asiatiska samlingen som är museets numerärt största består av 694 inventarienummer från de olika kinesiska, japanska och thailändska dynastierna. Den speglar i sin mångfald inriktningen på, och intresset för, samlandet av asiatisk keramik under den tid Wilhelmina von Hallwyl aktivt byggde upp sin samling, dvs. i första hand 1880-talet och över sekelsskiftet 1900.

Den brittiska experten Rose Kerr, tidigare chef för de asiatiska samlingarna vid Victoria & Albert Museum i London, belyser samlingens karaktär i ett nationellt och internationellt perspektiv. Boken har delats in i kapitel som behandlar monokrom, polykrom och blåvit keramik och porslin samt Yixing keramik. Varje kapitel har en inledande text och en utförlig och innehållsrik resonerande katalog, som omfattar 177 föremål ur samlingarna, i huvudsak kinesiska, men också japanska och thailändska föremål från bronsåldern

fram till tidigt 1900-tal. Ingalill Jansson ger inledningsvis en intressant skildring av samlingens förvärvshistoria. Fotografierna som är tagna av museets fotograf Jens Mohr ger möjlighet till fantastiska närstudier av föremålen.

Intresset för den asiatiska konsten i alla dess varianter och historier tycks aldrig sina. Ett exempel var den utställning som visades våren 2016 på Ateneum i Helsingfors *Japanomania in the Nordic Countries 1875-1918* och som även skall visas i Köpenhamn. Den intressanta utställningen ger en omfattande överblick av hur japanska konsten och kulturen påverkade konsten i de olika nordiska länderna, inte minst keramiken. Till utställningen gav man även ut en infallsrik, väl läsvärd och rikt illustrerad katalog på engelska.

Den bästa skildringen av japonismens framväxt i ett nordiskt land ger dock Mirjam Gelfer-Jørgensen i sin spektakulära, välskrivna och välillustrerade bok *Japonisme på dansk · Kunst og design 1870-2010* (Arkitektens Folag, København 2013, 424 s.), där tyngpunkten ligger på keramiken. (Den anmäldes av Jørgen Schou-Christensen i *keramiska noter* 38/2013).

Bengt Nyström

China's Porcelain Capital. The Rise, Fall and Re-invention of Ceramics in Jingdezhen. By Matis Gillette. Bloomsbury Academic [Website: www.bloomsbury.com], London 2016. 200 s. ill. litt. noter. ib. 60 £.

Denne bog om kinesisk porcelæn er usædvanlig, idet den hverken omhandler porcelænets historie i traditionel forstand eller er en mere æstetisk funderet stilhistorisk gennemgang af forskellige typer kinesisk porcelæn. Bogen handler i stedet om, hvornår og hvordan man igennem tiden har produceret porcelæn i Jingdezhen i Sydchina og hvem, der gjorde det til forskellige tider.

Forfatterens fokus er på produktionsprocesser, arbejdsdeling, arbejdernes forhold og levestandard, kontrol og regulering af produktionen fra kejsere eller stat, samt administration af salg og skiftende afsætningsmuligheder. Det er det helt store overblik, der er valgt. Forholdene skildres fra en porcelænsfremstilling påbegyndtes i Jingdezhen i Songperioden omkring år tusind frem til 2010, hvor områdets status går fra det, forfatteren kalder en "porcelain capital" til et "heritage sight".

Skildringen bygger på indsamling af et større baggrundsmateriale; men selv om forfatteren kan kinesisk, er hun ikke selv gået til de kinesiske arkiver, men citerer dem efter et grundlæggende værk på området: Robert Tichanes bog "Ching-te-chen: Views of a

Porcelain City” fra 1983. Selv har hun bl.a. brugt tidskrift- og avisartikler og lavet interviews med nulevende porcelænsarbejdere i byen, der nedstammer fra gamle slægter indenfor faget o. lign. Hun har også været i ældre håndbøger, f.eks. den første skildring af porcelænsfabrikationen på stedet af embedsmanden Jiang Qi skrevet imellem 1214 og 1234. Det er nyttigt, at forfatteren konsekvent anfører en række begreber både med deres korrekte kinesiske term og på engelsk i den løbende tekst. Under research til bogen har forfatteren i månedsvis opholdt sig i området og studeret tidligere og nuværende produktionsprocesser. Hun nævner bl.a., at hvor man i det 17.årh. blandede op til 50 procent kaolin i det særlige porcelænsler, ligger procenten i dag på ca. 30 procent. De tidligste ovne blev opvarmet med brænde, og det fortsatte i århundreder indtil omkring 1950, hvor skovene var væk, og man gik over til kul. I 1992 stoppede denne procedure, og nu opvarmes der med propangas.

Det er interessant at læse, hvorledes produktionen gik fra familiebaserede værksteder i bondefamilier i den tidligste periode til større og større enheder, der blev stærkere og stærkere reguleret i løbet af Mingperioden (1368-1644) og senere under Qing dynastiet (1644-1910). En stor forandring indtræder, da Mingkejseren Hongwu opretter den kejserlige porcelænsfabrik i byen på Perlebakken, Zhushan, der leverede separat til hoffet i Peking og blev ved med det helt til 1910. Man havde organiseret arbejdet ved denne fabrik efter klimaet således, at man i vintertiden planlagde den nye produktion og så producerede fra forår til sent efterår. Brændingen fungerede bedst i sensommeren. Hofembedsmænd holdt strengt øje med procedure og fabrikation. Ved siden af den kejserlige fabrik eksisterede så mere kommercielle virksomheder, som lavede andre produkter til private forbrugere og eksport. I den senere del af kejsertiden var produktion yderst specialiseret med snæver arbejdsdeling: en drejede kun skåle, en anden fade, en tredje malede fugle, en fjerde blomster osv. Der eksisterede et strengt hierarki blandt arbejderne.

Bogen er fyldt med detaljer om familiestruktur og dynastier, klassedelingens betydning for, hvilke professioner man havde, de kejserlige embedsmænds mandater og funktioner, transport af porcelænet ud af Jingdezhen og videre til Peking og ud i verden. Man havde eksport til andre lande næsten fra start, tidligt til Mellemøsten og andre asiatiske lande, til Indien og senere til Europa. På mange måder tilpassedes produktionen igennem tiden til eksportmarkedets krav og ønsker, mens kinesernes egen smag og dermed produktionen til hjemmemarkedet kunne være en helt anden. Bogen indeholder statistikker over, hvor mange personer, der var beskæftiget i porcelænsbranchen i forskellige perioder.

Kina har jo andre vigtige centre for keramik i den nordlige del af landet; men den primære grund til, at Jingdezhen i længden forblev så stort et centrum, er forekomsten af det særlige porcelænsler, som kun findes her og i Korea og kaolinen, det skulle blandes med.

Hvis enkelte kapitler skal fremhæves særskilt her, må det være de sidste kapitler, der omhandler, hvad der skete i Jingdezhen efter revolutionen i 1949 og efter Mao frem til i dag. Her bygger forfatterens skildring i høj grad på øjenvidneskildringer. Ved borgerkrigens slutning var produktionen næsten stoppet, mange arbejdere levede på et eksistensminimum og alt var i opløsning. For dem blev Maos styre en kilde til velstand og et bedre liv materielt og socialt. Nu var det partisekretærer, som styrede alt i byen, og lidt efter lidt overgik produktionen til statsejede virksomheder. Arbejdstider blev kortere, kvinder blev opfordret til at arbejde i porcelænsindustrien og den moderniseredes, så produktion af brugskeramik som sanitetsporcelæn og byggematerialer kom i gang. Det gav job til mange og en bedre levestandard, bedre boliger etc. Som i kejsertiden var produktionens udseende reguleret, men nu efter helt nye idealer. I 1990'erne leverede Jingdezhen 70 procent af alt porcelæn i Kina. Under kulturrevolutionen i 1966 gik det hårdt ud over byen, fabrikker blev ødelagt, arbejdere forfulgt, porcelænsmuseum nedlagt. Det tog tid, før et normalt liv atter indfandt sig i byen. I løbet af 1970'erne begyndte man igen at producere luksusartikler i byen, og i 1993 afskaffedes kollektiviseringen, og markedsbaserede virksomheder skabtes på ny. Det er en spændende beretning, som formodentlig ikke er fortalt før.

Bogen er absolut læseværdig, men læsbarheden forstyrres af og til af for mange digressioner i teksten, og man kunne virkelig have ønsket sig, at der var ofret mere omhu på bogtilrettelæggelsen. Teksten er opsat for tæt og presset på siderne, og en indsat midtersektion med 22 illustrationer virker lidt tilfældig, ligesom en del fotos er af for ringe kvalitet. Billedsiden giver således ikke det ønskede tilskud til teksten. Til gengæld har bogen en udmærket ordliste med tekniske termer, et noteapparat, en omfattende bibliografi og et godt indeks.

Ulla Houkjær

Museumsinspektør ved Designmuseum Danmark,
Mag. art. og cand. mag.

Arita/Table of Contents. Studies in Japanese Porcelain. By Anniina Koivu. Phaidon Press [Website: www.phaidon.com], London 2016. 416 s. ill. litt. ib. 49.95 £.

Arita er en mindre by på øen Kyushu i Saga præfektur i det sydlige Japan. Her var det, at den koreanske pottemager Yi Sam-pyeong i begyndelsen af 1600'tallet introducerede fremstillingen af porcelæn i Japan. I nærheden af Arita fandt man den rigtige porcelænsler. Fundet resulterede i, at der her blev opbygget en betydelig keramisk industri. Man havde kunder såvel i udlandet som i Japan, så produkterne, der blev fremstillet, var meget forskelligartede. Det, man solgte til eksport, blev specielt fremstillet tillempet europæiske former og med kinesiske dekorationer. Varerne blev solgt til Vereenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) og udskibet via havnen i Imari, som også lagde navn til noget af det japanske porcelæn, mens andre kendte varer fra Arita var Nabeshima-porcelæn, Kakiemon-porcelæn samt endelig det hvide Hakuji-porcelæn.

Handelen på Japan var dog ikke uproblematisk, da der på grund af Japans lukkethed ikke var direkte kontakt mellem indkøberen fra VOC og pottemageriet. Aritas eksport ebbede ud efterhånden som Kina igen gik ind på eksportmarkedet, og Arita måtte efterhånden koncentrere sig næsten udelukkende om produktionen til hjemmemarkedet.

Arita blev centret for fremstillingen af porcelæn, hvilket det fortsat er, selv om man også har mærket en nedgang i efterspørgslen og flere virksomheder er forsvundet de senere år, men der er fortsat mange ”pottemagerier”, som stadig er i familiejeje, hvilket de har været i generationer, således bliver Kakiemon-porcelæn produceret af Sakaida Kakiemon XV.

Aritas pottemagerier havde efter årtusindskiftet gennem flere år haft svigtende omsætning og vanskeligt ved at overleve økonomisk. Den lokale forretningsmands Noriyuki Momoto, som godt kunne se, at hans by og porcelænsindustrien, havde problemer. Momoto etablerede så med Saga præfekturets velsignelse sit første projekt *1616/arita japan*, vel i 2012 og med en foreløbig afslutning i 2016, dvs 400 år efter at Japan første gang fremstillede porcelæn.

Der blev etableret en gruppe med to nederlandske designere Stefan Scholten og Carole Baijings samt japaniske Teruhiro Yanagihara som kreative direktører for projektet. Idéen var med 16 udvalgte designere (fra henholdsvis Sverige, Frankrig, Nederlandene, Schweiz, Storbritannien, USA samt Japan) og 10 Arita-værksteder, som det endte med, at fremstille kvalitetstableware til et internationalt marked, som modsvarede moderne forbrugeres ønsker, samt med fælles markedsføring som Arita-porcelæn. Man fokuserede også på design,

som kunne masseproduceres, og gerne ting med flere funktioner, som er nemmere at sælge.

Meget skulle overvindes, forinden projektet kunne komme fra start. Godt nok var de japanske pottemagere i Arita kolleger og de fleste kendte hinanden, men de havde aldrig besøgt hinandens værksteder, så her startede man, hvilket viste sig at være meget positivt for deltagerne.

Betingelsen var, at værkstederne var åbne over for nye idéer og andre teknikker, end de måske selv anvendte, og at de ikke ville være bundne af egne sædvaner. En forudsætning var også, at alle designere, der påtog sig opgaven, besøgte Arita og deres samarbejdspartner.

Herefter kan læseren følge historierne om hver enkelt designer og dennes arbejde med værkstedet og produktet. Afsnittet om samarbejderne indledes med svenske Ingegerd Råmans samarbejde med den keramiske virksomhed Koranska, der er det største pottemageri i Arita, som deltog i projektet.

”*The handle always breaks first*” er overskriften på afsnittet med Ingegerd Råman, og det er således koppens og underkoppens historie, der fortælles. Først og fremmest underkoppens mange funktioner, men også dens fremkomst og introduktionen af koppen med håndtag, som vi kender den i den vestlige verden i dag.

Ingegerd Råman har valgt at få fremstillet en kop og en underkop, eller er det en sidetallerken eller et låg til koppen? En tepotte og muligvis også en lille kande samt nogle lidt større fade, alt i hvidt porcelæn med en transparent glasur og i et meget enkelt design.

Vi ser en række fotos og tegninger fra tilblivelsesprocessen, hvor hun skriver på selve genstanden, hvad der er galt med de enkelte prototyper, så man til enhver tid kan være sikker på, hvad problemet er lige med det eksemplar.

Et spændende projekt, som der er kommet mange gode ting ud af, som de udmærkede fotografier fra processen i værkstedet samt det færdige produkt. Så får vi forhåbentlig på et eller andet tidspunkt en viden om, hvordan det er gået rent salgsmæssigt, for det var jo idéen med projektet, at bidrage til at opretholde en levende keramisk industri i Arita.

Gunnar Jakobsen

Surface Decoration. By Kevin Millward. New Ceramics. Bloomsbury Publishing [Website: www.bloomsbury.com], London 2017. 110 s. ill. index. hf. 19,99 £.

I introduktionen til *Surface Decoration* fortæller forfatteren, at hans interesse for det keramiske blev vakt allerede som barn, som følge af hans mors interesse for arkæologiske fund. De meget store forskelle, der var på de mange fund på af grund af forskellige kulturer, tilgængelige råmaterialer og den viden og erfaring man havde om fremstillingsmetoder, fik hans store interesse.

Forfatteren synes, at mange keramikere fokuserer på formgivning og struktur, men ikke oplever sig selv, som egentlig dekoratører. Bogens mål er derfor at beskrive de utallige måder at dekorere på i håb om at fremme decorationen og måske inspirere til nye teknikker og praksis, skriver forfatteren.

Første afsnit handler om de dekorative muligheder, der ligger i brugen af selve råmaterialerne. Forskellige metoder med blanding af farvede lersorter med efterfølgende formgivning kan bl.a. give marmorlignende overflader. Med forskelligt formede og farvede partikler kan der opnås et granitlignende udseende. Særlig terra sigillata-teknikken kan udnyttes. Næste afsnit omhandler struktur med relieffer ved påsætning af figurer, ved udskæring eller ved iblanding af materialer, der brænder bort i ovnen m.m.

De i alt 10 afsnit i bogen kommer vidt omkring. I flæng kan nævnes følgende dekorationsmetoder, som omtales i de øvrige afsnit af bogen: Stempling, støbning, maling, tegning, over & underglasurteknikker, glasureffekter, svampning, presning, afdækning med voks/gummi/tape, brug af skabeloner, påmaling/påsmøring med hænderne af støbeslikker, brug af ildfaste farveblyanter, scraffito, effekt af silicium-carbid, krakelering, cravling, påmaling/dypning/påsprøjtning/overhældning af glasur, lustre, transfers, m.fl.

Bogen afsluttes med 3 opskrifter på lerslikker, som i øvrigt er de eneste recepter i hele bogen. Efterfølgende er der 6 sider med ordforklaringer, der efterfølges af en snes råmaterialer med korte omtaler, samt et index.

Bogen kan for mange læsere helt sikkert give lyst til at prøve nye dekorationsmetoder. Nogle muligheder er grundigt beskrevet, mens andre blot vises uden nogen dybere forklaring på, hvordan man i praksis opnår resultatet. Det bedste ved bogen må siges at være de meget flotte billeder, som viser de mange muligheder, der er. Dog er der ingen særlige forklaringer eller opskrifter knyttet netop til genstandene på billedet.

Det savnes, men det overlades til den kreative læser selv at finde ud af.

Erik Linnet

anmeldes i keramiske noter 46/2017

Keramiker Nøglen. Af Erik Linnet. Ny revideret udgave. København. Marts 2017. 212 s. ill. litt. stikord. ib. 297 kr. [Anmeldes af Turi Heisselberg Petersen].

Japanomania i Norden 1875-1918. Red. af Gabriel P. Weisberg, Anna-Maria von Bonsdorff & Hanne Selkø-kari. SMK - Statens Museum for Kunst [Website: www.smk.dk], København 2016. 296 s. ill. litt. noter. ib. 399,95 kr. [Anmeldes af Susanne Bruhn].

Georg Jensen 150 år. Af Michael Krogsgaard. Historisk Topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune, Lyngby 2016. 48 s. ill. noter. billedtekster oversat til engelsk. 100 kr. [Anmeldes af Teresa Nielsen].

Familie på træben. Om J.F. Willumsens Familievase. Af Peder Rasmussen. Aristo Bogforlag [Website: aristobogforlag.dk], København 2016. 200 s. ill. litt. noter. ib. 200 kr. [Anmeldes af Teresa Nielsen].

Axel Salto · Stentøjmasteren. Red. af Susanne Bruhn og Pia Wirnfeldt. Clay · Keramikmuseum Danmark [Website: <http://claymuseum.dk>], Middelfart 2017. 208 s. ill. litt. noter. ib. 300 kr.

Bjørn Wüinblad - en livskunstner. Af Lars Hedebo Olsen. Gyldendal [www.gyldendal.dk], København 2016. 216 s. ill. litt. noter. ib. 299,95 kr. [Anmeldes af Bodil Busk Laursen].

Wilhelm Kåge. Formgivare i folkhemmet. Av Petter Eklund. Historiska Media [Website: www.historiska.media.se], Lund 2017. 200 s. ill. litt. ib. 257 SEK. [Anmeldes af Bengt Nyström].

Tin-glazed earthenware from the Netherlands, France & Germany 1600-1800. Catalogue of the Collection. By Ulla Houkjær. Designmuseum Danmark [Website: www.designmuseum.dk], København 2016. 416 s. ill. litt. noter. index. sign. hf. [Anmeldes af Frauke van der Wall].

Maiolica. Italian Renaissance Ceramics in the Metropolitan Museum of Art. By Timothy Wilson with an essay by Luke Syson. The Metropolitan Museum of Art, New York distributed by Yale University Press [Website: <http://yale-books.co.uk>], London 2016. 380 s. ill. litt. noter. index. ib. 50 £. [Anmeldes af Ulla Houkjær].

Efterlysning – Niels Skovgaard

På Vejen Kunstmuseum spiller Niels Skovgaard en særlig rolle. Tilbage fra museets etablering har samlingen omfattet hans originaltegninger til ”St. Laurentius”, fortællingen om Trolden Find – oplagt at de kan opleves i mødet med Niels Hansen Jacobsens Troldepringvand! Og få kilometer borte i det historiske anlæg Skibelund Krat, står i granit Skovgaards skulpturelle hovedværk, ”Magnusstenen” fra 1898.

Overordnet er Skovgaard interessant, da han, som en af højskolens kunstnere par excellence, indgår i Vejen Kunstmuseums kortlægning af det hidtil underbelyste afsnit i dansk kunsthistorie: de grundtvigianske stemte kunstnerkredse. En del af dem hørte til guldalderens talentfulde kunstnerslægter, hvoraf mange var knyttet til Vartov og senere Immanuelskirken, hvis udsmykning står som et af Joakim og Niels Skovgaards hovedværker.

Arbejdet med Skovgaard-samlingen er en del af forberedelserne til, at Vejen Kunstmuseum i 2018 sammen med Skovgaard Museet i Viborg laver en store Niels Skovgaard-udstilling. Vejen Kunstmuseum sætter primært fokus på Niels Skovgaard som billedhugger i arbejdet med skulptur og keramik - samt grafikken og måske også nogle af hans mange illustrationsopgaver.

Skulle der være læsere med kendskab til Niels Skovgaard-værker i privateje, og i særdeleshed til keramiske værker og skulpturer, bedes de henvende sig til Vejen Kunstmuseum på tlf. 79 96 69 40 eller email museum@vejenkom.dk.

Efterlysning - Møller & Bøgely

Vejen Kunstmuseum arbejder frem mod at præsentere en udstilling om *Møller & Bøgely's keramiske Kunstbrænderi*. Skulle nogen ligge inde med oplysninger om værkstedet, vil museet meget gerne kontaktes på tlf 75 36 04 82 eller email museum@vejenkom.dk.

Efterlysning

Birte Weggerby (1927-1982)

Birte Weggerby var en fascinerende keramikker, der blev en tidlig eksponent for det mere kunstorienterede kunsthåndværk. Vi ønsker at indsamle information om Birte Weggerby, både fra ”øjenvidner”, venner og bekendte samt indsamle dokumentation fra udstillinger og lignende, hvor hun er beskrevet. Motivationen er at skabe grundlag for en udstilling med Birte Weggerby, eftersom det er væsentligt at få hendes kvaliteter og betydning dokumenteret i sammenhæng. Så har du værker af hende eller beretninger, som kan være med til at dokumentere hendes relativt korte, men omfangsrige keramiske produktion, vil dette blive modtaget med stor begejstring.

Informationer kan mailes til brian@danskkeramik.dk, eller ringe på tlf. 75 79 08 50. På forhånd tak, Inger & Brian Erhardtzen, Horsens.

Værkstedskeramik købes

Keramik af Gutte Eriksen, Gertrud Vasegaard, Lisbeth Munch-Petersen og Christian Poulsen samt Inger Rokkjær købes af privat samler. Henvendelse: Jens Bukh, tlf.: 22 62 28 13 eller email: j.d.bukh@gmail.com.

**Annie og Otto Detlefs' keramikpris 2017 til
Martin Bodilsen Kaldahl**

Annie og Otto Johs. Detlefs' Keramikpris tildeles hvert år en talentfuld, yngre keramikker, som har markeret sig særligt i kraft af et eksperimenterende og fornyende kunstnerisk udtryk.

Prisen blev indstiftet i 2004 af Annie & Otto Johs. Detlefs' Almennyttige Fond og er på 100.000 kr. Prisen blev for første gang uddelt i 2005 og derefter hvert år i januar.

De hidtidige modtagere af prisen er således Anders Ruhwald (2005), Bente Skjøttgaard (2005), Louise Hindsgavl (2006), Per Ahlmann (2007), Michael Geertsen (2008), Lone Skov Madsen (2009), Karen Bennicke (2010), Steen Ipsen (2011), Claydies [Tine Broksø og Karen Kjældgård-Larsen] (2012), Kristine Tillge Lund (2013), Anne Tophøj (2016) og Martin Bodilsen Kaldahl (2017).

**Annie & Otto Johs. Detlefs' Almennyttige Fonds
rejselegat 2017 til
Pernille Pontoppidan Pedersen**

Annie & Otto Johs. Detlefs' Almennyttige Fonds rejselegat på 50.000 kr gives til en ung keramikker som en direkte støtte til at rejse ud og orientere sig internationalt og bearbejde nye markeder. Prisen gik i år til keramikeren Pernille Pontoppidan Pedersen.

De hidtidige modtagere af prisen er Michael Geertsen (2007), Lone Skov Madsen (2007), Christin Johansson (2008), Signe Schjøth (2009), Marie Torbensdatter Hermann (2010), Helle Hove (2010), Kristine Tillge Lund (2010), Marianne Nielsen (2011), Susanne Hangaard (2012), Christien Schou Christensen (2013), Turi Heisselberg Pedersen (2016), Versus [Lea Mi Engholm, Ane Fabricius Christiansen, Camille Rishøj Nielsen, Mariko Wada og Sissel Wathne] (2016) og Pernille Pontoppidan (2017).

Medlemsarrangement i Keramikvens Venner

Arrangement:

Værkstedsbesøg hos Morten Løbner Espersen.

Morten Løbner Espersen er en af de væsentligste og mest succesfulde danske keramikere. I de senere år har han opnået stadig voksende international anerkendelse og er repræsenteret på førende gallerier i New York, San Francisco, Bruxelles og Berlin. Han arbejder formmæssigt med stramme cylinderformer såvel som organiske og skulpturelle udtryk som afsat for de særlige glasurer, der er resultatet af mange års systematisk arbejde.

Dato og mødetidspunkt: Lørdag den 6. maj 2017, kl. 14.00.

Mødested: Værkstedet, Sturlasgade 14 T, 2300 København S.

Arrangør: Jens Bukh.

Deltagertal: Maksimum 20 deltagere. Medlemmer har fortrinsret.

Pris: 60 kr.

Tilmelding: Tilmelding er nødvendig og sker per telefon eller ved email og betaling til kassereren senest mandag den 1. maj. Endelig deltagelse registreres først, når beløbet er kassereren i hænde. Husk at anføre dit navn i posteringslinjen til modtageren.

Bestyrelse:

Hans-Henrik Dyhr, formand
Gunnar Jakobsen, næstformand
Jens Drackmann Bukh, sekretær
Anker Tvermosegaard, kasserer
Susan Lange, bestyrelsesmedlem
Jette Löwen Dall, suppleant
Mariko Wada, suppleant

Formand:

Hans-Henrik Dyhr
Sofielund Skovvej 140, 1 th
5700 Svendborg
Tlf 21 30 20 66

Sekretær:

Jens Drackmann Bukh
Tlf 22 62 28 13
j.d.bukh@gmail.com

Kasserer:

Anker Tvermosegaard
Tlf 40 53 44 55
ankertv@gmail.com
Bank: Danske Bank reg nr 1551
kontonr 9 46 17 87

www.keramikkens-venner.dk

www.facebook.com/keramikvensvenner

"keramiske noter" udgives af
"Keramikkens Venner" og
udkommer to gange årligt,
henholdsvis ultimo marts og
primo september.

ISSN 1603-0664

Redaktør af "keramiske noter
45/2017" er **Gunnar Jakobsen** med
tak til de, der har leveret anmeldelser
til dette nummer samt til Barbro
Haar for gode kommentarer.
Redaktionen afsluttet 06/03/17.

© keramiske noter
